En sagokrans

Bokutgåva

Åhlén & Åkerlunds förlags A.-B., Stockholm 1918. Andra upplagan.

»TILL ALLA MINA KÄRA BARNBARN!»

INNEHÅLL

Efter mit skjön rager Helena Nybloms eventyr op blant den solrikeste lyrik i Norden. Her blomstrer det av et frodigt, kjærnesundt sind i höj kultur.

Eventyrene er meget forskjellige; men alle er de friske; de beste som sprunge ud i samme stun uten at hun var med. Det må ha gat sådan til, at livet hvergang har overväldet henne, hun kunde ikke klare det. För en usynlig kom til, som hun hadde i bakhånd. Han omsatte det for henne i farver og musik. Straks hun således fik det på avstan, kunde hun. Læs nu det beste: »Flickan som dansade förbi alla», og se om det ikke er som sendt henne, hvisket, åndet, tægnet, koreografisk op av en usynlig. Et av de skjönneste lyskast över kunstens utspring og higen, som gives.

Så forskjellige eventyrene kan være, der er ikke et eneste et, som ikke har noget av denne ingivelsens ynde, så uvæntet, som blev den henne åpenbart.

»Flickan som dansade förbi alla» har det helt igjænnem, bueströk på bueströk, til det siste ånder ut i æteren.

Du skal aldrig læse mer æn et eventyr ad gangen.

Holder du den regel, så vil du slås av iagttagelsernes rikdom.

»Eyvin och hästen» lærer dig i leende billeder den meget alvorlige historie om hvad som hindrer en i »å komme först». Den kan ikke gives lettere og dog sikkert som lansespiss ved lansespiss i ett skjold.

I »Den bergtagna» oplukkes dybsindig folkesagnene om drömmende piger, som går sin ungdom bort. Fortællingen er helt enkel; men for en gripende hymne til livets pris, at den gjenkomne under tårer kysser det sorte bröd!

»Prinsen som fick tystnaden att tala», d. v. s. ord for sit inre liv, er en så kunstnerisk formet parabel, at den står som en regnbue.

»Prinsen och sotaren» er en overgiven parabel om »kallet». Hvad som karakteriserer denne spög og mere eller mindre alle, er, att de er rene og höie. Skjönt formen ofte er lånt, er dette deres fornemme egenart. De er som skrevne i hast over en hvit altarduk. Med blomster omkring og engler. Av et meget verdsligt, græsk hode, fuldt av solfryd, i trygg fortrolighed med hele livet.

Men også med det som er over.

Björnstjerne Björnson.

Aulestad 1902 28/9.

FYRA BRÖDER

Det var en gång en skogvaktare, som hade en hund, som hette Diana. Det var sådan en vacker hund. Hon var icke vidare stor, men hennes kropp var så välbyggd och spänstig, hennes hår så glänsande svart och hennes huvud så fint och vackert format. Öronen hängde mjuka och lockiga, som framhåret på någon förnäm dam, och så hade hon de klokaste, raraste ögon, som sågo på en, som om de ville utfundera ens innersta tankar, och över vartdera ögat hade hon en brun fläck, som gav hennes blick uttryck av något sorgset och tankfullt. Men Diana var icke bara en vacker hund. Hon var den allra klokaste hund, och ett rent snille som fågelhund. Ingen hund i hela konungariket var så säker som hon, när det gällde fågeljakten. Aldrig lät hon sig narra av ett falskt spår. Pilsnabbt flög hon genom snår och buskar, när hon vädrade viltet, och när hon hade nått en fågelkull, stod hon stilla och orörlig som en staty och gav hals, så det klingade genom skogen, till dess jägaren nådde fram. Man skulle aldrig kunna tänka sig, att Diana kunde ha bitit en fågel. Hon kände sin plats, och gjorde blott tjänst som uppspårare. All hedern och framgången vid jakten, överlämnade hon kärleksfullt åt sin herre. Var *han* blott nöjd, så dansade Diana en glädjedans om hans ben och såg med hänryckning upp i hans ansikte.

Diana fick varje år många valpar, och hennes valpar voro mycket eftersökta. »När modern är så vacker och snillrik», tänkte folk, »så äro nog hennes valpar det också», – men det är nu icke alltid så säkert. – Skogvaktaren sålde och gav bort av Dianas valpar till höger och vänster, och hennes avkomma var redan spridd i hela provinsen. Men då hände det en höst, att Diana åter hade fått fyra valpar, och den gången visste skogvaktaren inte mera, vad han skulle göra med dem. Han stod med pipan i munnen och såg på de fyra valparna, som kravlade kring sin mor på en trasmatta framför kakelugnen.

»Nu vet jag då intet annat råd», sade skogvaktaren till sin gumma, »än att vi tar alla fyra gynnarna i en säck och dränker dem, så är man av med dem.» Men det var, som om Diana skulle ha förstått hans ord. Hon pep sakta och slog inställsamt med svansen emot golvet, och så såg hon upp på sin herre med sina melankoliska ögon, som om hon ville säga: »Skulle *du* kanske ha tyckt om, att man tagit dina ungar i en säck och dränkt dem.» Men skogvaktaren fortsatte att suga på sin pipa och muttra: »Vad i all världen ska vi göra av kräken! Inte kan jag fylla hela huset med Dianas valpar.»

Men då hände det på eftermiddagen, att en bonde uppe från bergsbygden hade sin väg förbi skogvaktarns. Då han tittade in i stugan, fick han se valparna, som vältrade sig upp och ner över Dianas kropp, som om de höllo på med att kravla i berg.

»Hör du», sade bonden till skogvaktarn, »du kan gärna låta mig ta en av de där. Min gamla bandhund, Karo, har just dött, och nu kunde jag uppfostra en av de där smättingarna till gårdvar.»

»Ja, gärna för mig», svarade skogvaktaren, »av två ting är det väl bättre att stå bunden än att bli dränkt, och jag hade tänkt hiva dem i sjön. Nå, vilken vill du ha?»

Bonden såg noga på valparna, och så lyfte han upp en av dem i nackskinnet. Den hängde där med alla fyra tassarna framför sig och ögonen stirrande åt olika håll, men den gav inte ett ljud ifrån sig, utan lät hantera sig bäst bonden ville. »Den där ser mig ut att vara en liten säker och tålig prisse», sade bonden. »Den ska bli gårdvar på Yttermyra», och så stoppade han valpen i sin stora ytterrocksficka och åkte sin väg.

Längre fram på eftermiddagen kommo två unga studenter förbi. De voro på besök i prästgården och kommo just från jakten med var sin bössa över axeln. Men de hade inte fått något. Det fick de aldrig. De voro så varma och trötta av att ha sprungit fram och tillbaka genom skogarna hela dagen, och kommo nu in för att be att få litet att dricka. De voro bröder, och den äldre hette Vilhelm, men den yngre hette Baltimor.

Medan de sutto vid ett glas öl, fingo de ögonen på valparna. »Tänk, om vi skulle köpa oss var sin hund», sade den äldre till den yngre; »om de för resten äro till salu?» vände han sig till skogvaktarn.

»I ska sannerligen få dem för ingenting, och ha tack till, att I gör oss av med dem», svarade skogvaktarn. »Man har snart ingen plats för sin egen familj för Dianas valpar.»

Ja, så lade de båda unga studenterna sig på knä för att närmare taga valparna i ögonsikte. Diana lade huvudet mellan sina framtassar och morrade stilla och undergivet. Hon förstod nog, att hon som vanligt inte fick ha sina barn i fred.

»Jag tar den här!» sade Vilhelm och lyfte upp en av valparna. »Den är mest lik modern, och blir nog en lika utmärkt fågelhund, som hon har rykte om att vara. Den skall heta Hektor, och bli min egen jakthund.»

»Så tar jag den andra där», sade Baltimor. »Den där lille med de goda ögonen. Jag lär nog aldrig bli någon jägare, ty jag har aldrig skjutit annat än bom, men det skulle vara rart att ha en kamrat att trösta sig med, när studierna bli för tunga. Kom hit, du lille vän», sade han och tog den tredje valpen upp i knäet. »Du skall bli mig en god vän och heta Trofast», och så gingo de unga studenterna och togo valparna med sig.

Nu var blott den minsta valpen kvar, och Diana slickade och slätade den, som om hon ville säga: »Den här kan I väl åtminstone unna mig? Se så söt han är! Han är ju en ren prydnad för familjen.»

Men innan solen gick ned kom en gammal fröken uppe från herrgården. Hon var i besök från huvudstaden, och brukade allt som oftast komma och hälsa på hos skogvaktarn.

»Nej, men se på!» sade hon. »Alla Dianas valpar ha, som vanligt fått sina libhabrar.»

»*En* har vi i alla fall kvar», sade skogvaktarn, och Diana morrade pipande. »Ja, bara en är kvar.»

»Tänk, om jag skulle ta den! sade den gamla fröken och kastade hattbanden beslutsamt bak på ryggen. »Tänk, om jag skulle ta den! Den skulle bli ett ganska roligt sällskap i vintertiden för mig och Polly. – Polly är min stora papegoja, som jag ärvt efter min salig mor!» upplyste hon.

»Ja, valpen är söt nog», sade skogvaktarn. »Och den minsta av dem alla.»

Den gamla fröken fick valpen upp på bordet för att undersöka den närmare.

»Den är riktigt nätt», sade hon och lyfte på hans öron. »Jag tar den med mig till huvudstaden. Den skall få bo i kabinettet bredvid salongen under Pollys bur, och den skall heta Joli.» Och så tog hon valpen och stoppade den i sin arbetspåse som hon bar på armen. Påsen hade ett dragband igenom sig, och det drog hon ihop under valpens nacke, så den fick som en svart silkesremsa om halsen, och så reste hon sig och gick, ganska belåten.

Diana lyfte huvudet och stämde i ett högt förtvivlans tjut, då hennes sista lilla togs ifrån henne, men det var

det ingen som brydde sig om. Men hur det gick Dianas fyra valpar, det är vad denna historia handlar om.

*

Lilla Karo låg och kravsade i den djupa fickan på bondens överrock, till dess han kände en stor hand gripa ikring sig och såg sig upplyftad på ett bord, som stod mitt i rummet på Yttermyra. »Se här!» sade bonden till sin gumma. »Här har du fått en ny Karo, som vi ska uppfostra att bli gårdvar, men ännu så länge får han ha sin frihet.»

Karo såg sig ikring med förvånade ögon, pep och gnällde sakta.

Han såg varken sina bröder eller modern. Utanför fönstren stod icke den täta, susande skogen, som omkring skogvaktarstugan. Här bredde sig en stor, blank sjö full av holmar, och sädesfält och ängar sluttade ned emot vattnet.

Karo slickade sig om munnen. Han var törstig efter den långa resan i rockfickan. Bondgumman satte fram en lerskål med mjölk, men Karo förstod sig inte på den anrättningen. Han var van att krypa in till sin mors varma bröst. Men så tog bonden honom i nackskinnet och stack hans nos ner i mjölken. Han snusade och frustade, och spatserade så med alla sina fyra stora tassar upp i mjölken och såg sig olyckligt omkring. Han kände sig vara den mest övergivna lilla hundvalp, som nånsin lämnat föräldrahemmet.

Men det dröjde inte många dar, förrän han fann sig hemmastadd på den stora bondgården, drack friskt ur mjölkskålen och sprang omkring på golvet och skällde på flugorna. Efter ett par månader var han en riktig morsk och duktig valp, som traskade i hälarna på bonden, var han gick och stod. Och det var som om Karo skulle haft en hemlig aning om, att han var ämnad till gårdvar, ty han utmärkte sig vid att skälla på alla och allting. Han skällde på änderna, som flögo upp ur vassen vid sjöstranden, och på kalvar och kor på ängen. Han skällde högljutt på varenda vagn, som åkte förbi gården, och kom någon gång en vandringsman förbi, med mindre välvårdade kläder, ja, då var det intet slut på Karos upprörda gläfs. »En sådan person! En sådan person!» tycktes den lilla valprösten glävsa. »Att komma nära *vår* gård med så leriga byxor, och en så usel gammal hatt! I väg med dig slusk! Vov – vov!» och Karo for i vilt uppror framför benen på den misstänkte gästen.

Ett helt år fick Karo lov att växa upp och leva i frihet. Han gjorde redan ganska långa utfärder för att se sig omkring och göra bekantskap med valpar i andra gårdar. Men en skön sommardag, då han låg och gassade i solen vid inkörsporten, säger bonden till sin hustru:

»Ja, nu får det vara slut med Karos muntration. Han går redan så långt ifrån gården, att han väl en dag blir alldeles borta, om man inte nu tar hand om honom», och så lockade bonden Karo till sig och smög sakta ett halsband om hans hals.

Det kändes litet tungt, men Karo tänkte, att det nog var någon prydnad, som han blott skulle bära för dagen. I halsbandet var en järnögla, och i öglan stoppade nu bonden en ganska lång järnkedja. »Vad kan det nu vara frågan om?» tänkte Karo, då bonden förde honom till hundkojan och band honom fast. – Karo hade flera gånger tittat på den tomma hundkojan, där det bara låg litet halm, och undrat över, vad det kunde vara. »Antingen är det ett duvslag eller en matbod», tänkte han. »Men varför står den tom?»

Nu blev Karo fastbunden vid hundkojan, och bonden gick sin väg.

Han försökte genast att slita sig lös, men då det inte gick, lugnade han sig och tänkte: »Det är ett skämt förstås, men i så fall är det ett mycket dåligt skämt.» Han ställde sig att stirra efter husbonden, som han väntade varje ögonblick skalle komma tillbaka, men dagen gick, och solen gick ner och bonden kom icke.

Mot kvällen kom en av pigorna och satte en skål med mjölk och bröd bredvid hundkojan, och Karo började då dansa en krigsdans kring henne och ropa och skrika att hon skulle göra honom loss. Men hon tycktes inte höra på det örat, utan gick lugn sin väg, och så kom natten.

Då Karo märkte, att man verkligen ämnade lämna honom ensam härute, bunden och övergiven, började han tjuta och hyla så högt, att det hördes helt upp till månen. Den kom fram, gul och rund, över ladugårdstaket och undrade, vad som stod på.

Men inne i den kvava sängkammaren låg bonden och skrattade, och så sade han till sin gumma: »Han blir bra, han Karo! Ett sådant jämmertjut kommer att hålla alla luffare från gården.»

Ja, nu var Karo bandhund, och det var då rakt intet nöje. I många dar skällde och tjöt han från morgon till kväll och från kväll till morgon, och var gång någon kom förbi honom, kröp han helt på magen framför dens fötter, viftade med svansen och bad och bönföll om att bli släppt lös. Men småningom märkte han, att han icke hade något att vänta av människorna. Han blev tyst och inbunden, kröp in i sin koja, och låg där med halvslutna ögon och sörjde över livets elände. Men också denna sorgens tid hade ett slut, och Karo började hata människorna. Han skulle helst ha velat bita dem allesamman, men då hans kedja var alltför kort att kunna nå dem, så nöjdes han med att visa tänder och skälla, och skälla kunde han som ingen annan. Han skällde på gammal och ung, på åkande och gående. Han skällde på regnet och stormen, och han skällde på månen, så hela hans kropp skalv.

En gång kom skogvaktarn på besök till bondgården och hade Diana med sig. Diana hade haft så många barn, att hon inte hade så noga reda på dem, men om hon kom nära en av dem, var det dock alltid något i familjelukten, som fick henne att känna igen dem. Nu kom hon vädrande och svansande fram emot sin son Karo och såg på honom med glada ögon, men Karo bara visade tänder och morrade.

»Känner du inte igen mig», sade Diana, »jag är ju din mor?»

»Må vara!» svarade Karo. »Men det är nu så länge se’n. Nu är jag bandhund, och du gör bäst i att hålla dig undan, för jag bits.» Och så fick Diana snopen ge sig av.

En och annan gång på en högtidsdag gjorde bonden honom lös och lät honom springa omkring på gården; men han greps då av en så vansinnig glädje, och sedan, när han åter blev bunden, av en likaså vansinnig sorg, att man lät honom behålla sin kedja.

Och åren gingo, och Karo var en trött och utvakad gammal bandhund, som ingen just vidare brydde sig om.

Då hände det en natt på våren, när han låg och halvsov i sin koja, att han plötsligt såg något så underligt ljust sticka upp över ett av hustaken vid gården. Först trodde han, att det var månen, och han hade för länge sedan upphört att skälla på månen. Den var så oåtkomlig. Men nu såg han, hur det ljusa steg och steg, blev mera och mera rött, och nu slogo flammor upp över taket. Då var det Karo som började skälla så, som han aldrig skällt förr. Det dröjde länge innan någon gav akt därpå och kom ut, men han väsnades så, att till slut kom folket ut på gården. Det var eld i en av längorna, och snart var hela gården i rörelse för att hämta vatten vid sjön och få elden släckt. Grannfolk från alla håll kom till, och då det vart morgon, hade man fått bukt med elden.

»Ja, så är det att ha en bra bandhund», sade bonden, då han äntligen kunde dra andan. »I dag ska Karo ha dubbel frukost.» Men Karo behövde ingen frukost mera. Gnistorna hade flugit ner och tänt eld på hundkojan, och där låg Karo död i sin kedja.

»Så ska han åtminstone ha en hederlig begravning», sade bonden, och Karo begrovs utanför ingångsporten och fick ett stenkummel över sig, och på den största stenen på kumlet stod inristat:

»Här vilar bandhunden Karo, som med sitt skall räddade Yttermyra vid branden den 6 april 1860. Tacksamma vänner reste vården.»

Som om *det* skulle vara någon tröst!

Ja – det var Karos historia.

*

Den av de två unga studenterna, som hette Vilhelm, hade valt sig valpen Hektor, som han ämnade uppfostra till fågelhund.

Vilhelm själv övergav bokstudierna för att bli forstman, och fick sitt hem ute bland skog och berg. »När man kan välja mellan böcker och Guds fria natur, vem skulle då tveka i valet?» tänkte Vilhelm, och han var lycklig i sitt skogshem. Han älskade jakten, och Hektor var inte mycket gammal, förrän han visade, att han var sin mors äkta son. När hösten kom med klart väder och kyliga morgnar, kände Hektor redan i sömnen, att det skulle bli en jaktdag. Hans herre hade knappast den ena foten ute ur sängen, förrän hunden var vaken, lyfte huvudet och med otålighet följde alla hans rörelser. Bössan kom ner från väggen, och medan Vilhelm gjorde i ordning krutet och matsäcken, kunde Hektor knappast hålla sig stilla. Han for runt och smågnällde på golvet, till dess hans herre äntligen öppnade dörren. Som om man hade kastat en boll, for han då med ett väldigt språng ut i solskenet. Och han började strövandet genom skogar och hagar, över mossar och berg.

Solen hade nätt och jämnt kommit upp över horisonten, himlen var vitblå och skinande klar och en lätt rimfrost låg på den hårda jorden. Men ännu hade alla lövträn sina blad kvar. Björkarnas grenar hängde som guldregn, och aspar och rönnar brunno skarlakansröda. Det höga blåbärsriset glänste skiftande i blått och violett, med stora, blanka daggdroppar. Lingonriset lyste blodrött, och ljungen reste sig tät och hög med sina miljoner rosenröda klockor. Från alla håll rusade vattenströmmarna. De små bäckarna kilade i kapp, medan forsen brusade allvarsamt och älven gnistrade i solen som ett brett, vitt band emot de svarta furuskogarna.

Luften var så lätt och ren, att man tyckte sig kunna flyga. Det doftade från granskog och från det vissnande lövet. Det var så, att man kunde bli yr och vild av glädje. Också tumlade Vilhelm och Hektor i väg, som om de hade slagit vad om, vilken skulle komma först.

Hektor hade ärvt sin mors lätta språng och fina nos, men han hade icke moderns självbehärskning och urskillningsförmåga. Om han kom in på ett dubbelt spår, blev han förbluffad och ville till båda sidor, och när han stod framför en fågelkull, kunde han inte bida jägarens ankomst. Bara fåglarna rörde vingarna, började han darra av raseri. »Vill ni ligga stilla, ni uslingar!» gläfste han, och om Vilhelm icke var mycket snabb i vändningarna, bet han till. – Mera än en gång hände det, att han kom triumferande med en sönderbiten fågel i munnen.

Bannor fick han, och smörj fick han, men han ville icke förbättra sig. Det var som om han skulle ha haft en känsla av, att det var hans plikt att bita allt, som kunde flyga. Och icke nog med att han bet vildfågel, han började också bita höns och ankor. Åsynen av ett fjäderfä, vad namn det än måtte hava, väckte genast hans krigslust. Han ansåg sig ha den missionen att utrödja allt, som hade vingar, och småningom blev Hektor en skräck för alla gårdsägare och torpare på trakten. Tupparna golo brandsignal och alla höns och ankor rusade i väg i vild fasa, när Hektors spänstiga gestalt visade sig på landsvägen.

Vilhelm sparade varken på bannor eller smörj. Han höll långa tal för sin älsklingshund och försökte att med förnuftsgrunder överbevisa honom om, att det rakt inte går an att så där bita ifrån sig åt alla håll, och Hektor låg förkrossad vid hans fötter, gnällde och viftade svans och lovade bot och bättring, men vid första möte med en höna voro alla goda föresatser glömda. Hans ögon glödde, hans tunga hängde blodtörstig ut ur

gapet, och i ett navs hade han hönan mellan tänderna. När Vilhelm så kom med ridpiskan, kröp han undergiven fram över golvet: »Ja, piska mig, piska mig», pep han, »men jag *kan* inte motstå det.» Det blev, ju längre det gick, desto värre, ty nu började Hektor också bita får. Han kunde inte tåla dem. De hoppade och skuttade så meningslöst och dumt omkring, och bräkte så retsamt, och så var det så roligt att se deras fjolliga ångest, när han rusade in bland dem och skällde: »Unnan, fårbytingar, eller jag skall knäcka nackbenet på er!»

Vilhelm riktigt grät över sin Hektor, men bönderna grälade och svuro, och fordrade, att en sådan hönsdödare och fårmördare skulle lida sitt välförtjänta straff, om där funnes någon rättvisa på jorden. Ville icke hans herre skaffa honom undan, så skulle det nog ändå bli besörjt.

Ja, då fick Vilhelm lov att taga saken om hand, och med tungt hjärta beslöt han sig till att skilja sig från Hektor.

Han sköt honom själv: då visste han, att det blev säkert gjort, men från den dagen hade han icke samma glädje vid jakten som förr. Hektor hade dock varit hans egen högt älskade hund, och man kan icke så där genast ge sitt hjärta till en annan, och när man mycket prisade någon annan jakthund, så suckade Vilhelm och sade: »Jag tyckte nu i alla fall mest om Hektor.»

*

Valpen Trofast hade emellertid följt med Baltimor till universitetet för att studera, och de trivdes utmärkt ihop.

Om Baltimor hängde allt för länge med näsan över boken, så kom Trofast och nafsade honom i byxkanterna, som om han ville säga: »Låt det nu vara nog. Nu kan vi väl prata litet.» När Baltimor var ute i kamratsällskap och i dryckeslag, följde alltid Trofast med, men om det röktes för starkt tobak, gick han utanför och lade sig, ty tobak tålte han inte. Led det då allt för långt ut på natten, så krafsade han sakta på dörren, och brydde hans herre sig inte därom, så började han morra, och höll i därmed, tills Baltimor reste sig och sade: »Nej, nu får jag nog gå hem. Trofast vill inte vänta längre.»

Om Baltimor rest bort ett par dar någon gång, då behövde han inte ha någon annan att vakta sina rum än Trofast. Han kände då så väl sin uppgift, och ingen obehörig skulle ha vågat sig över tröskeln, innan husets herre kom hem. Det var, som om Trofast småningom lärde sig förstå alla sin herres tankar och känslor.

Om Baltimor var ledsen och bedrövad, så kom Trofast och lade sitt huvud i hans knä, och såg på honom med sina goda ögon, som ville den säga: »Inte vara ledsen! Det blir nog bra, och så ha vi ju varann.» Var Baltimor i särskilt gott humör, då visade Trofast sin stora belåtenhet. Han sprang fram och åter och viftade med svansen, lade framtassarna i Baltimors knä och småpep som ville den säga: »Nu är det trevligt, riktigt trevligt. Jag vet inte, vad det är, men det gläder mig ofantligt.» Och tog då Baltimor honom med på en promenad, ja, då var det intet slut på Trofasts glädje. Han sprang fram och åter, som barn göra, nosade på allting, skällde och hoppade. »Ha vi det inte roligt!» utbröt han. »Ha vi det inte rent makalöst roligt! Finns det något så roligt, som när två studenter eller två hundar, eller vad jag skall kalla det, gå ut att gå tillsammans!»

Trofast lärde sig också att hämta tidningen till sin herre och att bära hans matkorg, när de hade varit ute att handla; och så hade Trofast ett märkligt väderkorn på sin herres sanna vänner. Mera än en gång hände det, att en person, som Trofast icke ville hälsa på, men morrade ovänligt åt, visade sig vara en mindre pålitlig vän, medan han visade en älskvärd gästfrihet emot sådana kamrater, som Baltimor senare kom under fund med voro av rätta sorten. Men hur vänlig än Trofast kunde vara emot Baltimors vänner, så var det dock alltid med en viss förbehållsamhet. Det var, som om han skulle säga: »Ja, ni är mycket bra, och jag har

ingenting emot er. Men ni får inte inbilla er, att ni går upp emot min herre på tusen mil. Det finns bara *en* Baltimor i världen.»

Det hände en gång, att Baltimor låg ganska sjuk. Då lade Trofast sig under hans säng, orörlig och sörjande. Han smakade varken vått eller torrt, men följde med ängsliga blickar allt, vad doktorn företog sig, och när den gamla städerskan, som skötte den sjuke, pysslade om honom, slickade Trofast hennes hand, som ville han säga: »Du är snäll, och du är lycklig, som kan hjälpa honom. Jag kan bara ligga under sängen och sörja.»

Men då hände det, att Baltimor en dag tog ned alla sina böcker, packade sina koffertar, och gjorde sig färdig att resa.

Trofast iakttog med förvåning, hur oroligt det blev i det lilla rummet. Han gick fram och lade sitt huvud i sin herres knä och frågade honom med ögonen: »Reser du? Vart reser du? Du tar väl mig med?»

Baltimor strök honom över huvudet med handen, såg honom in i hans goda ögon och sade:

»Stackars min Trofast! Det kan jag inte. Jag skall ut och slåss. Jag skall ner till Danmark och hjälpa dem att försvara sitt land. Men jag kommer nog igen. Och kommer jag inte, så glöm mig inte, Trofast!» Och så kysste han Trofast på nosen.

Det hade han aldrig gjort förr, och det var så högtidligt, att Trofast började tjuta högt.

Och så reste Baltimor.

Trofast blev inhyst hos en av hans vänner, men han var och förblev en främmande där. Ute i tamburen hängde hans herres hatt på en krok, och under den lade han sig, och gick endast därifrån för att äta litet.

För varje gång det ringde på tamburklockan, lyfte han huvudet, som om han tänkte: »Nu kommer han!» Men när han såg sitt misstag, lade han huvudet sorgset på framtassarna och väntade på nytt.

Veckor och månader gingo, men Trofast väntade förgäves.

Äntligen kom hans herre, men han kom icke levande. Han hade fallit som en hjälte i kriget, och nu kom han i sin kista för att begravas i sin fädernejord.

Den dag han sänktes ned i graven, stodo hans vänner och kamrater och sjöngo sitt avsked för honom. Bland dem stod Trofast. Han kunde ju inte sjunga, men han tjöt inte heller. Han stod alldeles tyst och allvarsam, och då alla andra gått, så lade han sig stilla på sin herres grav. De ropade och lockade på honom, men han svarade inte med ett ljud. Hans ögon sade bara: »Ni begriper väl, att här är min plats.» – Bladen föll av träden och snön kom, men Trofast rörde sig icke. En morgon kom så dödgrävaren och ville köra bort honom, men då såg han, att han var död. – Han hade lagt sitt trötta huvud till vila på Baltimors grav.

*

Den fjärde av valparna hade följt med gamla fröken von Hödt till Stockholm. Fröken var en välbärgad gammal dam, som bebodde en liten herrskaplig våning på Regeringsgatan. Hon hade ärvt så mångt och mycket från släkten, att alla hennes tre rum voro uppfyllda av saker. Här funnos så många möbler, att man hade svårt att kryssa sig fram, och på alla byråar och skåp var anbragt en hel utställning av vaser, koppar, pendyler och ljusstakar av alla möjliga färger och fasoner. Man vågade knappast röra sig för att icke komma att stöta till någon av alla de små figurer av sachsiskt porslin, kinesiska koppar, kristallskålar och annat krimskrams, som fyllde rummen.

Den gamla frökens tid upptogs av att ordna och damma alla dessa föremål. Icke en gång åt sin gamla

trotjänarinna, vågade hon anförtro ett så ansvarsfullt göra.

Om morgonen vaknade fröken v. Hödt med en suck: »Ja, nu skall man åter upp och slita i det», och så började avdamningen, som tog många timmar.

Utom fröken och hennes jungfru, mamsell Lona, beboddes våningen av en stor papegoja, som hade sin förgyllda bur i kabinettet bredvid salongen. Också denna papegoja var ett familjearv, och det sades, att den nog kunde vara upp emot hundra år gammal. Hennes fjädrar hade en bedårande skiftning mellan emaljblått och gräsgrönt. Kring ögonen hade hon en vit cirkel, som ännu mera framhävde de runda, svarta ögonen, som sågo ut som två stora glaspärlor. På huvudet bar hon en kam, som sänkte och reste sig och lika känsligt som den finaste termometer angav hennes växlande själsrörelser.

Polly, så hette papegojan, satt helst bredbent i sin stora förgyllda ring i buren och gungade fram och åter, medan hon, med sina svarta, orörliga ögon följde tidens gång och mänsklighetens förehavanden. I munnen hade hon en tjock, svart tunga, som såg ut som ett stort katrinplommon, som aldrig kunde sväljas, och ibland öppnade Polly sin mäktiga krokiga näbb, rörde sin svarta tunga och sade: »Pardon, madame!» eller »very well!» de enda ord hon under de hundra år hon levat, hade lärt sig säga. Blott vid särskilt högtidliga tillfällen kunde hon också plötsligt skrika: »Kraschaner! Kraschaner!» med stentorsröst.

Under hennes bur lät nu fröken anbringa en korg med en kudde i, och här installerades lilla Joli, för att börja den högre uppfostran, som huvudstadslivet hade att bjuda på.

De första dagarna tillät sig Joli att skälla sakta på Polly. Hönshundsinstinkten, som han var född med, väcktes genast vid åsynen av en sådan underlig fågel, men Polly förkrossade ögonblickligen lilla Jolis försök att yttra sig.

»Jag har väl aldrig hört på maken!» muttrade papegojan på sitt eget papegojspråk. »Den oförskämda lilla ömkliga valpen vågar skälla, *skälla* på mig, som icke en gång gamla fröken vågar mucka emot!»

»Håll käften på dig, valpbyting, eller jag ska hacka dig till plockfisk!» skrek den, och så rullade den med sina svarta ögon och vrålade: »Madame! Madame! Very well!» så det skallade i huset, och lilla Joli kröp in under täcket på sin korg och vågade knappast andas.

Emellertid dröjde det icke länge, förr än Joli, med ungdomens lätthet att fatta, satte sig in i alla husets vanor och lärde sig, vad han borde göra och inte göra, – i synnerhet det senare. Han fick aldrig nalkas ateniennen, där allt det sachsiska porslinet stod uppställt, och han fick inte ens snegla till byrån, där kristallerna voro placerade. Med mycken behändighet fick han svansa sig fram mellan länstolar och småbord, och när gamla fröken satt och virkade, fick han ligga på en pall vid hennes fötter, orörlig och undergiven, och småsova. I matsalen var det däremot tillåtet att galoppera kring det runda bordet på det bonade golvet, och skulle det falla honom in att ställa sig och skälla sig hes på den stora kinesiska porslinsgubben under skänkskåpet, så sade varken kinesen eller någon annan något därtill. I kabinettet, där Jolis korg stod ett stycke från papegojburen, fick han lov att springa upp i fönstret och sitta och titta ut på Regeringsgatan, och en och annan liten promenad fick han också göra med gamla husjungfrun. Han följde henne till bagaren för att köpa kaffebröd, och fick också ibland lov att följa själva fröken på visiter. Med åren lärde Joli sig att känna ganska bra skillnad på folk. Om fröken v. Hödts mera anspråkslösa vänner kommo på besök, så rörde Joli sig inte från sin plats, utan blinkade bara obetydligt med ögonen för att taga dem i skärskådande. Var det en friherrinna, som gjorde visit, så slog Joli älskvärt med svansen, ja, kunde till och med gå gästen ett par steg till mötes, men kom gamla änkegrevinnan åkande, och steg in i sammetskappa och med esprit i hatten, ja, då var det intet slut på Jolis hövlighetsbetygelser. Hon gjorde sig så mjuk och läcker och lade sin nos så inställsamt upp i hennes nåds knä, att den gamla damen blev alldeles rörd och sade: »Den där Joli är då verkligen en charmant hund!»

Joli och Polly talade mycket samman under de långa vinterdagarna på deras eget pråk, som människorna vanligtvis icke kunna förstå, och Joli uttryckte sin belåtenhet för papegojan att ha kommit i ett så aristokratiskt och framstående hem.

»Tja, tja», svarade då Polly, och smackade med sin svarta tunga, »allting är relativt, bästa Joli! Det nuvarande är ändå bara en skuggbild av de tider, som varit. Tänk, då jag bodde hos riksmarskalken, gamla frökens morbror! *Det* var något att tala om! Jag var där i över femtio år, och de flesta av Europas notabiliteter ha passerat förbi min bur. Ni skulle ha sett, vilka skönheter som dansade hos oss!» och papegojan rullade med sina svarta ögon. »Och vilka framstående herrar. Kraschaner! Kraschaner!» skrek den så högt, att rullgardinen föll ned av förskräckelse.

»Hör ni!» väste den så till Joli. »Hör ni, vad jag säger?»

»Ja, visst hör jag», svarade Joli, som rent av darrade av beundran.

»Själva majestätet besökte oss, nästan en gång varje vinter», fortsatte den. »Och h. k. h. kronprinsen, som var en liten charmant företeelse, kunde stå timtals – jag sade *timtals* framför min bur, för att lyssna till mina franska replikter. Och en dag, då jag sade 'very well, very well', vände h. k. h. sig till sällskapet och sade: 'Hon skall visst också låtsas tala engelska.' Tro mig sådana ord av en kronprins sagda till en själv, det är ett minne för livet. Very well, very well, ett minne för livet!» och Polly slöt ögonen och gungade eftertänksamt i sin ring.

»Ja, ni är en märkvärdig fågel», sade Joli, »man ser nog på er, att ni kommer från större förhållanden, från lyckligare länder. Varifrån förskriver sig egentligen er familj?»

»Ja, det hjälper inte, att jag förklarar mig», sade papegojan, »ni kan ändå inte följa med. – Mina anor gå ända upp till skapelsehistorien, och det är en mycket gammal historia, och min familj har levat på Söderhavsöarna, palmskogar, kaktusblommor, eldflugor, och allt det där! Men ni kan i alla fall inte följa med.»

Så ville papegojan ha reda på Jolis familjeförhållanden, och Joli kände sig plötsligt högst generad av, att han hade så litet och så tarvliga saker att tala om. Han hade ju kommit så liten hemifrån och kunde blott omtala, att han var född hos en skogvaktare, och att hans mor var en fågelhund, som hette Diana. »En mycket berömd fågelhund för resten», tillade Joli.

»Jag har icke den äran att ha hört hennes namn», mumlade papegojan. »I societeten hörer man det icke. Född hos en skogvaktare? Vad är det för sorts person? Är det adel?»

Ja, det kunde Joli icke upplysa om.

»Kvittar för resten lika», svarade Polly och avslöt samtalet med en lång vissling.

Åren gingo, det ena som det andra, och Joli började bli fet. Doktorn, d. v. s. djurläkaren mente, att han hade för liten motion, också ordinerades promenader med husjungfrun ända ned till Carl den trettondes torg. Men det var litet för sent påtänkt, och Joli hade fått alla en favorithunds vanor. Gamla fröken hade fäst sig mera och mera vid den, och ju kärare den blev henne, desto mera skämde hon bort den. Först var det vetebröd, så blev det vetebröd med smör, små kalvkotletter och pepparkakor; och var det inte tjock grädde på mjölken, så gillades den inte av Joli.

En mörk vinterdag låg Joli under papegojburen och tänkte.

»Ni ser så nedstämd ut», sade Polly, »är det något på tok?»

»Å, det är alltihop», sade Joli och gäspade. »Jag ger inte ett hönsben för hela tillvaron.»

»Är det något särskilt?» frågade Polly och började trippa nyfiken i ringen.

»På sätt och vis», svarade Joli. »De' ä' inte roligt att behöva skämmas för sin familj.»

»Ja så, familjen?» upprepade Polly. »Låt höra, låt höra! Det är så klent med skandalhistorier nu för tiden. Sedan gamla fröken har influensan, får man inte minsta skvaller att uppfriska sig med.»

»Men härom dagen tog hon dock emot», sade Joli. »Det var just skogvaktarn från min hembygd.»

»Riktigt! Den simpla personen, som behöll överrocken på», skrek Polly. »Och han hade underrättelser från familjen? Nå, hur har det gått bröderna?»

»Så eländigt som möjligt!» svarade Joli och hängde med huvudet. »Äldsta bror har varit bandhund, – det uslaste en hund kan bli; och han omkom ömkligt i sin hundkoja under en eldsvåda på gården.»

»Ja, fi donc!» sade papegojan, »det var verkligen plumpt.»

»Andra bror blev jakthund, och det är ju all ära värt, sade Joli. »Men han bet höns, den arme uslingen, och med sorg och skam att säga, fick man lov att skjuta honom.»

»Det är ju rent hårresande!» sade Polly och reste på kammen. »Det måtte verkligen vara *penibelt* att ha en förbrytare i sin familj.»

»Min tredje bror var ju ett beskedligt kräk», fortfor Joli. »Han låg och studerade vid universitetet med sin herre. Men då den unge mannen faller i kriget, så lägger Trofast sig och dör på hans grav! Det är ju dock något sentimentalt pjåsk. Man måste hålla litet på sin värdighet.»

»Naturligtvis! Naturligtvis!» muttrade papegojan. »Ja, jag beklagar er att ha haft så misslyckade bröder, men jag svär vid alla mina anor att inte öppna min näbb därom», och så smackade hon med näbben, så det smällde.

»Nå», sade Joli och hostade förläget. »Man rår ju egentligen inte för, att man kommit till så fint folk, och har haft turen att få en högre bildning. Men det är en lycka man inte kan sätta nog värde på!»

»Very well! Very well!» svarade papegojan, och slöt ögonen eftertänksamt.

I detsamma kom husjungfrun med Jolis frukost: gräddmjölk, kalvkotletter och pepparkakor. Joli nosade på kotletterna, slickade grädden av mjölken, men såg därefter upp på mamsell Lona med en stilla förebrående blick. »Hur många gånger skall jag upprepa», morrade han sakta, *»hur* många gånger skall jag upprepa, att jag numera inte äter pepparkakor, om de inte äro bredda med tjockt smör!»

DEN BERGTAGNA

Långt nere i Sveriges skogstrakter låg en liten by, som hade samlat sig under berget.

Den bestod av ett par större gårdar och en del mindre torp, som lågo spridda, med åkrar och ängar emellan dem. Men ett stycke borta från de andra, litet längre ut emot vildskogen, låg ett litet hus för sig själv.

Det såg ut, som om det hade blivit efter, då alla andra hus och gårdar lupit tillsammans under berget.

I detta hus bodde en gammal kvinna. Hon såg besynnerlig ut, var stor och grov som en karl, med svart, lockigt hår och kolsvarta ögon. De kallade henne Tattarlisa. Hon hade varken haft man eller barn, men hon

hade dock en liten flicka, som hon höll som sin egen. Ingen visste, var hon hade fått flickan ifrån. Hon fanns plötsligt en dag i stugan, och var då vid pass tre år gammal. Men Tattarlisa själv visste mycket väl, var hon fått henne. Hon hade funnit henne en dag vid landsvägen i skogen, där hon satt och grät vid dikeskanten. Den lilla kunde varken säga, hur hon kommit dit, eller vem som lämnat henne där. Hon visste inte ens, vad hon själv hette.

»Så kan du heta Karin», sade Tattarlisa, »det är ett bra namn!» och så tog hon flickan hem med sig.

I Tattarlisas lilla hus var det just inte så vidare gott om födan. Grovt bröd och potatis, med en mjölkskvätt att dricka därtill, var det bästa, som vankades. Och hade Tattarlisa någon gång en sillbit att bjuda på, – ja, då var det riktigt kalas.

Men trots den fattiga kosten trivdes och frodades lilla Karin och växte upp till att bli det allra vackraste barn.

Ingen prinsessa, som levde av mandelbullar och sötmjölksost, kunde ha en friskare hy eller en ståtligare hållning än hon. Hennes ögon voro så strålande och klara, som om hon hade uppväxt i idel fröjd och lycka, och hennes långa, guldbruna hår hängde helt ner till bältet på henne. Ingen tänkte på, att hon var klädd i ett grovt linntyg och en trasig kjol, och att hon alltid gick barfota i dammet med sina små fina fötter. Alla, som sågo henne, sade blott: »Maken till vacker unge har jag då aldrig i mina livsdagar sett!»

Tattarlisa, som nästan alltid stod och tvättade något tyg i en balja, som aldrig blev färdigt, tittade upp under lugg, när folk gick förbi. Hon väntade på, att de skulle säga något om flickan. Och det hände heller aldrig, att någon fick se henne, som icke blev stående och vojade sig över, hur vacker hon var,

Tattarlisa själv var varken stygg eller vänlig emot henne. Tattarlisa talade på det hela nästan aldrig. Hon satte maten fram till Karin, som hon skulle ha satt den till en katt eller en hund, som hörde till huset, och gjorde en sängplats åt henne i ett hörn av rummet. Det var allt.

För varje år som gick, blev Karin vackrare, och de unga gossarna och flickorna vid hennes ålder började lägga märke till henne, och ville ha henne med i sina lekar.

Men hon gick blott sällan i sällskap med andra barn. Några sade, att hon var blyg, andra, att hon var stursk.

Hon tyckte mera om, att stå på avstånd och se på, hur de andra lekte.

Då hon blev större, fick hon gå och valla får för en av bönderna.

Fåren gingo i bete högt uppe på bergåsen, och dit drev Karin dem upp bittida om morgonen och hem om kvällarna.

Uppe på bergåsen växte kort, tätt gräs, invävt med gula vickerblommor, doftande timjan och små röda nejlikor. Luften där uppe var så ren och sval, och när Karin lade sig på ryggen i gräset, hade hon hela himlen med den stora lysande sommarsolen, rakt över sig. Bröd och mjölk hade hon med sig, och vatten kunde hon dricka i källan under granarna i skogsbrynet.

Sommar efter sommar vallade Karin fåren här uppe på höjderna, och här drev hon ensam omkring de långa, ljusa sommardagarna.

Det växte så många vackra blommor här uppe på åsen. Vicker så gula som guld, med blodröda knoppar, gula Iris vid källan och björnbärsrankor över gärdesgården till skogen. Här växte blåklockor med långa stänglar under alarna vid bäcken, och om hösten var hela dikeskanten vid granskogen röd av lingon.

Karin band kransar alla dagar, stora och tunga kransar av gula vicker och björnbärsrankor med svarta bär,

av Iris med långa svajande blad. Och när hon hade en krans färdig, satte hon den på sitt hår och kröp bort och speglade sig i den lilla källan, som låg stilla som ett öga i gräset.

»Oj! Vad jag är vacker!» tänkte Karin. »Det är väl roligt att se något så vackert som jag!» Och så blev hon så glad, att hon sprang upp och dansade.

När hon drev fåren ned i byn om kvällen, gick hon så rak som en drottning på sina bara fötter, i sin trasiga kjol och med kransar om sitt lockiga hår. Och var hon gick fram, såg varenda människa efter henne, ja, till och med korna vände på huvudet och sade »Bu!»

Nu hade Karin blivit sexton år. Hon var nästan ett huvud högre än alla sina jämnåriga. Smärt som en vidja var hon om livet, bred över axlarna, och hennes gyllene hår böljade om henne som en kappa. De unga gossarna vågade knappast tala vid henne, när hon någon gång var med i ett ungdomslag, – så förnäm såg hon ut. Ja, själva herremannens son höll in sin häst vid grinden, när hon öppnade för honom, och sade: »Inte passar det sig för en så vacker flicka som du att vara grindflicka!» och så lät han en silverdaler falla i handen på henne.

Men uppe på bergåsen låg Karin och tänkte. Hon låg på ryggen i gräset med armarna under huvudet. Över henne sken sommarhimlen så blå och lärkorna sjöngo osynliga högt uppe i ljuset.

När hon vred på nacken, kunde hon se långt ut över dalen under berget. Hon kunde se byn, med alla spridda gårdar och hus, och den fina, blåa röken, som steg upp ur skorstenarna över trätopparna. »Hur ska det bli med mig?» tänkte Karin. »Hur *ska* det bli?» – och hon såg långt ut över landet. »Se, där borta står röken upp från Gretas stuga! Jag minns nog, när Greta stod brud, så fin och vacker hon var! Röda sidenband till midjan från guldkronan, som lyste på håret! Och violerna spelade, och skott på skott utanför kyrkan! Och nu går Greta med mat till svinen och väver ränngarnsväv till sin tjocke gubbe! Stackars Greta!» Karin vred på huvudet och såg åt ett annat håll. »Där koka de mat i vackra Kvarn-Annas hem! – Ja, hon *var* vacker; – men nu! En ståtligare brud har jag aldrig sett. Hennes hår var lika gult som kronan hon bar. Och så lycklig hon såg ut, då hon gick hand i hand med sin Jakob över kyrkogården!»

»Och nu har hon stugan full med barn och ser ut som en gammal utsliten gumma. Hon drar alltid huvudklädet fram över pannan, så att man inte skall se, hur tunnt håret blivit på hjässan. Stackars Anna!»

»Och där långt borta på slätten! Där ser jag röken ur Lill-Stinas skorsten. Tänk, så söt hon var, den rara flickan! Alltid full av skoj och glädje, – och så hon dansade på sitt bröllop! Hon kunde aldrig få nog.»

»Och nu sitter hon där i fattigdom och väntar på, att gubben hennes skall komma full hem från stan och slå henne!»

»Fy vale, ett sådant elände!» och Karin tog en liten sten och singlade den högt upp i luften. »Nej, se jag!» tänkte Karin, och såg med sina strålande ögon upp emot ljuset. »Jag skall allt ha det annorlunda! Från mitt huvud ska de aldrig få lyfta bort brudkronan, och mina bröllopsmusikanter ska spela till min död!»

»Men hur ska det gå till? Ja, hur *ska* det gå till? Ja, inte vet jag, men ska det vara bröllop, så *ska* det vara bröllop! Bara härlighet och glädje. Och musiken får aldrig tystna, och inga grisar och inga barnungar och inga fulla gubbar, som plåga mig, tills mitt vackra hår faller av, och jag kommer att se ut som en gammal käring», och Karin snodde sitt långa hår så fort om sin ena hand, som om hon skulle vara rädd att någon genast skulle taga det.

När klockorna ringde i kyrkorna långt borta, då tänkte Karin på, hur de skulle ringa till hennes bröllop. Och så tänkte hon på, hur hon skulle vara klädd, med röda och blåa sidenband, med kyrkkrona på huvudet och

håret utslaget helt ner till knäna, och hur alla skulle skocka sig för att se henne gå fram hand i hand med sin brudgum. Men vem skulle *han* vara? Ja, det kunde Karin inte alls se, hur mycket hon än stirrade in i framtiden. Ty ännu hade hon då aldrig sett någon, som var fin eller god nog för henne. Och vem av alla de stackars gossarna skulle ha råd att låta henne behålla brudkronan på alltid och låta musiken spela för henne hela livet igenom?

Från åsen och ner till byn gingo två vägar. Den ena gick ner för branten och var den genaste. Den andra gjorde en krök om skogen och gick tätt under berget. Mitt på den vägen var det, som om berget skulle dra sig litet undan och bilda en klyfta, och i den klyftan susade ett vattenfall ner ifrån höjderna. Det var icke ett vilt forsande vattenfall. Det sprang endast ner som en bred, vit stråle, som upplöstes i ett fint regn av droppar, innan det hann till jorden. Men under detta vattenfall var marken våt och gungande. Det var nästan som en liten mosse, varpå ingen kunde gå.

Så hände det en kväll, att Karin hade stannat längre uppe på åsen än vanligt. Dagen hade varit het, och hon längtade inte alls att gå hem till Tattarlisas lilla stuga, där det var så kvavt och instängt och luktade illa.

Fastän det var sent, tog hon den längre vägen om skogen, förbi vattenfallet.

Solen hade gått ner, och en liten späd, fin nymåne stod, knappast synlig, på den bleka aftonhimlen. Fåglarna hade tystnat och daggen började redan falla i tunga droppar. Karin hade bundit en krans av nyponblommor till sitt hår, så tjock och stor, att den böjde hennes huvud. I handen hade hon en lång gren, med vilken hon drev fåren framför sig, medan hon gick i allsköns ro, med långsamma gungande steg.

Då hon kom till klyftan, stannade hon och tittade in emot vattenfallet. Det hade blivit tunnare i den regnfattiga tiden, och föll blott som en lång, smal stråle över klippan.

När det dansade ned utför stenarna, lät det som klangen från en sträng, man satt i svängning.

Karin blev stående och lyssnade. Himlen hade blivit litet mörkare, nymånen klarare. Daggen föll som smattrande tårar till jorden.

Då såg Karin, huru berget bakom vattenfallet plötsligt öppnade sig. Vattenstrålen delade sig i sju långa harposträngar som spände sig över djupet bakom dem, och så började det tona i strängarna. Det lät, som om en övad hand hade lekt och fingrat på dem. Än klingade det sakta och smekande, och än susade och brusade det som från orgelpipor.

Fåren blevo rädda och satte i väg med långa skutt ned åt dalen, men Karin blev stående och lyssnade. Aldrig hade hon hört något så underbart vackert. Hennes ögon fylldes med varma tårar, och hon kände en sådan lycka fylla sitt hjärta, att hon tyckte hon skulle kunna stå där och lyssna hela sitt liv. Ibland tyckte hon, att hon såg något röra sig bakom strängarna, – men det var nog något hon inbillade sig.

Den stora silverharpan tonade av sig själv.

Så lät det saktare och saktare, de sista tonerna svävade bort, berget stängdes, och endast vattenfallet föll med sin plaskande stråle över stenarna.

»Ja, just så skall min bröllopsmusik låta», sade Karin till sig själv. »Men den får aldrig tystna!»

Hon blev stående länge och väntade på, att berget åter skulle öppna sig, men det var och förblev stängt. Då gick Karin med långsamma steg ner emot dalen.

Men hela natten och hela den påföljande dagen hörde Karin den underbara musiken susa i sina öron. Hon varken åt eller drack, men gick som en drömmande och varken såg eller hörde. Hon satt blott hela dagen

uppe på åsen och längtade efter, att solen skulle gå ner. Måhända – vem kunde veta det? – skulle bergets harpa åter spela för henne, när natten kom.

Hon brydde sig icke ens om, att fläta en krans till sitt hår. Hennes händer voro trötta av längtan. Hon stannade länge på höjden, längre än dagen förut, ty hon tänkte, att ju längre hon väntade, desto säkrare skulle hon få höra sin bröllopsharpa spela.

Hennes hjärta slog så högt, att hon trodde någon gick efter henne, då hon efter solnedgången drev fåren fram för sig på vägen, som slingrade förbi bergsklyftan. Dagen hade icke varit så klar som den föregående, och det var mörkare över vattenfallet.

Som om fåren skulle kommit ihåg, att de just här hade blivit skrämda kvällen förut, togo de till bens och tumlade ned för vägen emot dalen. Karin blev stående orörlig och stirrade emot vattenfallet.

Och se, bergväggen öppnade sig från foten till toppen, vattenfallet delade sig och spände sina sju silversträngar över djupet. Och nu började det spela. Men i kväll var det ännu härligare än i går. Tonerna strömmade fram som från en bottenlös källa, de slingrade sig samman i de underbaraste harmonier, de jublade och strålade och fladdrade om Karin, som för att fånga henne.

Och se, vad var det?

Plötsligt var det, som om något skilt sig från harpan och svängde i luften. Vad var det väl, som hängde däruppe och glittrade?

Jo, nu såg Karin det tydligt.

Det var en brudkrona, men mycket, mycket vackrare än den, som fanns i kyrkan. Det lyste som månsken och darrade som vattendroppar av hundra blänkande diamanter.

»Min krona, min brudkrona!» ropade Karin ganska högt och sträckte armarna efter den. Då snurrade den runt, som när vattenfallet gör en virvel, flög högt upp i luften och försvann. Musiken dog bort, och berget stängdes.

»Nu vet jag, var min bröllopsmusik och min krona är», tänkte Karin. »Men brudgummen? Hur kan väl min brudgum se ut?»

Och den natten kunde hon icke sova. Hon satt och såg ut över dalen, vid fönstret i Tattarlisas stuga, och längtade blott efter, att den första morgonrodnaden skulle visa sig på himlen.

Aldrig hade en dag varit så lång som den dag, nu kom.

Karin låg utsträckt på marken uppe på åsen, orörlig, som om hon vore död. Hennes själ och kropp voro som lama av längtan. Först då solen gått ner, reste hon sig, badade sitt ansikte i källan och ropade på fåren.

Liksom förra kvällen togo de till bens, så snart de kommo nära vattenfallet, och Karin stod där ensam.

Månen hade blivit större och i den halvljusa sommarnatten kastade den ett svagt sken på de långa hängbjörkarna vid vattenfallet. Det glittrade av vattenstänk och månstrålar, och från mossen under vattenfallet stego lätta dimmor upp, som lyste vita och genomskinliga.

Sakta, sakta öppnade sig bergväggen, och de sju långa harpsträngarna spände sig över klippdjupet, och medan musiken tonade skönare än någonsin, såg Karin, huru brudkronan svävade i månskenet, gnistrande av diamanter.

»Här finns all jordens lycka!» sade Karin och bredde ut armarna. »Här fattas blott ett. – Var är min brudgum?»

Då såg hon, hur de sju strängarna på harpan plötsligt försvunno, och i klippöppningen stod bergkungen själv. Han var så vacker som sommarnatten, och hans röst var så smekande som harpotonerna, som nyss förklingat.

Och han räckte armarna ut emot Karin och viskade: »Kom!»

Ett ögonblick stod hon rådlös. Hon var rädd för mossen under berget, och hon såg nästan med bävan, hur vacker han var. Hans krona sken som stjärnor i månskenet, hans kappa lyste som månstrålar, och kring honom var en glans, så det svindlade för Karins ögon.

»Varför kommer du icke, lilla Karin?» viskade han åter. »Jag har väntat dig så länge.»

Hans röst lät så mild och smekande, att Karin icke kunde stå emot längre.

»Jo, jag kommer!» ropade hon, och ilade ut över mossen.

Hon kände, hur den gungade under henne, och hon tyckte vid varje steg, att hon skulle sjunka, men hon sprang vidare på sina bara fötter, rakt in i famnen på bergkungen. Han slog sin kappa omkring henne, och bergväggen stängdes efter dem.

Då inte Karin kom hem till natten, undrade Tattarlisa vart hon tagit vägen. »Hon kommer väl i morgon!» tänkte hon.

Men hon kom inte i morgon.

Och då tre dar gått utan att Karin lät höra av sig, gick Tattarlisa till bonden, vars får hon vaktat, och alla i byn gåvo sig i väg att leta efter henne.

Man letade på berget och i skogen, ja, till och med långt ut på landsvägarna, men man fann icke spår av henne.

»Borta är borta!» sade Tattarlisa och torkade sig med baksidan av handen om näsan, och så ställde hon sig åter att plaska i sin balja med tvätten, som aldrig blev färdig. Men man talade mycket i bygden om, vart väl den vackra Karin kunde ha tagit vägen.

Några menade, att hon hade haft det så ont hos Tattarlisa, att hon rymt sin väg. Andra tänkte, att hon måhända gått vilse i skogen, så långt bort, att skallgången icke kunnat fånga henne, och att hon nu låg död där.

Men det var också de, som just ingenting sade, utan bara nickade hemlighetsfullt med huvudet, Man hade sett spår av bara fötter i den våta jorden under vattenfallet, och var man visste nog, vilket sällsamt vattenfall detta var. Mera än en gång hade det hänt – fastän det nu var länge sedan, – att en flicka hade försvunnit i berget, och Gud hjälpe den, som blir bergtagen! Hon hittar sällan eller aldrig hem till människorna igen.

*

Det hade gått många år. Tattarlisa hade länge sedan dött, och de barn, som varit små, då Karin försvann, hade nu växt upp till unga gossar och flickor. Så hände det en midsommarafton att en del ungdom, som bodde under berget, slog sig ihop om att göra en midsommarvaka.

En liten flock gossar och flickor begav sig på kvällen upp igenom skogarna till bergtoppen.

Där var en stor öppen plats, där man slog sig ned och tände ett bål. Flammorna slogo högt mot den ljusa sommarhimlen, där solen nyss hade försvunnit bakom synranden.

De unga hade glatt med att dansa omkring bålet och beständigt kasta nya grenar däri. Men då flammorna blevo mindre, lägrade man sig om elden och tog fram matkorgarna.

Bröd och ost och hembrygt öl blev framdukat, och man lät sig alla dessa goda saker väl smaka. Men då alla hade ätit och flammorna nästan slocknat, lågo flickor och gossar i en krets på marken kring de glödande stockarna, varifrån då och då ännu en dold eld blixtrade fram. Samtalet blev mera och mera viskande, ty dagens sista rodnad hade dött bort, och den högtidliga, tysta natten drog fram på himlen.

Granskogen stod orörlig, som skuren ut i metall, mot den bleka luften. Över gräset i skogsbrynet stego fina dimmor och slingrade sig fram över berget. Icke ett ljud av den minsta fågel var att höra, och det enda, som rörde sig, var de vita nattfjärilar, som stego och sjönko över gräset, som om någon osynlig hand skulle ha kastat boll med de vita fjunblommorna. Men plötsligt glödde det, som av ett nytt bål över granskogen.

Sakta och majestätisk lyfte fullmånen sig på himlen, så röd och strålande, att den drog en guldfärgad väg efter sig i luften.

»Hur stor tycker du månen är?» frågade en av flickorna en annan.

»Så pass stor som min knytnäve», svarade hon.

»Pytt! Så stor som din hand! Nej, så stor som en reel pannkaka, är han, och aldrig har *jag* ätit någon så stor.»

»Nej, jag tror väl det!» sade en av gossarna, som låg på ryggen och stirrade upp i himlen. »För inga pannkakor ä' så stora som Bullerberget, och månen är lika stor som berget med er alla ihop!»

»Och jag tycker den är som ett litet, litet äpple!» sade den minste av gossarna som var med. »Jag skulle gott kunna äta upp den i ett navs.»

»Akta dig du!» sade en av flickorna. »Det kunde gå dig som gossen, som åt älvdrottningens äpple! Han fick allt för det, han, må du tro!»

»Vad fick han då?» frågade gossen.

»Å! De fann honom stendöd vid bäcken morgonen därpå. Stel och hård som ett beläte, låg han där, med äpplet i halsen.»

»Jaså, du tror på älvor!» sade en flicka, som hette Stina, och som hade tjänat i staden.

»Men jag ska säga er, att allt sånt där, är bara spektakel. Det har dom hittat på för att skrämma barnungar med, men det finns inte mera älvor och skogsrån och allt sånt där, än som så!» och hon strök flatsidorna av händerna emot varandra.

»Jaså», sade gossen, som legat och tittat på månen. Han hette Nils, och hade ett par stora, undrande ögon.

»Du tror kanske inte heller på bergkungen? Du tror kanske inte, att han finns i berget bakom vattenfallet här i skogen?»

»Har du sett honom?» frågade Stina.

»Inte *det* just!» svarade Nils. »Men jag vet dom, som har känt dom, som sett'en.»

»Och jag vet, att mor känt en, han har tagit», sade en av flickorna viskande. Det var en liten blek, ljushårig en, som hette Greta.

»Kors då!» sade Stina. »Ä' det säkert det?»

De hade alla krupit tätare ihop. De sutto eller lågo kring det utbrunna bålet, och viskade fram, vad de hade att säga.

»Så säkert, som jag ligger här», viskade Greta. »Hon var med och dansade på mor mins bröllop. Det var vackra Karin. – Ja, I andra ha nog hört det många gånger? Hon var så fattig, att hon knappast hade kläderna på kroppen, men så skinande vacker, sa mor, att när hon kom in på ett dansgille, så var det ingen, som hade öga för någon annan än henne.»

»Och så tog –?» frågade Stina. Hon tordes icke riktigt säga det ut.

»Så tog bergkungen henne!» svarade Greta och nickade.

»Hon vallade fåren här uppe på höjden, men i stället för att gå raka vägen hem, tog hon omvägen kring vattenfallet, det vet de så säkert, så säkert, för det var spår efter fåren kring mossen, och så, – ja så försvann hon en kväll, och det var fåfäng möda, att leta efter henne. Var man visste nog var hon satt gömd.»

»Hon kunde väl ha gått till sta'n för att ge sig i tjänst?» sade Stina sakta, men hennes röst lät dov och osäker.

»Till sta'n», upprepade Nils.

»Tror du, att man inte snart skulle ha fått reda på, var en så vacker flicka fanns? Hon skulle lika litet kunnat gömma sig, som han där uppe!» och han pekade på månen, som nu hängde blankt strålande mitt på den violettblå himlen.

Ingen svarade, och alla lågo tysta omkring den utbrunna elden.

Stillheten växte ännu mera. Det var den mörkaste stunden av den korta sommarnatten. Ännu hade det icke ljusnat på himlen i öster.

Då lade Greta plötsligt handen på Stinas arm.

»Se!» viskade hon.

»Vad för slag?» Stina blev kall över hela kroppen.

»Se dit! – Nej dit! – Mot skogen!»

Allas ansikten vände sig mot granskogen mitt emot dem.

»Ser I!» viskade Greta åter. »Hon rör sig!»

Ingen andades. Som hopkrupna skuggor lågo de djupt nere på ängen och stirrade i isande skräck emot skogen.

Där stod någon, – en kvinna! – Hon var hög och smärt, och hade något lysande på huvudet.

»Rör er inte!» viskade Greta. »Hon kommer hit!»

Och skepnaden skred verkligen med tunga, släpande steg över det daggiga gräset.

Mitt på den öppna platsen blev hon stående. Hon vred sakta sina händer, som i smärta, och vände ansiktet upp emot fullmånen.

Nu kunde de alla tydligt se henne. Hon var vit som en död, och hennes sköna ansikte var tärt och blekt, som ansiktet på en, som länge har hungrat. Ögonen voro så stora och sorgsna med mörka skuggor under, att det var svårt att se på.

Klänningen, hon bar, var lång och släpande, och på den tunga sammetskappan, som hängde över hennes skuldror, blixtrade det av ädelstenar, som daggpärlor i månskenet.

Över hennes hals och rygg flöt hennes långa hår, som en flod, och på huvudet bar hon en liten krona, vari det lyste, som om små tindrande stjärnor hade blivit fästa däri.

Hon blev stående och såg upp i månen, och så suckade hon så djupt, att det gjorde ont att höra.

»Nu, – nu kommer hon!» viskade Greta igen. De lågo dödsstilla. Hunden, de hade med, hade spetsat öron, och rest sig. Den gick ett, två, tre steg fram över gräset, men vände hastigt om, och kröp med svansen mellan benen bak flickornas kjolar.

Sakta som en, som släpar på en tung börda, skred den sällsamma skepnaden närmare. Nu var hon alldeles bredvid bålet, där de lågo. På en gång böjde hon sig ner och rörde med sin vita hand vid ett stycke bröd, som låg kvar i gräset.

»Får jag – får jag ta det?» Hennes röst lät så jämrande och så svag, som hos en, som håller på att dö av svält.

Ingen kunde få fram ett ord. Ångesten snörde ihop struparna på dem.

»Ack, får jag ta det?» sade hon igen. Hon vände sitt ansikte med de svarta, sorgsna ögonen så bedjande emot dem alla, att det skar dem i hjärtat.

Nils tog mod till sig och nickade.

Det var hemskt att se, hur hon i samma ögonblick rev brödet till sig, och slukade det med en glupskhet som en hungrig hund. Så räckte hon handen fram efter mera.

Nils räckte denna gången själv fram ett bröd, och han kände, huru en liten benhård och iskall hand snappade det ifrån honom, och i ett par munnar åt upp det.

»Uh! Jag fryser, jag fryser!» jämrade hon, och strök händerna ned över sin ädelstensmyckade kappa.

»Får jag värma mig vid elden? Bara en liten plats?» Hon knäböjde bredvid bålet och sträckte sina armar ut över det.

Allo flickor och gossar kröpo ihop på den motsatta sidan.

»Jag fryser ihjäl!» sade hon i ömklig ton, och skakade över hela kroppen. »Det är så kallt där inne i berget. Ingen vet, hur kallt det är. Aldrig något att äta, aldrig en liten eld att värma sig vid. Bara is och sten, och sten och is.»

Hon sträckte beständigt händerna över den utbrunna elden, och såg sig omkring med sina förtvivlade ögon, så Greta tyckte det var ännu svårare att se, än då hon såg sin mor dö. Nils grep tag i ett par grenar, som hade fallit bredvid bålet, och kastade dem på den glödande askan.

Så började den underliga kvinnan att blåsa på glöden. Hon blåste, så att ögonen stodo ut ur huvudet på

henne av ansträngning. Kinder och käkar arbetade.

»Jag är så svag!» jämrade hon. »Han tog alla mina krafter, – all min sköna ungdomskraft. Jag kan inte få eld på glöden, jag!»

Då förbarmade en av gossarna sig över henne. Han kastade sig fram, och blåste av alla krafter i askan, och plötsligt flög flamman upp med en suck.

Nu sågo de först rätt, hur vacker hon var, – eller hade varit. De stora ögonen skeno i det vita, magra ansiktet, och den trötta munnen, med fårorna vid mungiporna, log, och visade de vita tänderna.

»Vad vi ha det bra!» sade hon med sin tonlösa röst. »Mat och värme, – ack ja!» och så suckade hon ånyo som om själen skulle skiljas från kroppen. Hon satte sig så nära elden, som hon kunde komma, och höll de vita, magra händerna, tunga av diamantringar, ut över flammorna. Och så såg hon långsamt från den ena till den andra, som om hon ville försöka att känna igen dem, men hennes ansikte föll mera och mera ihop.

»Nej!» sade hon sorgset, och skakade sakta på huvudet. »Jag känner er inte! I ä' alla främmande – alla!» Men så vände hon ögonen emot Greta och såg länge på henne. »Vad heter du?» frågade hon. »Dig tycker jag, att jag sett en gång förr, för länge, länge sedan?»

»Jag heter Greta», svarade Greta, och kröp litet närmare. Hon började att bara tycka så gräsligt synd om henne, som hade kommit.

»Greta!» sade den främmande, och strök sig med handen över pannan. »Du är inte den Greta jag kände. Nej, nej! Det var en annan Greta.» Hon såg liksom förskräckt på henne.

»Min mor var Lill-Stina, dom kallade», sade Greta. »Måhända kände du henne?»

»Lill-Stina?» upprepade den obekanta, och såg på henne. »Var hon din mor? Men hon är ju ännu ung; bara tjugu år.»

»Hon är död för länge se'n!» sade Greta sorgset.

»Ack Lill-Stina, är hon död, den rara flickan!» sade den främmande och vaggade fram och åter. »Hon var så god emot mig. Hon gav mig mat, och hälsade alltid så vänligt god dag, när vi möttes; och på sitt bröllop kysste hon mig. Vill du också kyssa mig», frågade hon så plötsligt, och såg på Greta.

Det ryste i Greta, och hon hade helst rest sig, och sprungit sin väg. Kyssa en bergtagen! Hur skulle man kunna våga något sådant? Men då hon såg in i de förtvivlade ögon, som vändes mot henne, så var det som om hjärtat smalt i bröstet på henne.

»I Guds namn!» sade hon sakta för sig själv, och så kysste hon den obekanta.

Men då Greta slog armarna om halsen på henne, för att kyssa henne, så föll den tindrande kronan av hennes hår, och rakt in i elden, där den fräsande smälte ner.

I detsamma sprang en av flickorna upp med ett rop.

»Solen! Se solen!»

De första långa strålarna av midsommarsolen sköto upp över synranden, och strax därpå lyfte den sig själv i all sin makt och härlighet.

»Midsommarsolen!» ropade alla i munnen på varann.

Men den bergtagna utstötte ett skrik, som lät som ett nödrop. »Han dödar mig! Han dödar mig, om jag inte är hemma förr än solen kommer!» och så föll hon som en död, baklänges på marken.

Alla flickor och gossar flyktade i vild ångest, ty nu väntade de, att bergkungen, vilket ögonblick som helst skulle komma och hämta sin brud.

Först långt fram på dagen vågade några av de käckaste gossarna sig upp på höjden för att se till platsen där midsommarbålet brunnit.

Där låg något vid de kolnade grenarna! Var det ett får, som hade slagit sig ner?

Nej, det var en kvinna, som låg och sov. Det var Karin. Hon var klädd i en kort, trasig kjol, och hade bara fötter, och om skuldrorna hängde ett stort, tovigt, gråsprängt hår.

Då de började prata bredvid henne, öppnade hon ögonen och såg på dem så, som en dövstum gör. Till allt vad de frågade henne, svarade hon icke ett ord, men hon reste sig och följde villigt med dem ner till dalen.

Så tog Karin tjänst hos en bonde och vallade fåren för honom. De betade också uppe på höjden, men Karin gick alltid raka vägen fram och åter, så hon snart var vid människors boningar. Hon talade nästan aldrig, men hon hälsade vänligt på alla hon mötte. Mest hela dagen låg hon hos sina får uppe på skränten i det korta gräset, där den vilda timjan doftade, och såg upp i den ljusa sommarhimlen.

Hon kände sig så lycklig som ingen av de andra, som hade hus och hem i dalen. Och när hon såg röken stiga upp ur alla de olika skorstenarna, tänkte hon:

»De ha det nog alla bra! De ha hus och hem och man och barn, och allt vad deras hjärta begär. Men ingen av dem vet, vad det är att vara bergtagen och att ha blivit frälst av midsommarsolen!» Och så tog hon sitt grova bröd upp ur matpåsen och kysste det.

PRINSEN OCH SOTAREN

Det var en gång en kung, som blott hade ett enda barn. Det var en liten prins, som hette Johan.

Då det var han, som en gång skulle ärva kronan och riket och hela tutten, fick han en alldeles utmärkt uppfostran – det vill säga, han fick göra allt, vad han ville.

Men när man får göra allt vad man vill, så vet man till sist inte alls, vad man vill, och lille prins Johan hade tusen nycker.

Om morgonen, när han vaknade, låg han och knep ihop ögonen och låtsade som om han sov, ty det roade honom att se, huru alla de gamla kammarherrar och hovkavaljerer, som han hade till uppvaktning, sutto och väntade på, att han skulle öppna ögonen, som om det varit soluppgången de väntat på.

Så började han slutligen sträcka sig och gäspa fruktansvärt, och alla kammarherrarna foro upp från stolarna. Den ene grep prinsens skjorta, den andre hans byxor och strumpor, och den äldste och förnämste av dem alla närmade sig sängen och frågade: »Behagar ers kunglig höghet intaga chokolad på sängen?» »Ja, låt mig se!» svarade prinsen och såg mycket tankfull ut. »Jag måste först betänka mig litet.» Och så drog han täcket upp till hakan och låg och betänkte sig. – »Jo, chokolad på sängen!» ropade han sedan plötsligt och satte sig upp, och nu sprungo alla kammarherrar och kammartjänare om varandra med sådan fart, som om huset stått i ljusan låga.

Guldbrickan med chokolad, kanna och kopp av guld bars in i sovrummet, och lille prins Johan satt mitt i sin stora silkessäng och drack chokolad med sockerkaka till, så att han blev brun upp till bägge öronen.

När han blivit tvättad och klädd, skulle hans undervisning börja. Den lärdaste professor i hela kungariket hade blivit vald till hans lärare, och han kom upp på slottet med sin stora lärobok, vari all världens visdom var nedskriven, och bugade sig för prins Johan.

»Goddag, din gamla perukstock!» sade prinsen och dunkade honom i ryggen, och så började lektionen.

Men prinsen hade satt sig i sinnet, att han endast skulle lära sig vad som stod på den ena sidan i boken. »Det anstränger mig att vrida på huvudet», sade han, »och för resten behöver en prins inte lära sig mer än hälften så mycket som andra. Och så hinna vi ju så mycket fortare slut på boken. Det begriper du väl, gamla perukstock.»

Professorn gjorde visserligen sina små invändningar, men prinsen frågade inte efter dem. Han studerade blott de högra sidorna i boken, och då folk frågade den lärde professorn, huru det egentligen kunde gå, svarade han: »Det går minsann utmärkt! Han är ju så begåvad.»

När prinsen skulle ut och rida, stodo alla hans lakejer i förhallen var och en med sin mössa i handen, för att han skulle välja den, som behagade honom mest. Det var jockeymössor och ridhattar av alla möjliga färger och fasoner. Prins Johan grep efter dem, då han gick förbi, och alla som han inte ville ha, slängde han bort i andra ändan av hallen. Sedan svingade han sig upp på sin ponny och red ut med tre ridknektar bakom sig, för att hälsa på sitt folk.

Han var en vacker gosse med gult, lockigt hår och en liten käck uppnäsa, och när han kom ridande med handen i sidan och sin sidenmössa på tre kvart, voro alla människor rent ifrån sig av förtjusning. De sprungo efter hästen och skreko och ropade: »Leve vår älskade prins Johan! Leve, leve prins Johan!»

Inne i slottet hade han allt möjligt att roa sig med. Där fanns kägelbana och rutschbana och biljardrum och gymnastiksal, och varje dag skrev prinsen egenhändigt en lång lista på alla de favoriträtter, han ville ha till middag.

Men trots all denna härlighet kunde prinsen ibland vara vid dåligt lynne, ja, vid så dåligt lynne, att hans uppvaktande kavaljerer knappt vågade gå tvärs över golvet, ännu mindre tala till honom. Om någon av dem vågade komma med den oskyldigaste lilla anmärkning, fick han till svar: »Ni ä’ ena odrägliga bestar allesammans. Låt mig vara i fred!»

I ett sådant humör stod prinsen en morgon vid ett av slottets fönster och såg ut över stadens tak. Det var det allra vackraste vårväder. Det fanns icke en sky på himlen, och alla de unga träden och buskarna i trädgårdarna och alléerna glänste så ljusa och fullkomliga som vid världens skapelse.

Men det var en skugga över prinsens ögonbryn. Hans ögon voro mörka, och han stod med armbågarna stödda mot fönsterkarmen och bet sina naglar.

Då fick han plötsligt sikte på något svart, som rörde sig vid kanten av en av de högsta skorstenarna i staden, och upp ur skorstenen kröp en liten sotare. Han hade kvasten i den ena handen, och han stack först det ena och så det andra benet över skorstensgesimsen, och så satte han sig på den och dinglade med benen. Men i detsamma gav han sig till att ropa, och han ropade så högt och så långt, som om man skulle kunna höra honom till världens ände.

Det ljöd så sällsamt tydligt i den klara vårluften. Prinsen stirrade på honom, som satt där uppe, halvvägs till himlen.

»Å, vad han måtte vara lycklig!» tänkte han och suckade. »Kan man tänka sig något skönare än att sitta där uppe alldeles ensam, högt över hela staden och alla människor och skråla med full hals!» – Han fick riktigt

tårar i ögonen av avund.

Ett ögonblick därefter var sotaren åter försvunnen i skorstenen; men prinsen gick hela dagen omkring i det svartaste humör.

Då han vaknade följande morgon och hans överkammarherre frågade, vad hans kunglig höghet behagade sysselsätta sig med den dagen, hade den gamle mannen så när ramlat omkull på det bonade golvet av lutter förskräckelse, då prinsen såg honom styvt i ögonen och sade: »Jo, jag vill vara sotare!»

»Prinsen behagar skämta», sade den gamle kammarherren och visade alla sina löständer. »Prinsen är alltid så humoristisk!»

»Nej, visst inte», sade prins Johan och rynkade ögonbrynen. »Det är minsann mitt fulla allvar. Jag är utledsen på att gå här och slå dank. Här är odrägligt. Vad anse ni mig egentligen för att vara, ni gamla hovnarrar? Tro ni, att jag är en skåderätt, som ni ska sitta i en cirkel och glo på? Tro ni, att jag är en pappersdrake, som bara skall fladdra omkring med er alla som svans efter mig? Tro ni verkligen, att jag inte är till för annat än för att gå och spela komedi för er alla markattor? Men jag skall säga er, att jag tänker bli en människa, en fri och självständig människa, som kan göra någon nytta i världen. Och nu vill jag lära mig krypa upp i den höga skorstenen, så att jag kan sitta där uppe och dingla med benen och ropa hurra, så att man hör det till världens ände. Där uppe är jag säker på, att varken kammarherrar eller lakejer kunna nå mig.»

Den stackars gamle kammarherren trodde, rent ut sagt, att prinsen hade fått en skruv lös. Han lät i all hemlighet tillkalla hans kunglig höghets livmedikus och frågade honom, om det möjligen kunde vara ett anfall av influensa, som ju yttrar sig på så många besynnerliga sätt. Men livmedikusen svarade, att prinsen var frisk och sund som en nötkärna och mycket väl visste, vad han sade. Ja, vad skulle man då göra? Prins Johan sade, att man skulle skicka bud efter den lille sotaren, ty nu skulle han vara prins, så att prinsplatsen inte skulle stå tom. Det hjälpte varken böner eller förmaningar; ja, prinsen hotade, att om han inte fick bli sotare, skulle han rymma till världens ände och gömma sig så väl, att ingen kunde finna honom. Hela hovet tjöt och jämrade sig, men den gamle kungen sade: »Låt honom få sin vilja fram! Men *skall* han vara sotare, så skall han också vara det på fullt allvar.»

Så skickades prins Johan i sotarlära, men den riktige lille sotaren sände kungen bud efter, ty nu skulle han bo på slottet och vara prins.

Det var en stackars liten gosse, som varken hade haft far eller mor. Det vill säga, han hade naturligtvis haft dem, ty det ha alla människor, men han hade aldrig vetat något om dem. Från sin tidigaste barndom hade han varit bland främmande människor, och han var blott en liten gosse, då han redan sattes i sotarelära. Här fick han sin egentliga uppfostran, det vill säga, han fick prygel. Det vankades så mycket stryk morgon, middag och kväll, att han slutligen blev van därvid och började tycka, att det hörde till ordningen för dagen.

Hans lilla kropp såg ut som ett arabiskt alfabet, så full var den av blå och gula streck efter allt stryk han hade fått. Litet rågbröd och en bit fett fläsk var all den mat han fick och som han sköljde ner med sina tårar.

Han växte ju icke vidare, och mager och blek var han, men det var det ingen, som lade märke till, ty han var ju svart utanpå, och endast vid ett och annat tillfälle hade han tid att tvätta sotet av sig. Men han levde i alla fall och lärde sig småningom att utföra sitt arbete väl.

Aldrig brann elden så klart i ett kök, som då den lille sotaren hade varit där och rensat röret. Ingen kunde gå så försiktigt och smutsa ner så litet som han, och det hände, att man här och där stack till honom en bit mat, ja, till och med gav honom några ören och ett vänligt ord.

Och den lille sotaren tyckte om alla människor, men mest av allt tyckte han dock om att krypa upp i en skorsten. Det var för honom det viktigaste och bästa i hela livet. Varje gång han äntrade upp genom en sådan lång, svart skorsten, gjorde han det med samma lust och iver.

Han hade förklarat allt sot i världen ett oförsonligt krig, och han arbetade så grundligt med sin skrapa, att sotet störtade över honom som från ett eldsprutande berg. Han blev svart ända upp till vitögat. Men vad gjorde det honom, att han blev svart, om blott skorstenen blev ren? Och han rensade den för varje aln han kröp högre upp. Högt, högt över honom lyste himlen genom den trånga öppningen, och det var, som om den drog och sög upp honom ur den långa, svarta väg han hade att krypa. Om skorstenen var mycket hög, kunde det till och med hända, att han mitt på ljusa dagen kunde se stjärnorna på himlen, då ingen människa utanför kunde se dem. Han arbetade med händer och fötter för att alltjämt komma högre, och då han slutligen hade kommit ända upp, kröp han alltid ut ur skorstenen och satte sig på kanten av den. Därifrån kunde han ju se hela den vida himlen över sig och långt, långt bort över jorden under sina fötter. Den stora staden med alla sina hus såg ut som små leksaker, ja, till och med det kungliga slottet såg litet och obetydligt ut. Men allra längst bort, bakom alla fält och skogar, låg det stora, öppna havet och lyste som silver.

Här uppe var en luft så ren och frisk som på det högsta berg, och den lille sotaren kände sina lungor vidgas och fyllas av en sådan hälsa och glädje, att han nödvändigt måste ropa, ropa så högt han kunde, ut över hela vida världen. Han skulle visserligen ner igen genom den långa skorstenen och bort till den smala gränden, där han bodde hos främmande människor; men snart väntade det ju en ny skorsten honom, och dessa ögonblick där uppe i höjden, då han satt ensam med ljuset och himlen över sig och den friska vinden om kinderna, de voro nog värda, att man för deras skull kröp genom mycket sot.

Den förmiddag prinsen hade sett honom där uppe på taket, hade sotaren suttit och tänkt sina egna tankar. Han såg ut över den stora staden, där det rökte ur de flesta skorstenar, och så tänkte han på, huru de flesta människor ha ett hem att vara i och ett bord att äta vid, och så tittade han ner på det kungliga slottet och tänkte: »Där inne bor prins Johan. Han dricker nog vin och äter stekt gås, och har en kung till far och ett helt folk, som älskar honom, och som alla skulle sörja förskräckligt, om han dog. Och jag, jag har inte så mycket, som ryms på min lillfingersnagel, och om jag skulle falla ner och bryta halsen av mig, så att det bara blev en röd fläck efter mig, så vore det inte en människa i världen, som skulle bry sig om det för två styver. Det är egentligen besynnerligt delat här i världen. – Å–loi–å!» Och så hade han ropat de långa uthållande tonerna, som prinsen hade hört.

Och nu – nu kommer det plötsligt ett bud från kungen, som säger, att den lille sotaren skall borstas och göras ren, ty han skall upp på slottet och vara prins.

Han trodde först, att de blott ville gyckla med honom; men då han såg, att det var allvar, ja, då var det hela så underligt, att han rakt inte kunde förstå det, och det var ju bäst att låta bli att tänka därpå, utan bara följa med. Det hela var ju alltför övernaturligt lyckligt. Allt vad som hade tillhört prins Johan, skulle nu vara hans, och man förde honom från rum till rum och sade: »Var så god. Tag för dig av rätterna!»

Prins Johan var satt i sotarlära, och han hade uttryckligen önskat, att hans mästare ej skulle få veta, att han var en kungason. Han var så utledsen på att bli behandlad som ett undantag, han ville vara precis som en annan sotarlärling och behandlas därefter.

Och de »behandlade» honom minsann! Han fick så mycket stryk, som det kunde få rum på hans rygg, och så många oväntade tillnamn av »fä» och »drummel», att han många gånger om dagen var nära att utbrista: »Vad var det ni sade? – Drummel! – Är det så man talar till prins Johan?» Men han bet sig i läppen och teg, ty nu ville han visa, att han var karl för sin hatt.

Men nog fann han det svårt och helt annorlunda, än han väntat.

De feta fläskbitarna, man gav honom att äta, ville så gärna krypa upp ur halsen på honom; men själv hade han alls ingen lust att krypa upp i skorstenen. Då han första gången stod vid uppgången till skorstenen och såg upp i det höga, svarta röret och man så med ett rapp befallde honom att äntra upp, tyckte han, att det var det omöjligaste på jorden. Där var ju hett som i ett helvete, och den äckliga lukten av sotet satte sig fast i hans bröst och ville kväva honom, men här hjälpte inga böner, upp skulle han, och han gick som till döden. Det dröjde många veckor och månader, innan han kom så långt, att han kunde krypa upp i den allra lägsta skorsten, och då han äntligen kom upp, var han så yr i huvudet, att han alls icke kunde tåla att titta ner. Han fick sig blott ett par munnar frisk luft för att inte svimma, och sedan måste han tänka på att komma levande ner igen. Efter hand vande han sig ju mera därvid, men det var honom alldeles omöjligt att finna någon glädje därvid.

Han blev snart lika svart invändigt som han blivit utanpå, och han tänkte med förfäran: »Är detta det fria och friska liv, som jag längtade så mycket efter, och som jag trodde, att jag passade för? Skall hela mitt liv aldrig bli annat än att klättra upp genom en svart skorsten och ner igen?» Och han började tänka med stor sorg och längtan på allt, vad han hade lämnat, på den vackra slottsträdgården, som nu stod full av rosor och jordgubbar, på sin kära, lilla häst och sin trogna hund, på sin stora silkessäng, där man låg så gott och sov så sött, på sin gamle fars kärlek och alla människors vänlighet mot honom. Ja, han tänkte till och med med en viss ömhet på alla kammarherrar, som hade levat av varje ord, som gick från hans mun, och på den gamle professorn med läroboken. Och ju mera han tänkte, desto mera snörde hans hjärta sig samman, och prins Johan grät salta, smutsiga tårar.

Men uppe på slottet levde den lille sotaren i furstligt överflöd. De första dagarna var han rädd för allting, från den gamle kammarherrn, som såg så föraktfullt på honom, till prinsens lille terrier, som ville bita honom i benen; men den goda maten smakade honom så bra, och han sov till långt fram på förmiddagen i prins Johans silkessäng. Han bugade sig djupt för kammartjänaren, som bar in hans stövlar, och tog av sig hatten för ridknekten, som förde fram hans häst till trappan; men det dröjde ej länge, förrän han märkte, att han inte var på sin rätta plats. Med bästa vilja i världen kunde han ändå aldrig göra någon till lags. Den gamle professorn, som skulle undervisa honom, var alldeles förtvivlad. »Uppgiften är omöjlig», sade han till kungen. »Den nye prinsen saknar ju alla förutsättningar.»

De förnäma herrarna sågo så stelt och orörligt på honom, som om de vore figurer i ett vaxkabinett, och han såg mycket väl i spegeln, att lakejerna, som passade upp honom vid bordet, skrattade åt honom bakom hans rygg, när han stack kniven långt in i munnen, medan han åt, som han alltid varit van att göra.

Det värsta var dock, när han skulle rida ut och hälsa på sitt goda folk. Han tyckte naturligtvis, att det var en härlig sak att få sin egen lilla levande häst, men han hängde på den som en säck och dinglade från den ena sidan till den andra, och prins Johans kläder hängde på *honom,* så att han såg ut som en fågelskrämma i sina sammetsblusar och knäbyxor. Och var han red fram, stod folket stilla med gapande mun och såg efter honom och glömde alldeles att ta av sig hatten av lutter förvåning. »Vad var det för en?» frågade de varandra. »Det var ju inte vår riktige prins.»

Men den lille sotaren hälsade och bugade åt alla sidor och såg så olycklig och förlägen ut, som om han ville be om förlåtelse för att han var till.

Ju längre tid det gick, desto obehagligare blev det. Han kände sig som en liten prick mitt i en stor öken, ty »det är nog svårt att vara ensam i världen», tänkte han, »men det är mycket svårare att vara ensam mitt ibland människor, när ingen bryr sig det minsta om en. Då är det mycket bättre att försvinna i en skorsten.»

Och så hade han en längtan dag och natt, och det var, att ännu en gång få skrapa en skorsten riktigt ren och klättra upp till den översta öppningen och sätta sig på kanten och se ut över himmel och jord.

Till sist kunde han inte stå ut längre, utan dristade sig att fråga en av de gamla hovkavaljererna, om det inte skulle kunna vara möjligt, att han kunde få lov till att krypa åtminstone ett litet stycke upp i en skorsten. Men kavaljeren blev högst förnärmad och upprörd och bad honom aldrig mer komma fram med sådana förskräckliga sotaridéer.

Ja, sedan teg han och led i tysthet, men det gick aldrig en natt, utan att han drömde, att han äntrade upp i en skorsten, och i sömnen låg han och kavade med armar och ben som en liten groda.

Så hände det en dag, att det skulle komma sotare i det kungliga köket, ty även i de kungliga slotten behöva skorstenarna göras rena någon gång, och den lille sotaren gick händelsevis förbi köket, vars dörr stod öppen.

Där inne stod en svart sotare, som för alla andra människors ögon liknade alla andra sotarlärlingar, men den lille sotaren var van att skilja svart från svart och se tvärs igenom det, och han såg genast, att den, som stod i köket, inte var någon annan än prins Johan själv.

Hans mästare visste ju icke, att han var kungens son, och han hade skickat honom hit för att sota den kungliga skorstenen. Visserligen kunde man knappast se mera av prinsen än vitögat, men den lille sotaren märkte genast, huru förskräckligt olycklig han såg ut.

I köket höll man just på med att laga frukosten. I ugnen stod hummerpastejer, som köksfröken tog ut och lade på silverfat, och trädgårdsmästaren kom in med en hel korg full av mogna körsbär och satte den på bordet.

Prins Johan sneglade till alla dess goda saker och suckade. Hans fläskfrukost satt ännu i halsen på honom och ville varken upp eller ner. Och prinsen såg på den vänliga hushållerskan, som stod där och sken som en kopparkastrull med sitt röda, runda ansikte och sina muntra ögon. Hon, som förr hade klemat med honom på alla möjliga sätt, kände nu icke igen honom; han var ju alldeles svart.

Men den riktige lille sotaren, som var utklädd till prins, han gick bort till prinsen och viskade i örat på honom: »Prins Johan, skall jag sota skorstenen åt dig?»

Prinsen suckade djupt. Han ville så obeskrivligt gärna slippa krypa upp i skorstenen; det var honom ännu alltjämt lika motbjudande, men han var en stolt prins, och han blygdes för att säga, att han ångrade det val, han själv gjort.

Men den lille sotaren gav sig icke. Han viskade åter med tårar i ögonen: »Ack, käre, snälle prins Johan, låt mig krypa upp! Jag dör av längtan efter att slippa härifrån och komma upp i skorstenen igen, och när jag är död, blir du i alla fall tvungen att komma tillbaka och vara prins. Låt oss hellre byta strax och få ett slut på det! Nu går jag till väders i dit ställe, så kan du gå upp och äta frukosten.»

Det kunde prins Johan inte motstå längre. Han skrattade, så att man såg alla hans vita tänder i det svarta ansiktet.

»Ja, tack skall du ha, min lille vän!» sade han. »Vi ha visst haft det lika svårt bägge två, men nu skall det vara förbi, och här har du kvasten!» Och i detsamma kysste han den lille sotaren på kinden, så att där blev en stor, svart fläck.

Den lille skorstensfejaren ryste av glädje, då han åter kände sot i ansiktet. »Gudskelov», viskade han, »snart är jag alldeles svart, så att ingen kan känna igen mig!» Och i ett nu var han uppe i skorstenen. Men prins Johan gick in i badrummet och duschade sig till prins igen, och sedan gick han upp och satte sig vid frukostbordet.

Man kan knappast tänka sig hovets och kungens glädje, då de sågo prins Johan komma tillbaka, och allra mest gladde de sig över, att han sade, att han aldrig mera i sitt liv skulle rymma bort. Överkammarherren och terriern snurrade runt och skällde i kapp av glädje och lakejerna bugade sig så djupt, att man kunde se deras bena i nacken. Men prinsen själv var alldeles vild av glädje. Han sprang igenom alla salar och rum, satte sig på alla stolar och lade sig på alla soffor. Han bläddrade i alla böcker och drog ut alla lådor. Det var som om han såg alltsamman för första gången, eller som om han ville förvissa sig om, att varenda sak fanns på sin plats och såg precis ut som förr.

Så snart han slutat frukosten, hade han sprungit ner i köket för att säga farväl till den lille sotaren, men denne hade redan kilat sin väg. Han hade varit så förskräckligt rädd, att de skulle ta fast honom och föra honom upp på slottet igen.

Och nu började ett helt annat och nytt liv där uppe på slottet, ty prins Johan hade lärt sig ett och annat, medan han klättrade i skorstenarna.

Han grälade inte längre på sina tjänare och trakterade inte de gamla kammarherrarna med öknanm och speglosor. Ja, då professorn kom med visdomsboken, sade han till och med alldeles frivilligt: »Jag tror nästan jag skall studera också de andra sidorna i boken, herr professor; annars får man ju ingen riktig mening i det hela.»

Då prinsen red ut för att hälsa på sitt folk, var det varken början eller slut på jublet. Och prinsen satte sig rak i sadeln med handen i sidan och smålog. »Det bästa av allting är ändå att vara prins», tänkte han.

Han visste inte, vart den lille sotaren hade tagit vägen; men så hände det en morgon, att prins Johan stod på sin balkong, varifrån man hade den allra vackraste utsikt. Han stod och pratade och skrattade med sina hovlakejer och var vid ett briljant lynne, som han nu alltid var. Då hörde han plötsligt ett långt, uthållande rop, som kom högt uppifrån. Prinsen spetsade öronen och såg upp, och uppe på randen av stadens högsta skorsten satt en liten sotare. Det var något inom prinsen, som sade honom, att det måste vara den han sökte, och han började vifta med sin vita näsduk. Och den lille svarte gossen där uppe i höjden såg det och viftade tillbaka med sin kvast, ty det var verkligen den lille sotaren.

»God dag, prins Johan!» sade han för sig själv där uppe. »God dag, lille snälle prins Johan! Måtte du leva väl och vara lycklig! Men mig skall du aldrig få tag i mera. Nu vet jag, huru det är att leva i ett kungligt slott; men tusen gånger bättre är det att klättra upp genom den högsta skorsten och sitta på kanten av den och se ut över himlen och jorden. Jag är så lycklig, att jag måste skrika med mina lungors hela kraft!» Och så ropade den lille sotaren: »Å–lai–å!» så att man nästan kunde höra honom till världens ände.

PRINSESSAN, SOM GÖMDE SINA SKOR

Det var en gång en kung, som hade en enda son. Han skulle, förstås, en gång ärva riket efter sin far och själv bli kung, men han brydde sig varken om rikets angelägenheter eller om hovets prakt. Det enda han brydde sig om, det var att spela på luta.

Han hade den allra vackraste luta, inlagd med silver och pärlemor, hög över valvet och med lång svanhals, och på den lutan spelade prinsen tidigt och sent.

Om man störde honom i hans rum, gick han ut i blomstergården; sökte man honom där, så skyndade han upp i tornet; ropade man på honom i tornet, så flyktade han ut i vilda skogen. Han ville vara ensam med sig själv och sin luta.

Själv hittade han på alla melodierna, och det var vackra låtar må ni tro. Några klingade sorgliga med stora grepp på de djupa strängarna och ljödo, som när vågorna slå emot klippstranden. Dem spelade prinsen, när

han sörjde över, att han aldrig fick ro. Men så var det andra, glada och sprittande melodier, som sprungo liksom solstrålar över de tunna silversträngarna med de ljusa tonerna. Dem spelade prinsen, när han sprang in i skogen och visste, att ingen skulle kunna hitta honom. Ja, spela kunde prinsen bättre än någon annan, men sjunga kunde han inte alls. Han hade icke så mycket som en ton i halsen.

Många gånger suckade han för sig själv: »Det är då också bra förargligt, att jag, som kan spela så bra, inte kan sjunga därtill!» Men så tröstade han sig med att vissla. Det gick ganska bra, åtminstone till de glada visorna. Till de sorgliga visorna med de stora slagen passade visslingen inte.

När prinsen spelade *dem,* såg han sig omkring med sina svarta ögon och tänkte: »Fanns där dock bara någon, som kunde sjunga till mitt spel!»

Då nu prinsen hade kommit till vuxen ålder, tänkte kungen, att det skulle vara på tiden att gifta bort honom, och då gjorde han upp med grannkungen, som hade en enda dotter, att de skulle gifta sina barn med varandra, det skulle passa så bra. Deras riken gränsade till varann, kungarna voro lika rika och mäktiga båda två och hade i sina unga dar varit krigs- och dryckeskamrater. Prinsen och prinsessan hade ännu aldrig sett varandra, men det kunde ju göra detsamma. När de först voro gifta, kunde de ju sitta och titta på varann hela livet igenom, och det måtte väl vara mera än nog.

Så gick kungen en morgon in till sin son, där han satt och spelade på sin luta och visslade till. Han hade just hittat på en ny melodi, som han kallade »den bakvända visan», ty allt, som förekom i den låten, var alldeles tvärt emot vad man hade väntat sig.

»Sitt ner, kungafar!» sade prinsen och fortfor att spela.

»Kunde du inte sluta upp med att kvintilera en liten momang?» sade kungen och strök sig om skägget. »Jag har allvarsamma saker att tala med dig om.»

Prinsen lade lutan över sitt knä och såg på sin far.

»Vad är det frågan om?» sade han och såg rent olycklig ut.

»Jo, om ingenting mera eller mindre, än att jag ämnar gifta bort dig, min gosse!» svarade kungen. »Jag har utvalt grannkungens dotter åt dig. Hon är ung och vacker och passar oss i allo bra! Du får göra dig redo att i morgon rida åstad och fria till henne.»

Men prinsen suckade djupt. »Aldrig får man då vara i fred», sade han. »Ska jag nu också sta och gifta mig!»

Han drog alla fem fingrarna genom sitt tjocka hår och såg rent förtvivlad ut.

»Bråka nu inte!» sade kungen och reste sig. »Du skulle tacka till att få en så ung och vacker hustru.»

»Jag vet ju inte ens hur den där prinsessan ser ut!» sade prinsen. Han hade åter börjat taga ut tonerna till »den bakvända visan».

»Det får du veta i morgon, när du träffar henne», sade kungen. »För resten har hon svarta ögon och rött hår.»

»Svarta ögon har jag själv», sade prinsen. »Så det har jag nog av, och rött hår är min förskräckelse. Då liknar hon ju precis en liten rävunge.»

»Du talar, som du har förstånd till», sade kungen. »Men saken är redan uppgjord. I morgon innan solen kommer för högt på himlen, ger du dig åstad för att fria till prinsessan. Jag skall svara för, att du kommer

dit med ett ståtligt följe, – och nu går jag!»

Prinsen öppnade dörren för kungen och bockade sig djupt, men knappast hade han stängt efter honom förrän han utbröt: »Det skall allt bli andra bullar av – jag vet nog, vad jag skall göra.»

Och tidigt nästa morgon, innan någon på slottet hade fått ögonen upp, klädde prinsen sig så tyst, så tyst, att icke ens flugorna på fönstret vaknade därvid. Han fyllde sin silkespung med dukater och hängde sin älskade luta över skuldran, och så hoppade han genom fönstret ned i trädgården, kravlade över trädgårdsmuren, och var så ute i det fria.

Så tidigt hade prinsen aldrig varit uppe i hela sitt liv, och han undrade, hur jorden kunde vara så vacker, medan alla lågo och sovo och ingen såg därpå. Den stora, blanka sjön sken som ett hav, himlen hade icke en fläck och daggen glittrade i alla färger på örter och gräs. Prinsen kände sig så frisk och lätt till mods, att han inte kunde låta bli att klimpra helt sakta på sin luta. Han vågade icke spela högt av fruktan för, att någon skulle höra honom. Först då han hade kommit in i skogen, där bokarna svepte sina långa grenar ned över honom, och där den doftande granskogen stod som en mur mellan honom och det öppna landet, först då tog han några riktiga klämm-tag i strängarna. Himlen var så glittrande blå, och han var så glittrande glad, att han fick lov att riktigt låta sin luta brusa. Varthän han egentligen ämnade sig, hade han just icke tänkt på. Han visste blott, att han ville bort, långt bort från hovet och bröllopsfester och alla tråkigheter och få vara i fred med sin luta. Solen steg högre och högre på himlen, och han började bli både hungrig och törstig. Väl hade han sin penningpung full av gulddukater, men det fanns i hela den vida skogen ingenting att köpa. En källa träffade han, som porlade fram ur en klippa, och vid den släckte han sin törst och lade sig därefter en stund att vila på gräset, och så vandrade han vidare fram i middagshettan. Nu började skogen glesna, och vägen förde förbi en hage, men vid dikeskanten stod en lång rad blommande nyponbuskar, ty nu var det just midsommar. De runda, röda rosorna logo så vänligt emot prinsen, att han böjde sig fram för att plocka en blomma till sin hatt. Men då han vek undan kvistarna för att icke sticka sig på taggarna, fick han se något som glittrade djupt inne i busken. Vad kunde det väl vara? Han stack handen djupt ned mellan kvistarna, och vad fick han tag i? Jo, den sötaste lilla sko av grönt sammet, broderad med guld och äkta pärlor.

»En sko!» sade prinsen och log. »En sko! Är där *en* sko må det väl också vara två», och så stack han åter handen djupt ned i busken. Ganska riktigt! Där fick han tag i ännu en liten sko, precis maken till den första. De voro så små och så smala som ett par barnskor, men så dyrbara och konstfärdigt sydda, som om de skulle tillhöra en prinsessa. »Hur ha de skorna kommit i busken?» tänkte prinsen och såg sig om, men där fanns icke ett spår av någon levande varelse. Men då tyckte prinsen sig märka, huru det långa gräset, som växte i hagen, hade lagt sig ned, så att det såg ut, som om en liten smal stig skulle föra in mellan hasselbuskarna. »Oj! Oj!» tänkte prinsen. »Här har någon smugit sig ned i hagen!» Och så gick han sakta fram över den nedtrampade stigen på gräset.

Den var så smal, att den ibland knappast kunde skönjas och prinsen tänkte: »Ett litet djur har lupit här, en liten rävunge har sprungit i hagen.» Men medan han gick fram, fick han lov att stanna tag på tag och se sig omkring, ty en så underbart vacker hage hade han då aldrig i sina levnadsdagar sett. Det gick som i vågor uppför små kullar och ned i små dälder, och överallt stod gräset knähögt med tusen blommor. De stora prästkragarna lyste som vita stjärnor, och ängsullen svajade sakta med sina silkesvippor. Små knubbiga granar stodo med nya skott som ljus på alla kvistar och med smultronröda kottar i toppen och fladdrande nät av ljusa vickerblommor över grenarna. Hasselbuskarna växte runda och pösande med breda blad och täta knippen av omogna nötter, och björkarna reste sina snövita stammar och höljde sig i lövets långa slöjor. Här och där reste sig någon gammal ek, om vilken en hel flock av unga träd och buskar samlat sig, för att lyssna till vad den hade att berätta. Granarna kröpo in under dess armar, popplarna lutade sig emot dess skuldror och nyponbuskarna klättrade med sina längsta rankor helt upp i håret på den, varifrån alla de röda rosorna tittade fram som små barnansikten.

Från berget flöt genom hagen en liten bäck, men den kunde man icke se, bara höra, ty när alarna hörde det susa, hade de lupit dit och ställt sig i en så tät rad för att titta ned i bäcken, att ingen annan kunde få plats. Men framförallt var här rosor. Rosorna klättrade upp i träden och spände guirlander mellan buskarna; de lyfte hatten av prinsen med sina långa, taggiga grenar och lade snaror för hans fot i gräset. Vart han än vände sig, såg han bara rosor.

»Det var obegripligt mycket rosor!» tänkte prinsen och stannade. Någonstans i en backe satt en trast och sjöng. Prinsen kunde icke se, bara höra den, och han blev stående för att lyssna efter alla de roliga toner den hittade på. Den talade bestämt med någon, ty ibland teg den, som om den väntade på svar. Och nu hörde prinsen, huru verkligen någon svarade med en vissling djupt inne från hagen. Var det en fågel? Nej, det var ingen fågel, det var bestämt en människoröst, – en flickröst.

»Hon visslar bra!» tänkte prinsen. »Nästan lika bra som jag», och så smög han sig sakta fram mellan buskarna. Plötsligt såg han, huru gräset icke längre hade någon nedtrampad stig, utan stod stolt och rakt och viftade med alla blåklockorna. Där växte en gammal lind med långa, nedhängande grenar, och framför den stod på ena sidan en hasselbuske, på andra sidan en nyponbuske, men nyponbusken hade spänt en båge med nyutslagna nyponblommor över till hasselbusken. Därunder var det som den täckaste lövsal, där solstrålarna dansade i guldstänk genom lövet. Men under allt det gröna låg en mossbevuxen sten, och det var bestämt någon som satt på stenen. Prinsen såg, att det rörde sig där inne. Han böjde grenarna åt sidan, så tyst, så tyst, och tittade in. Och vad fick han se? Jo, där inne satt den allra sötaste lilla prinsessa med utslaget hår och en liten krona på huvudet. Hon satt med nedslagna ögon och drog smultron på ett strå och visslade därtill.

Då började prinsen också att vissla mellan tänderna. Men då hon därinne hörde visslingen, såg hon upp och gav till ett sådant rop, att eko, som sov i middagshettan uppe på berget, vaknade, och rusade upp och skrek vilt till bergen på andra sidan sjön. Och alla bergen svarade i munnen på varann: »A – å – å! – Vad står på? Vad står på, vad står på?»

»Varför skriker du så förskräckligt?» sade prinsen. »Jag är inte farlig alls», och så gav han sig till att titta riktigt noga på prinsessan. Hon hade svarta ögon och rött hår, och de vitaste händer han någonsin sett. Hennes klänning var av samma färg som sommarhimlen, invävd med ljusgredelina vickerblommor och ljusgrönt gräs. Om halsen hade hon ett pärlband med många rader små vita pärlor, och på huvudet satt en liten krona med gröna och blåa ädelstenar. På benen hade hon eldröda silkesstrumpor, men hon hade inga skor. Det såg prinsen genast, fastän hon drog fötterna åt sig.

»Vad får jag i hittelön?» frågade prinsen. Han höll på ryggen de små skor, som han hittat.

»Är det mina skor?» frågade prinsessan och räckte handen fram.

»Å, söta, snälla! Ge mig mina skor!»

»Ja, vad får jag i hittelön?» frågade prinsen igen.

»Jo, du skall få mitt smultronstrå», sade prinsessan och lyfte det mellan sina smala fingrar. »Jag har plockat dem själv, och de ä mogna, vart eviga ett.»

»Kör då!» sade prinsen och satte de små skorna framför prinsessan, och så fick han smultronstrået.

»Får jag också sitta bredvid dig och äta dem?» frågade prinsen.

»Ja, varför inte?» sade prinsessan, och gjorde plats för honom på stenen.

»Jag näns i alla fall inte ta ifrån dig alla dina bär», sade prinsen. »Du skall få vartannat, och vartannat kan du

ge mig», och så blev det.

Först drog prinsessan ett smultron av strået och stack i munnen på prinsen, och så drog han ett smultron av och stoppade i munnen på henne, och de voro så mogna och så söta, att de riktigt smälte i munnen. Då strået var tomt, torkade prinsen sig om fingrarna och såg på prinsessan.

»Varför hade du stoppat dina skor i buskan, du lilla toka?» frågade han. »Vet du inte, att det är farligt att gå i högt gräs på strumplästerna? Här kan finnas ormar, som kunde bita dig i fötterna.»

»Jag är inte alls rädd för ormar», svarade prinsessan. »Jag är bara rädd för människor, och ju längre jag sprang, desto flera spår blev det efter mina skor på vägen; därför gömde jag dem i busken.»

»Stackars liten!» sade prinsen. »Men vad ont skulle väl människor vilja göra en sådan liten söt prinsessa som du?»

»Ack jo!» sade prinsessan och suckade. »De vill ju gifta bort mig med en prins, som jag aldrig sett, och som jag inte skulle vilja ha, om de så kastade honom efter mig.»

»Det är ju alldeles precis som med mig!» sade prinsen. »Min far vill också gifta bort mig med en prinsessa, som jag aldrig sett, och som jag hoppas aldrig få se. Och för att slippa hela tutten sprang jag min väg.»

»Hur skulle den där prinsessan se ut?» frågade prinsessan och sneglade på prinsen.

»Jo du, hon skulle ha svarta ögon och rött hår och vara alldeles precis lik en liten otäck rävunge», sade prinsen.

»Nej, men fy, så styggt!» sade prinsessan. Hon satt och viftade flugorna bort med en kvist. »Men så kan du i alla fall vara säker på, att det inte är jag. Se på mitt hår! Är det rött?» Och hon lät sitt långa hår glida över sin smala hand och höll det rakt under näsan på prinsen. »Smultron äro röda, men mitt hår är brunt och svart och guldgult allt eftersom solen skiner därpå, – ser du hur det blixtrar? – Och titta på mina ögon!» Hon drog underlocket helt ned på kinden och höll ögat alldeles tätt under prinsens öga. »Ä inte mina ögon blåa, kanhända? Det är bara, när skuggan faller på dem, som de bli svarta.»

»Du har det vackraste hår och de vackraste ögon, jag någonsin sett! Så mycket vet jag!» sade prinsen.

»Men säg mig nu också, hur den där prinsen skulle vara, som du sprang ifrån i strumplästerna.»

»Ja, hur han ser ut, vet jag verkligen inte», sade prinsessan. »Ty jag har, Gud ske lov, aldrig sett honom, men han skall vara alldeles kollrig. Han lär varken bry sig om arbete eller lek, utan bara om att spela. De säga, att han spelar dag och natt som en galen; men om det är tärningspel eller vad spel det annars kan vara, det har jag inte reda på, och det kan ju också göra detsamma, ty bäst som det vore, kunde han ju spela bort allt, vad vi ägde och hade, och då satt vi där vackert med tomma händer och kunde måhända inte få så mycket som en bägare Cypervin. Och ser du, hur den mannen än må vara, som jag en gång gifter mig med, *tokig* skall han åtminstone inte vara, om han än vore aldrig så mycket prins.»

»Allt det du där säger, passar då lyckligtvis inte alls in på mig», sade prinsen. »För jag är inte alls tokig, jag har tvärtom ett så utmärkt huvud, och det enda jag kan spela på är min luta, och den är det bästa jag har i hela världen.»

»Är det den du har där över skuldran?» frågade prinsessan. »Å, spela litet för mig!»

Då svängde prinsen på lutan och lade den över sitt knä.

»Så vacker den är! Och så underlig!» sade prinsessan och lade sina vita fingrar över strängarna. »En sådan en har jag ännu aldrig sett.»

»Aldrig hört! skall du säga», svarade prinsen. »Men nu skall du få höra.» Och så började han spela.

Först knäppte han sakta, sakta på strängarna, så det lät, som när vinden viftar över gräset; så lät han de glada, springande tonerna dansa som solstrålar; och så drog han långa, susande ackord, som läto som havsvågorna vid klippstranden. Ju längre han spelade, desto flera melodier stego upp ur lutan, och desto underbarare slingrade tonerna sig i varann.

Prinsessan satt framlutad, så att håret föll ned om hennes kinder, medan hon stirrade in i lutan, varifrån alla dessa sköna ljud strömmade fram. Då den sista klangen förtonade och försvann i skuggan, suckade hon och sade:

»Ack, så vackert! Men varför sjunger du inte till?»

»Jag *kan* inte sjunga!» sade prinsen. »Det är ju det, som är så gränslöst sorgligt.»

»Kan du inte sjunga?» frågade prinsessan förvånad. »Det var då underligt!»

»Kan *du* kanske?» frågade prinsen.

»*Om* jag kan!» svarade prinsessan. »Spela bara på, du, så skall du få höra.»

»Men du känner i alla fall inte mina visor», sade prinsen. »För dem har jag själv hittat på allihop.»

»Det gör ingenting», sade prinsessan. »Spela du bara på, så ska du få höra!»

Så började prinsen åter att spela, och prinsessan gav sig till att sjunga. Hon hade den allra sötaste röst, klar och varm som solsken, hög och mjuk som sommarluft. Och hur än prinsen spelade, från den ena tonarten till den andra, från glatt till sorgligt och in i glatt igen, – alltid följde hon med. Hennes röst gled över tonerna som en båt glider över böljorna. Hon satt och såg in i lutan och fångade melodien innan den ännu kommit ut.

»Men hur i alla dar kan du sjunga mina visor, som du aldrig hört?» frågade prinsen.

»Jag gissar dem!» sade prinsessan och skrattade. »Jag ser på tonerna, vilken väg de tänka flyga.»

»Ja, då skall jag spela för dig en visa, som du i alla fall inte kan gissa», sade prinsen. Han tänkte på sin sista visa: »Den bakvända visan», som beständigt gav motsatta toner till vad man hade väntat. Men prinsessan lät sig icke förvirra. Hennes stora ögon blevo alldeles svarta av att stirra in i lutan, hennes hår sken purpurrött i solen, och medan prinsens fingrar flögo omkring i alla tonarter, var hennes röst alltid med och sprang fram och åter, som en fågel, som har ett band om benet. Då vågade sig prinsen in på rent underliga och tokiga melodier, som han aldrig försökt förr, men hon följde så säkert med rösten, som om hon hört dem många gånger förut.

»Nej, du är då rent underbar!» sade prinsen och lade lutan över knäet. »Det fattas bara, att du nu också hittar på ord till visan, som du sitter där.»

»Det skulle jag väl kunna», sade prinsessan; hon hade blivit så röd i kinderna. »Men då bli orden också lika bakvända som visan du spelar.»

»Det heter ju också den bakvända visan», sade prinsen och började spela igen, och så sjöng prinsessan:

»Fri vill jag vara, ensam och fri.
Men kärleken sprang mig på vägen förbi.
När jag står – stilla han står.
När jag går – raskt han går.
Var det svart, var det rött, var det rävehår?
Var det mig eller dig, som lutan slår?
Vad aldrig jag ville, helst jag vill.
Kärleken slår sina drillar därtill.
Gråter du? – Eller skrattar måntro?
Vem har tagit mitt hjärta och min tro?
Vem har funnit mina skor, mina skor,
mina pärlebroderade skor?»

»Ha! Ha! Ha!» skrattade prinsen. »Det var mig en lustig visa! Hur fann du den?»

»Hur fann *du* mina skor i busken?» frågade prinsessan.

»Ja, inte vet jag», sade prinsen. »Inte sökte jag efter dem, så mycket vet jag. Men nu ska du ta skorna på dig, för nu ska vi gå.» Och så lade han sig på knä framför prinsessan och knäppte de gyllne skospännena över hennes röda silkesstrumpor. »Så», sade prinsen. »Nu är skorna på.»

»Och vart ska vi nu gå?» frågade prinsessan.

»Ja, inte vet jag», sade prinsen. »Vart hade *du* tänkt gå?»

»Ja, det vet jag egentligen icke», svarade hon och hängde med huvudet. »Jag tänkte bara springa min väg, men se här! Pengar har jag tagit med, hela min silkespung är full av dukater.»

»Det är min också», sade prinsen och drog fram sin guldbörs. »Men vad få vi för alla våra guldpengar här i vildmarken? Inte så mycket som ett stycke torrt bröd.»

»Nej», sade prinsessan och suckade. »Inte så mycket som ett stycke torrt bröd!»

»Vet du», sade prinsen. »Jag tror vi gå hem till min kungafar och säga honom, att vi vilja gifta oss.»

»Är du säker på att *jag* vill?» frågade prinsessan och sneglade på honom.

»Säker är jag väl inte», sade prinsen och slog ned ögonen. »Men jag gissar det.»

»Ja, då gissar du alldeles rätt», sade prinsessan, och så kysste de varann.

Men hemma i slottet satt prinsens gamle kungafar och svor över sin son, som sprungit bort, och icke var att finna på morgonen, då alla hovmännen kommit ridande för att följa honom på friarfärden. Alla herrarna hade fått sadla av och låtit föra hästarna tillbaka till stallet.

Kungen var i så dåligt lynne, att hela hovet gick på tå i korridorerna, som om det skulle ha varit begravning.

Men så får kungen se, huru i solnedgången ett par kommer spatserande arm i arm genom blomstergården. – Var det icke rent av hans vanartige son? Och gick han icke där och knäppte på sin eviga luta? Men vem var flickan, han hade fått tag i? Hade hon icke krona på huvudet, som lyste i aftonsolen? Vem i alla dar kunde det vara?

En stund efter går dörren upp till kungens gemak, och där står prinsen och prinsessan arm i arm.

»Kungafar», säger prinsen. »Här ser du den brud, jag har korat mig. Henne vill jag ha, och ingen annan på hela jorden.»

»Huru fick du tag i *henne?*» säger kungen och strök sig om skägget.

»Först fann jag hennes sko, och så vann jag hennes tro», svarar prinsen. »Och hon kan sjunga alla mina visor, fastän hon aldrig hört dem förr, och nu ämna vi spela och sjunga tillsammans, så länge sockertoppen varar.»

»Då äro vi ju alldeles eniga», säger kungen och räcker handen fram. »Ty just hon är grannkungens dotter, som jag hade utvalt till din brud.»

»Hon!» säger prinsen, och ser förvånad på prinsessan. »Inte har hon svarta ögon och rävarött hår?»

»Nå, det kan ju vara detsamma vad färg hon har på håret, bara hon är den rätta», säger kungen.

Och så firades där ett hejdundrande bröllop. Först kom kungen, och så prinsen och prinsessan, och så kom en page, som bar två små skor på en sammetshyende, och därefter kom hela hovet med pukor och trumpeter.

Och så levde prinsen och prinsessan länge med varann, och ett lyckligare äkta par hade man aldrig sett, ty hur underliga och bakvända melodier han än hittade på, så förstod hon alltid att sjunga de vackraste visor därtill.

TOK-OLLE

Ja, vem han egentligen var, stackars gosse, kunde ingen ge riktigt besked om, allra minst han själv.

En dag på sensommaren hade de gamla gummorna, som bodde i fattighuset, hört någon tjuta och skrika så förskräckligt ute på landsvägen. Då de sprungo ut för att se efter, vad det kunde vara, så stod han där. Han hade nog legat och sovit i diket och nyss krupit upp därifrån, det syntes på de färska spår, han lämnat efter sig i gräset och nässlorna.

Han var en liten parvel på sex, sju år, och han såg mycket underlig ut. Han var klädd i en urblekt guldfärgad sammetsjacka, med tre blåa glasknappar och tre silverknappar i, samt halvkorta, trasiga sammetsbyxor. Inga strumpor hade han på fötterna, som voro inträdda i ett par stora läderskor, vilka tydligen en gång tillhört en vuxen människa. På huvudet bar han en filthatt med nedvikta brätten och ett par tuppfjädrar i. Ansiktet var mörkbrunt, och ett långt, svart hår hängde i tovor kring pannan och kinderna. De stora, svarta ögonen hade ett så sorgset uttryck som en hund, som inte kan finna sin herre, och tårarna runno i två smutsiga strömmar ner på hans kinder.

Han snyftade och grät, som om hans bröst skulle sprängas, under det han knöt händerna och pekade utåt landsvägen. Och hela tiden pratade och skrek han omväxlande. Hans lilla tunga riktigt hoppade i munnen och pladdrade i svindlande fart en mängd främmande ord.

Den ena gamla gumman efter den andra kom struttande ut ur fattighuset. Nu stodo de alla där med sina käppar och kryckor i ring kring gossen och sågo på honom, som om han varit ett underligt djur.

»Det är kanhända en zigenarunge», sade en av gummorna och torkade sig förnumstigt om näsan med baksidan av handen.

»Å nej, då hade man nog sett till hela packet», sade en annan. »Sådana skojare komma alltid i följe.»

»Han är ju brun som en ekorre», sade en tredje. »Han kommer nog från de varma länderna, där solen steker

folk som sill. Ni vet, de varma länderna, där svarta människor bo, som inte tro på Gud.»

»Om man törs tala om sådana saker», sade den fjärde, »så skulle jag vilja säga, att ungen nog kommit från skogens mörkaste djup. Ni vet nog, vad slags folk, som där håller till. Trolltyg och otyg av allra värsta slag, och inte blir det jag, som rör vid bytingen.»

Medan de på så sätt stodo och talade om gossen, som om han varit utställd till spektakel, fortfor den lille att gråta och skrika och prata. Vissa ord upprepade han om och om igen, under det han med eftertryck pekade utåt landsvägen. – »Usch, så han lever!» sade gummorna, och så struttade de åter in i fattighuset.

Men då mörkret kom, och de gamla redan gått till ro, var det en av dem, som inte kunde sova. Det var en mycket gammal en, som haft tolv barn och trettiosex barnbarn. Men nu voro de alla döda eller långt borta, och den gamla var lika ensam som milstolpen ute på landsvägen. Mor Lisa, så hette gumman, tyckte det var synd om den lille stackarn därute i natten. Hon gläntade på dörren för att se, vart han tagit vägen, och där satt han strax utanför, hopkrupen på trappavsatsen. Mor Lisa gick sakta ut. Hon hukade sig ned och klappade honom sakta på kinden, och se'n tog hon honom vid handen och fick honom att stiga upp. I stugan tordes hon ej ta in honom, ty alla de gamla gummorna sovo i ett gemensamt rum, där de nu lågo i sin sköna sömn, men hon tog honom med sig uppför den smala stegen till vinden, och där fick han sovplats på en bunke halm i ett litet hörn, mellan gamla trasiga möbler och kläder. Så smög hon sig ner och hämtade en kopp mjölk och en bit av en brödkaka och bar upp till honom, men då han smakat det, vände han sig bort och ville inte äta. Han låg hopkrupen som ett litet djur på halmen och grät sig till sömns.

Nästa morgon undrade gummorna, var gossen tagit vägen, men det dröjde inte länge, förrän de fingo ögon på honom. Tidigt på morgonen hade han kravlat sig ned från vinden och gick nu och traskade i gräset nere vid ån, som flöt förbi fattighuset.

»Stackars Tok-Olle», sade en av gummorna, »man får väl förbarma sig över honom!» Från den dagen fick gossen heta *Tok-Olle,* och annat namn fick han aldrig. Han stannade kvar i fattighuset, och småningom betraktade gummorna honom såsom sin tillhörighet.

I fattigstugan var det så beställt, att i det stora gemensamma rummet hade var och en av de gamla sitt eget lilla hörn med en säng, en mjölsäck, en lår med bröd och en hängare för sina kläder. Det var allt, vad de ägde i denna världen, och var och en av dem höll förfärligt noga på sitt. Ingen tålde, att den andra inkräktade så mycket som en tum ens på det område, som var hennes. Här sutto de, döva och blinda, halta och lama och stickade eller småsovo året om, grälade över värmen om sommaren och kölden om vintern, eller grälade med varandra i brist på bättre.

Det var bara i en sak, som alla enades, och det var i kärleken till en stor katt, vit, med svarta och gulröda ränder och gröna ögon. Han hade kommit till fattighuset av sig själv, alldeles som Tok-Olle, och var då en utsvulten, mager kattstackare. Nu tillhörde han hushållet och hade ätit upp sig på sillben och mjölkskvättar, så att han var riktigt fet och mjuk och tung som en stoppad kudde. Fast det var en hankatt, hade han dock fått namnet »Semiramis» och var allas älskling. Ömsom låg den i mor Lisas sköte och mor Karins säng. Mor Anna sparade alltid en mjölkskvätt åt honom, och mor Kerstin hade honom alltid med, när hon som den kryaste gick ärenden i trakten. Så gott som varje natt fick Semiramis sig en riktig festmåltid på råttor, som det fanns fullt upp av i stugan. Sedan satt han mätt och vis på trasmattan framför kakelugnen och slickade sig om munnen och blinkade med de gröna ögonen.

»Ja», sade en av gummorna andäktigt. »Semiramis talar inte, *men* han tänker.» Och vid alla gräl gummorna emellan, vädjades till Semiramis. Han teg och slickade sig om munnen, och så begrep ju en var av gummorna, att han gav *henne* rätt.

Men nu hände det, att sedan Tok-Olle kommit i huset, höll Semiramis sig mest till honom. Det var, som om han velat säga: »Så väl det var att äntligen få karlsällskap. De där gamla gummorna kan ju vara mycket bra, men i längden blir man så gränslöst trött på käringprat.» Och Semiramis tassade i hälarna på Tok-Olle, var han gick och stod. När han fiskade abborrar i ån, satt Semiramis timtals på vakt och väntade på resultatet; när han sträckte ut sig i solskenet, tog han plats vid hans sida; och om nätterna när han slutat sitt råttblodbad, kröp han in på vinden och delade Tok-Olles sängplats på halmen. Gummorna började bli avundsjuka på gossen för den tydliga förkärlek, Semiramis visade honom.

Men så var också Tok-Olle på det hela taget den konstigaste parvel, man kunde se. Ingenting tog på honom. Ingenting kunde han lära sig. Ingenting tyckte han om. Först hade gummorna med den största ihärdighet försökt bearbeta hans hy. Inte kunde det vara riktigt, att en barnunge var brun i ansiktet som en nöt och hade korpsvart hår. De försökte med grönsåpa, ja, till och med grönsåpa och sand, tills det gick hål på skinnet både i ansiktet och på händer, och lika brun var han ändå. Sillbitarna, de bjödo på, spottade han ut, och mjölken kräktes han opp. En kaffetår kunde han ju nog vilja ha. Jo, jag tackar! Vem skulle inte vilja ha en kaffetår? Men inte föder man väl landsvägsungar med något så dyrt som kaffe. Ingen kunde därför egentligen begripa, vad han levde av. Ett äpple, en morot, ett par potatisar tycktes vara nog för honom. Till och med de abborrar, han fångade, åt han själv inte av. Gummorna fingo fisken och Semiramis benen.

Och så detta, att han aldrig kunde eller måhända aldrig ville lära sig tala deras språk! Att han småningom lärde sig förstå det, därom var intet tvivel, ty han sprang deras ärenden och var alltid färdig att lyda. Och vad man än kunde ha att säga om Tok-Olle, maken till tjänstaktig och villig gosse stod ej att finna. På minsta vink flög han i väg, så att han var färdig trilla omkull över sina egna ben. Och var man nöjd med honom, lyste hans svarta ögon och hans vita tänder så, att mor Lisa ibland kunde säga:

»Ja, men gossen är ju riktigt söt!»

Men tala ville han, som sagt, inte utom med Semiramis, och med honom talade han sin egen rotvälska. Inomhus fanns han sällan utom om natten, ja, till och med när vintern kom med köld och snö, vistades han större delen av dagen under bar himmel.

En av gummorna hade stickat ett par yllestrumpor åt honom, och en annan hade skänkt honom hälften av en gammal schal, och med denna tillökning av hans ursprungliga dräkt, redde han sig utmärkt i alla väder.

I fattighuset högg han ved och bar vatten, skottade snö och sprang ärenden, men om ingenting särskilt gavs honom att göra, så gick han sina egna vägar. Då bar det upp i granskogen, där det var lugnt och tyst, medan det blåste ute på slätten. Där kröp Tok-Olle upp i någon rönn, som ännu hade halvvissna bärklasar kvar, och där sällskapade han med skatorna, eller han hade korn i fickan till domherrarna, som i små flockar kommo och slogo sig ner hos honom. I hela skogen fanns det inga djur, som voro rädda för Tok-Olle. Ekorrarna kommo kilande med svansen i vädret och de små svarta ögonen på skaft och nosade i hans fickor efter nötter, som han hade med till dem. Korparna trippade rakt upp på hans stora skor och trampade honom på tårna. Ugglan kom svävande på ljudlösa vingar, satte sig mitt emot honom och rullade med sina gula ögon, medan hon tyst beklagade sig över, att ingen tyckte om henne. Till och med de små skogsråttorna kommo och mumsade gryn ur hans hand, och när räven listade sig förbi, blev han stående med ett milt leende, som om han ville säga: »Man kan också göra en skälm orätt.»

Ja, Tok-Olle var god vän med alla djur på marken och alla fåglar under himmelen. De visste, att av honom hade de intet att frukta.

Nu var han alltid ensam på sina vandringar, ty Semiramis var inte alls hågad för att gå och trampa i den kalla snön. Nu fann den sig bäst i kakelugnsvrån hos gummorna.

»Det ges en gräns för allt», sade Semiramis och blinkade med ögonen. »Vänta, tills du fått dig en riktig förkylning på halsen, så stannar du nog vackert hemma i ett sådant väder.»

Men Tok-Olle förkylde sig aldrig. Det var, som om han hade ett varmare blod, som aldrig lät kölden slippa in. Han kom hem från sina långa utflykter i snön med klarare ögon och rödare kinder, och sov som en stock under de långa vinterkvällarna.

Och så kom våren.

Isarna brusto, bäckarna sorlade, strömmarna stego, och det lyste och doftade och viftade och fladdrade i snår, på ängar och i skogar. Tok-Olle bara skrattade från morgon och till kväll. Det var väl, att det nu inte fanns så mycket för honom att göra vid fattighuset, för nu ville han jämt vara ute. På ängen band han av guldvivor kransar, som voro så långa, att de kunde räcka runt ikring hela fattighuset. Han klättrade upp i träden för att se om de nya fågelbona, och han sprang djupt in i skogen för att hälsa på de nyfödda rävungarna. Han lade sig aldrig att sova, förrän solen gått ned, och då kröp han inte upp på vinden, utan lade sig att sova bland ängens blomster nere vid åkanten, och vaknade, så snart de första solstrålarna stucko honom i ögonen.

Nu ville Semiramis åter följa med på hans utfärder, men Tok-Olle var inte riktigt säker på honom. Han visade ett så ofantligt stort intresse för fågelbona och kunde inte nog uttrycka sin förtjusning över fågelsången, men Tok-Olle märkte, att han satt där och lurade och hade ont i sinnet, och en dag fick Tok-Olle se honom smyga åstad med en siska i munnen. Från den dagen fick Semiramis inte följa med längre, för han älskade inte djuren på samma sätt som Tok-Olle. Nästa gång, Semiramis kom tassande, jagade Tok-Olle bort honom, ja, en dag kastade han till och med en liten sten efter honom för att skrämma bort honom.

Men se, då föll Tok-Olle i onåd.

Semiramis hade ett eget sätt att meddela sig med gummorna, och nu skrek och jamade han, som om Tok-Olle slagit honom halvt ihjäl. Gummorna förstodo så väl, vad han menade. Det var precis, som om Semiramis sagt: »Se på den där skojaren, den där tiggarungen, som ni öppnade eder dörr för, som ni gav mat och hem och kärlek och omvårdnad – se på honom den uslingen, han föraktar eder vänlighet, han skyr edert hem och kräks upp eder mjölk – se på honom, den fågeltjuven, hur han strövar omkring i skog och äng, och nu, nu har han kastat sten på mig, *Semiramis»,* och så tjöt katten.

Och alla de gamla gummorna kappades om att trösta och omhulda sin älskling, och de började avsky Tok-Olle, som förgått sig så rysligt, att kasta en sten efter Semiramis.

Då hösten kom, beklagade de sig så mycket över Tok- Olle för skolläraren, att han lovade dem att taga honom hem till sig i skolhuset.

Och så blev det.

Här fick han sin egen lilla säng i en skrubb under trappan, och de avlagda kläderna efter skolmästarens yngste son, men så fick han minsann också göra nytta för sig. Fanns det någonting inne eller ute, som ingen annan gitte göra; så hette det alltid:

»Det kan Tok-Olle göra!»

Och han var strax villig till allt, bara man inte slog honom eller talade hårda, onda ord till honom, för då sprang han bort och gömde sig.

En gång, då skolmästaren gett honom ett rapp för någonting han glömt, försvann han i hela tre dagar. Man

letade efter honom överallt, och till slut började man bli rädd för, att han fallit i ån och drunknat. Men tredje dagens afton gick en av gossarna en genväg hem över berget, då han kom från skolan, och fann Tok-Olle mitt i en orrkull. Orrtuppen stod framför honom med utspärrad stjärt och spelade, och orrhönan och orrkycklingarna hade krupit upp på hans skuldror och rygg.

Från den dagen var det ingen, som slog Tok-Olle mer. Skolmästaren tyckte, han var bra att ha till alla de småsysslor, man knappt kan säga, vad de utgöras av, men som dock måste göras, om inte allt skall gå på tok.

Då Tok-Olle blev större, tyckte dock skolmästaren, att han borde ha litet undervisning, han som andra barn. Och så fick han komma med in i skolsalen och sitta bredvid skolmästarens egna söner och andra bondbarn från trakten, och det var ju en stor välgärning.

Men det dröjde inte länge, förrän läraren kom underfund med, att lärdom just inte var Tok-Olles starka sida. Bokstäverna lärde han sig med mycken möda att känna igen, men att skriva dem var ännu svårare och att räkna var honom alldeles omöjligt. Att fyra och två är sex, och tre och tre också är sex, och ett och fem också är sex, det var något så märkvärdigt och ofattligt, att det inte stod till att få in i huvudet. Visst bjöd han till. Han försökte räkna med flugorna. Där sutto nu fyra flugor på ena väggen och två på den andra, men just som han skulle räkna ihop dem, flögo två av de fyra över på väggen, där de två sutto, och en av de två flög bort och satte sig på skolmästarens näsa. Då skrattade Tok- Olle, och när han inte ville säga precis, vad han skrattade åt, blev han utkörd.

Vad som kändes svårast för honom, var dock, att han på rasterna inte fick vara med i de andra barnens lekar. Kamraterna ville inte veta av honom. Så snart han försökte vara med, blev han genast bortmotad, under det smädeord regnade över honom: »landstrykarpojke», »apunge», »morian», »skojare», och först och sist: Tok-Olle! Tok-Olle! Tok-Olle! En stund kunde han stå stilla med sammanbitna tänder och knutna händer, men så med ett var det slut. Han rusade in bland pojkarna och slog omkring sig, så att armarna gingo som kvarnvingar, medan han skrek och grät. Det var, som om en vild bärsärkagång kommit över honom, och han var i sådana ögonblick förfärligt stark. Pojkarna trillade omkring honom åt alla sidor, och när han rasat ut, gick han bort och gömde sig någonstädes långt inne i skogen.

Småningom upphörde han att gå med i skolsalen och skolmästaren var lika nöjd, ty Tok-Olle gjorde mycket mera nytta i köket och i trädgården, än när han satt och glodde på den svarta tavlan i skolan. Skolmästarefrun satte honom både till att mjölka korna och tvätta kläder, till att skura och diska. Han fick plantera, sköta om växterna, rensa och hålla fint. Han fick slå ängen bakom skolhuset om sommaren och skotta vägen fri från snö om vintern. Allting gjorde han fort och lätt, och bara ett ord eller en blick var nog, för att han skulle förstå, vad det var fråga om, men själv talade han alltjämt så litet som möjligt, och så gav han sina ord en så besynnerlig tonvikt, att många alls inte begrepo vad han sade.

Så växte han upp och blev en lång, smärt gosse på femton år med sorgsna svarta ögon, glänsande svart hår och en vacker mun med vita tänder.

Då hände det, att i skolhuset, där hittills endast varit två gossar, föddes en liten flicka. Hon var allt från födelsen späd och klen och låg alltid och pep och gnällde, som om hon varit ledsen över att ha kommit hit till denna världen. Om nätterna kunde hon inte sova, och hennes mor blev alldeles utvakad och uttröttad av att pyssla med henne. Om dagarna låg hon i sin lilla vagn ute bland krusbärsbuskarna och humlerankorna, men inte heller där var hon lugn. Hennes små armar fäktade i luften, som om hon jämt höll på att försvara sig mot något, som pinade henne. Men då var det skolmästarfrun som beständigt ropade:

»Tok-Olle, gå och se efter lillan!» Ja, till och med om natten hette det:

»Tok-Olle, upp och värm mjölk till lillan!» Och småningom blev det Tok-Olle, som helt och hållet fick sköta om lillan, och han gjorde det så gärna. Hur blek och ledsen hon än såg ut, så drog hon alltid på munnen, när han kom fram till hennes vagn. När hon jämrade sig och gnällde, så kunde han timtals luta sig över henne och brumma en visa, som lät som om en stor broms surrat, eller ock kvittra som en liten fågel.

Då den lilla började se sig mera omkring på denna världs märkvärdigheter och undra på allt, som rörde sig om henne, började Tok-Olle leka för henne. Han kunde få fjärilar att fladdra på grässtrån, som han sträckte framför henne. De fladdrade och svävade upp och ned, så länge han höll det mellan fingrarna. Eller han tog ett grässtrå i munnen och visslade därpå, så att både svalan och trasten kommo flygande och satte sig på kanten av barnvagnen och sjöngo för den lilla.

Och så länge låg hon stilla med vidöppna ögon och lyssnade utan att gråta.

Det fanns ingenting, som inte Tok-Olle hade kunnat göra för lillan. Otaliga gånger om natten sprang han upp för att stoppa täcket kring henne och vända på henne eller värma hennes mjölk. Halva dagen bar han henne omkring i trädgården eller vaggade henne till ro. Småningom var det just ingen annan än Tok-Olle, som sysselsatte sig med lillan. Hon var så besvärlig och tröttade ut alla andra. Till och med hennes mor stod inte ut med att sköta henne.

Men en gång hände det, då skolmästarfrun gick förbi Tok-Olle, där han satt med lillan i knäet, att hon klappade honom på huvudet och sade milt:

»Du är i alla fall en riktigt snäll gosse!»

Tok-Olles svarta ögon fylldes av tårar. Han böjde sig ner och kysste hennes klänningsfåll. Men hur mycket än Tok-Olle ansträngde sig för att glädja och trösta den lilla, så ville hon inte trivas. För varje dag blev hon blekare och magrare och hennes ögon större. Hon hade varken ro i vaggan eller på armen och låg alltid och kved stilla. Men en morgon, då Tok-Olle satt och vyssjade henne, upphörde hon med ens att kvida och låg alldeles tyst.

Tok-Olle klappade och kysste henne, sjöng och visslade för henne, men hon rörde sig icke.

»Nu skall du icke göra dig mera besvär för hennes skull», sade hennes mor stilla. »Hon vaknar inte mer nu. Hon är död.» Men då uppgav Tok-Olle ett skrik, så att det genljöd i hela huset, och med ett språng var han ute genom dörren. Det hjälpte icke, att de ropade och kallade på honom.

Han störtade genom skogen som en hjort, som har hundarna i hälarna. Dagar och veckor strövade han om i bergen, beständigt längre och längre bort, tills han en dag stannade vid den rike mannens dörr och knackade på. Stormen ven, och regnet piskade. Han frös och kände sig sjuk, och man släppte in honom.

Den rike mannen var en bonde, som hade ett så vackert hus. Under taket voro utskurna bjälkar, ekborden och stolarna hade snirklar och prydnader, och de stora kistorna hade tunga silverbeslag. Alla skåp voro fulla av vävnader, linne och silver, och den rike mannen själv satt alltid till bords på en kudde, som var stoppad med silverpengar.

Det var inte litet hårt, men så visste han också, vad han satt på. Den rike mannen hade tjänare och kreatur, åkrar och ängar och kunde leva stort och kräsligt; men han nändes icke röra vid sina dyra pengar. Gröten var tunnare och sillen magrare i den rike mannens hus än hos mången fattig torpare, men likväl fick, underligt nog, den rike mannen vem han ville ha i tjänst. Fastän kosten var klen och lönen var liten, så tyckte dock alla, att det liksom skulle vara en heder att tjäna hos traktens rikaste man.

Nu kom också Tok-Olle i hans tjänst. Han fick samma göra, som han alltid haft, han fick göra allt det, de

andra ville slippa ifrån. Mat och dryck hade han aldrig varit svag för, och pengar behövde han så litet av. Det viktigaste var, att den rike mannen var enkling och inte hade några barn, för Tok-Olle ville inte vara där, varest det fanns små barn, som måhända kunde dö. Det var icke utan, att den rike mannen tyckte ganska bra om Tok-Olle. Det behagade honom, att han var först uppe av alla tjänarne på gården, att han tog de minsta bitarna vid bordet, och att, om händelsevis husbonden skulle glömma att betala hans lön, så var det, som om Tok-Olle inte lade märke till det, och han gjorde ingen påminnelse därom. Folket på gården hade dock intet kamratskap med den nye tjänaren.

Då Tok-Olle kom, hade han blott sagt, att han hette Olle, ty hans största sorg och bedrövelse var att höra sig kallas »Tok-Olle», sedan han förstod, vad det betydde. Men det dröjde inte många dar, förrän allesamman i hans nya hem kallade honom vid detta gamla hatade namn.

»En sådan Tok-Olle, som inte äter fläsk!»

»En sådan Tok-Olle, som inte dricker brännvin!»

»En sådan Tok-Olle, som inte vill dansa!»

»En sådan Tok-Olle, som gör allt vad husbond befaller honom!»

Gårdens drängar och pigor hade muntert i varandras sällskap. De pratade och grälade om vartannat, men alla voro eniga i att tala illa om sin husbonde på ryggen och vara mjuka och undfallande inför honom. Tok-Olle förstod nog, hur det hängde ihop, men han gick sina egna tysta vägar och hade roligt på sitt sätt. Han timrade små hus åt stararna och flätade ihop stora risbon åt ankorna. Han hade blivit bekant med ett hackspettpar, som bodde i en gammal gran, och som han ofta hälsade på, och uppe i rishögen på berget bodde tre huggormar, som kröpo fram och drucko mjölk ur en skål han bragte dem.

Så gick ett par år med vår och sommar och höst, och det blev åter jul.

Så snålt och kargt den rike mannen levde i vardagslag, så överflödigt gick det till vid helgen.

Då väntades många besök, och var man skulle se, att det fanns överflöd på allt vid gården.

Tok-Olle hade varit med vid litet av vart i julstöket, och han hade till och med fått lov att sätta upp en sädeskärve åt sparvarna.

Det satt hårt åt, innan den rike mannen sade ja. En hel sädeskärve! Det kunde ju räcka till flera kakor bröd. Men Tok-Olle hade ett sätt att be, icke med ord men med ögonen, så det sved i kroppen på den rike mannen, och sparvarna fingo kärven. Nu hade Tok-Olle polerat alla tennbägare blanka och skulle beströ det stora salsgolvet med småhackat enris.

Bordet var dukat, ty det väntades storfrämmande. Tre av de rikaste bönderna med hustrur och barn skulle komma till julkalas.

På det långa bordet låg en vit duk, broderad med rosor och tulpaner. Två höga tennstakar med grenljus prunkade mellan väldiga smörberg och feta ostar. Faten voro rågade med korv och sylta, och vid ena ändan av bordet stod en helstekt gris med ett förgyllt äpple i munnen och prydd med kokta äpplen, sviskon och rödbetor. Det var ett riktigt konstverk.

Ännu hade solen inte gått ner, men när som helst kunde gästerna komma. Den rike mannen stod framför sitt största skåp och såg på alla de nypolerade tennbägarna.

Han stod och visslade med händerna i fickorna. Tok- Olle gick och strödde enris på golvet.

Då fick han genom fönstret se en tiggare, som kom på gården.

Han var så gammal och grå; hans hår var grått, hans kläder voro grå, och hans tomma tiggarpåse var också grå. Det var det rena gråa eländet, där han kom stapplande fram över snön. Nu knackade han på dörren mycket sakta och ödmjukt, och Tok-Olle öppnade. Den rike mannen vände sig om.

»Vi ge ingenting! Packa dig bort!»

Gubben suckade och blev stående.

»Hörde du icke? Vi ge ingenting», röt bonden.

Tok-Olle såg på honom.

»Det är jul!» sade han.

»Ja, det är det varje år», svarade bonden och vände sig åter mot skåpet.

»Nå, så får jag väl gå med julen ur huset!» sade gubben och lagade sig att gå.

Men det tyckte bonden var styggt att höra.

Han pekade över axeln med tummen åt Tok-Olle.

»Nå, så ge honom en bit!»

Detta lät Tok-Olle icke säga sig två gånger. I ett ögonblick var han framme vid bordet och tog fatet med den helstekta grisen, med sviskon och guldäpple och hela härligheten och stjälpte den huvudstupa ner i tiggarens säck, och så skuffade han ut honom genom dörren.

Gubben var inte sen att ge sig i väg. Men just då hördes bjällerklang och pisksmällar, och tre slädar med gäster svängde in på gården. Då de hade fått av alla ytterplagg och skulle gå till bords, fick den rike mannen först se att grisen var borta.

Det blev ett förskräckligt väsen.

Han röt som den värste tjur, och hotade Tok-Olle med sin tjockaste käpp.

»Vill du packa dig i väg, din tokige galning!» skrek han. »Ut med dig, och det fort, annars slår jag armar och ben sönder på dig! Ge dig av till din tiggargubbe och dela rovet med honom! Inom mina dörrar kommer du aldrig mera!»

Bonden for omkring som ett yrväder. Kvinnorna gräto, och barnen tjöto av ångest, och Tok-Olle förstod, att om han hade liv och lemmar kära, så var det nog bäst att ge sig av. Han var i ett par språng ute på gården och nere på landsvägen, och då mörkret sänkte sig och natten kom, gick han ensam genom den stora skogen, där julstjärnorna tittade ner på honom över grantopparna.

Och han gick och gick, till dess han vid dagningen kom till hertigens slott. – Där gick han in i vedboden och frågade, om han kunde få hjälpa till att hugga ved, och då vedkarlen just hade huggit sig i ett finger, så fick kring det höga herrskapet.

Men då hände det, att hertigen just skulle ut och åka i släde med silkesnät över släden och silverklockor på hästarna, och vid hans sida satt hans unga hertiginna.

»Vad är det för en vacker pojke, som står vid vedboden?» frågade hon. »Se, så välskapad och smärt han är!

Honom vill jag ha till betjänt!» Och så blev Tok- Olle betjänt hos hertiginnan.

Han fick sammetsbyxor och sidenväst, puder i sitt svarta hår och silver på rocken. Och han fick lära sig att stå bakom hertiginnans stol och bjuda faten och vinet omkring till det höga herrskapet.

Damerna vid bordet sneglade på honom och sade till varann på franska, att han var en riktigt »charmant» gosse. Tok-Olle varken hörde eller förstod det; han hade nog med att passa sin tjänst och försöka att göra precis som de andra betjänterna. Det vill säga likna dem, som de uppförde sig i matsalen, ty ute i köket och serveringsrummet ville Tok-Olle icke likna dem. Han hörde, hur de fnissade och skrattade åt herrskapet, och såg, hur de drucko ur champagnen, som var kvar i de halvt utdruckna buteljerna, tills de blevo både röda och blå och raglade så, att de knappast kunde stå på sina ben. Ju vildare de blevo, desto allvarligare blev Tok-Olle. Han drog sina svarta ögonbryn ihop och stod orörlig som en staty bakom hertiginnans stol.

»Det är en bra betjänt, den nye, du har tagit dig», sade hertigen till hertiginnan. »Han super inte och talar inte; *så* skall de vara.»

Och i två år var Tok-Olle på hertigens slott.

Nere genom parken flöt en bred å, och här simmade de vackra vita svanorna med långa halsar och stora vingar.

När Tok-Olle hade en liten stund fri vid solnedgången, brukade han smyga sig dit och sätta sig mellan tårpilarna vid åkanten och vissla för svanorna, och då kommo de glidande med utspända vingar som för fulla segel, sträckte sina långa halsar emot honom och lade huvudet i hans knä.

Om månskenskvällarna kunde han också smyga sig ner i de långa lindalléerna och tala vid näktergalarna, som bodde i deras kronor. Han kunde slå drillar och slå kluck lika bra som den bästa bland dem.

»Det var en överdängare till att drilla rent», kluckade näktergalarna, och så sjöngo och drillade de i kapp med Tok-Olle, tills fullmånen gick ned bakom skogen.

Annars var det just inte vidare roligt på hertigens slott. Det var så stelt och fyrkantigt, och allting gick så precis och avmätt, som om det varit en komedi de alla hade lärt sig utantill, och som varje dag uppfördes ånyo.

Så hände det en morgon, att Tok-Olle bjöd hertigen kaffe i hans frukostrum. Den lille hertigen låg djupt nedsjunken i en stoppad länstol och läste i sin älsklingsbok, som handlade om hästar.

Just som Tok-Olle stod och slog kaffe i den lilla förgyllda porslinskoppen, öppnade en betjänt dörren.

»Nu ha vi honom», sade betjänten.

»Vem är det fråga om?» sade hertigen vresigt.

Han tyckte inte om att bli avbruten, när han höll på med viktiga saker.

»Gossen som har skjutit haren», svarade betjänten, och i detsamma släppte han en gosse in genom dörren.

Det var en fattig pojke om tolv, fjorton år. Han stod i skjortärmar och bara fötter och skalv som ett asplöv över hela kroppen.

»Jaså, det är du, din kanalje, som har skjutit harar på mina marker», sade hertigen. »Vet du, att jag har rätt att hänga dig?»

Gossen skalv ännu mera. Knäna slogo ihop på honom, så det smällde.

»Nåd, ers höghet! Nåd!» bad han med hopknäppta händer och föll på knä på golvet. »Vi hade ingenting att äta, varken far eller mor eller syskonen, och så – – »

»Så tjuvsköt du!» röt hertigen. »Mördade en av mina egna allra fetaste harar! Men du skall komma att äta upp det, må du tro!»

Gossen började skrika och vråla, som om han redan kände repet kring halsen.

»Hängas skulle du! Hängas! Det vore icke mer än rätt åt dig!» skrek hertigen. »Men jag är en god man och en nådig herre, och du skall slippa med – Tok-Olle, ge mig ridpiskan! Nå, hör du icke? Ridpiskan?» upprepade han, då Tok-Olle icke rörde sig ur fläcken.

Tok-Olle gick långsamt bort och tog ridpiskan ner från kroken, där den hängde, och räckte den åt hertigen, som otåligt snappade den åt sig.

Så snart han hade den fast i sin vita hand reste han sig och började prygla den arme gossen, så slagen veno om honom. De föllo som en hagelskur om hans hals och skuldror.

Tok-Olle hade blivit blodröd i ansiktet, och nu var han kritvit.

»Inte slå!» sade han högt och tydligt.

Hertigen såg förvånad på honom och gav sig så till att slå gossen med dubbel kläm.

»Inte slå!» ropade Tok-Olle högt och lyfte handen.

»Är du piskande galen!» skrek hertigen. »Vågar du ge mig befallningar, du tokiga lymmel!» Och nu for han lös på gossen med så våldsamma slag, att han föll omkull på golvet. Men i detsamma var Tok-Olle i ett språng framme emellan dem och hans ögon blixtrade, och hans kinder glödde. Han ryckte piskan ur handen på hertigen och bröt sönder den i små bitar, som han kastade på golvet.

Hertigen hade fallit baklänges i länstolen. Hans höga klackar slogo mot golvet som trumpinnar av ångest och raseri – – –

»Du vågar? – Du vågar lägga hand på min höga person!» ropade han. Hans röst lät så hes och hög, som på en förkyld tuppkyckling. »Du vågar – o – – o – jag får ett anfall!» och så svimmade hertigen.

Men i samma ögonblick voro både Tok-Olle och gossen ute genom dörren och utför trapporna. Gossen sprang lika fort som haren, han hade skjutit, och Tok-Olle var i ett par skutt uppe på sitt lilla rum. Han rev de fina betjäntkläderna av sig och fick i en fart på sig sina gamla bondkläder som hängt där från den dagen han kom till hertigens slott, och som han alltid bevarat. Då hertigen vaknade ur sin vanmakt och ringde på hjälp, var Tok- Olle redan djupt inne i skogarna.

Ja, vart skulle han nu taga vägen? Han gick och gick utan att veta, vart vägen bar, och då han hade vandrat dagar och veckor, så kom han slutligen till borgen, där landets konung bodde.

Han blev stående vid det ena stora, röda tornet, varunder det låg en liten trädgård. Där höllo de just på att plantera rosor.

»Får jag hjälpa till?» frågade Tok-Olle.

»Ja, om du vill köra gödsel», sade trädgårdsmästaren. »Om man vill ha fina rosor, så får man inte spara på

gödseln. Där står kärran!»

Så körde Tok-Olle gödsel, och hjälpte att gräva och plantera, och då allt var slut, sade trädgårdsmästaren:

»Du kan gärna stanna. Du är inte så tokig, som du ser ut till.» Och så blev Tok-Olle trädgårdsdräng vid konungaborgen.

På borgen bodde den gamle kungen. Han hade blott ett barn, en ung prinsessa. – Hon var vacker som en svan och så dum som en gås, och hon bodde i en jungfrubur med förgyllda stänger för fönstret.

Därifrån kunde hon blott se den smala trädgårdsremsa, som låg under slottstornet, vari hon spatserade, när det var solsken. Annars satt hon i sin jungfrubur och gjorde ingenting, men det surrade många besynnerliga tankar i hennes lilla huvud som bina mellan klängväxterna kring hennes fönster. – Den lilla trädgården låg så gott i lä, under det mäktiga slottstornet. Solen riktigt gassade däröver, och där var stoppfullt av blommor och buskar. Uppför det gamla slottstornet växte murgrönan så tät, att den låg som stoppade madrasser. Längs de fina grusgångarna i trädgården stodo klippta buxbomhäckar, och inne i blomstersängarna glödde det av röda pelargonier, stora buskar fulla av blommande nerier, guldfärgade sammetsblommor och studentnejlikor, som voro prinsessans förtjusning.

Så hände det en solskensdag, att prinsessan var ute och spatserade i sin lilla trädgård med sin hovdam. Prinsessan hade ljusblå sidenklänning med långt släp och en liten guldkrona på huvudet. Hovdamen var klädd i vitt och svart och gick på passande avstånd med nedslagna ögon.

Så med ens fick prinsessan ögonen på Tok-Olle. Han låg på gräset mitt i solen med örat mot marken.

»Vad ligger du där för?» frågade prinsessan och blev stående.

»Å jo», svarade Tok-Olle och log. »Det är så roligt att ligga och höra gräset gro.»

»Kan *du* det?» sade prinsessan. »Det kan inte jag. Men jag kan sidenrassla på grusgångarna. Hör hur det frasar!» Och så gick hon fram och tillbaka på grusgången och lät sidensläpet rassla på småstenarna.

»Hör du?» sade prinsessan och log, så att man såg alla hennes små tänder. »Hör du? Det är siden! – Alltsamman! Också det, som är under!» tillade hon och lyftade litet på släpet.

Tok-Olle blev stående och tittade, men sade ingenting, och prinsessan tittade tillbaka på honom och fläktade med sin lilla solfjäder.

»Hör!» sade hon så.

»I morgon bittida skall du komma till mig med den allra vackraste bukett, som kan åstadkommas. Alldeles vit, hör du!» – Och så gick hon.

Nästa morgon kom Tok-Olle till prinsessans jungfrubur med en vit bukett.

»Den är rysligt vacker!» sade prinsessan och tittade på Olle genom liljorna. »I morgon vill jag ha en eldröd.»

Nästa morgon kom Tok-Olle med en röd bukett.

»Jag tror nästan den är ännu vackrare!» sade prinsessan och kysste blommorna. »I morgon vill jag ha en med alla möjliga färger.» Nästa dag kom Tok-Olle med en bukett i alla möjliga färger.

»Jo, du kan», sade prinsessan. »Jag har aldrig sett på maken! Men nu skall du binda mig en bukett efter ditt

eget huvud.» Nästa morgon kom Tok-Olle med en ny bukett. Den hade han plockat utanför trädgården, på ängen vid skogssnåret.

»Sådana blommor har jag aldrig sett förr!» sade prinsessan och gjorde stora ögon. »Ingen annan på jorden än du skall hädanefter plocka blommor åt mig!» Och så log hon sitt allra sötaste leende. Och prinsessan satt i sin jungfrubur och gjorde ingenting eller gick i trädgården och lät sitt siden rassla och Tok-Olle plockade blommor åt henne.

Men nu hade kungen bestämt, att prinsessan skulle gifta sig. Hon var gammal nog därtill, och hon kunde väl inte alltid sitta i sin jungfrukammare och titta ut genom fönstret.

Och så ställde kungen till en stor fest på slottet. Dit voro bjudna alla prinsar och hertigar, som han kunde få tag i, så prinsessan kunde se dem alla för att kunna välja, och när hon fått klart för sig, vem av de närvarande hon ville taga till gemål, så skulle hon till tecken ge honom en tulpan, som hon höll i handen.

Nu var kvällen kommen, och kungaborgen vimlade av förnäma gäster. Kungen satt på sin tron, och prinsessan gick omkring med rött sammetssläp och en röd tulpan i handen. Hon såg under lugg på alla prinsarna och hertigarna och luktade på tulpanen.

»Jag vill, att allt slottets folk skall vara närvarande, när jag gör mitt val», sade hon till kungen, och så blevo alla, herrar och damer och lakejer och jungfrur, inkallade.

»Så, nu äro de här alla!» sade kungen. »Nu kan du börja.»

»Inte alla», sade prinsessan. »Trädgårdsdrängarna äro inte här.»

Så blevo trädgårdsmästaren och hans drängar kallade upp.

»Nu fattas ingen», sade kungen; han började bli trött. »Låt det nu bli av!»

Prinsessan lät sina ögon vandra omkring i rummet.

»Det fattas ännu en», sade hon och luktade på tulpanen.

»Nej», sade trädgårdsmästaren. »Jo, det är sant, den nye drängen, som vi kalla Tok-Olle, är kvar där nere.»

»Låt honom komma upp!» sade kungen. »Och det genast!»

Så gick bud efter Tok-Olle, och han måste upp i sina arbetskläder, såsom han gick och stod, med jord på händerna.

Så började musiken att spela, och prinsarna och furstarna sågo likgiltiga ut. En var av dem låtsade, som om han inte alls väntade, att prinsessan skulle kunna välja honom, och ändå hade de alla hjärtat i halsgropen, och envar av dem tänkte hemligt: »Tänk, om det skulle vara jag?»

Prinsessan tittade och tittade och luktade på tulpanen, och bäst som det var, gick hon tvärs över golvet, lade huvudet på sned och sträckte tulpanen mot Tok-Olle.

Han blev stående orörlig och förstod inte alls, vad det var fråga om. Men kungen, *han* förstod det!

Han reste sig upp från tronen och han var så uppskakad, att hans långa, svarta hår och skägg blev kritvitt i ett enda ögonblick.

»Ut!» ropade han till Tok-Olle och sträckte armen mot dörren. »Ut! Försvinn!»

Tok-Olle såg, hur kungens skägg plötsligt blev vitt, och hur hans ögon glödde. Han såg alla prinsar och hertigar i uppror. Några av dem lade till och med handen på svärdfästet. Han såg sig förskräckt om i den stora människomassan. Var skulle han komma ut? Då fick han se, att mitt i salen stod ett stort fönster vidöppet, och därutanför sken fullmånen i sommarnatten. I ett enda språng var Tok-Olle ute genom fönstret. Han tänkte icke på att det var långt till marken. Han visste bara, att han måste bort.

Men han föll icke till marken. Han föll mitt i en stor fläderbuske, som blommade under slottsfönstret. Grenarna knakade och svajade under honom och slogo ihop över hans huvud. Då han hann tänka sig om efter språnget, fann han sig sitta gömd som en trast i en buske.

Men först då natten blev riktigt mörk, vågade han sig bort från slottet och in i det vildaste av skogen.

Och från denna dag tog han inte mera tjänst hos människor. Han var rädd för dem, och de voro rädda för honom.

Vart han kom, visste alla något ont om honom.

»Det är Tok-Olle, som blev jagad från fattighuset!» »Det är Tok-Olle, som rymde från skolmästaren!» »Det är Tok-Olle, som gav tiggaren julgrisen!» »Det är Tok- Olle, som piskade upp hertigen!» »Det är Tok-Olle, som blev utkörd från kungaborgen, emedan han var kär i prinsessan.» »Det är hans skull, att majestätet fick vitt hår!» Och man gick ur vägen för honom som för en, som bringar olycka med sig.

Själv undvek han också människor. Mötte han någon mitt på landsvägen, så gick han bort till dikeskanten, mötte han någon vid dikeskanten, så gick han ut i landsvägsdammet.

Hade Tok-Olle aldrig talat mycket förut, så talade han ännu mindre nu. Han hade varken hus eller hem. Om sommaren sov han på ängen eller i en skogsbacke, om vintern kröp han in i någon höskulle eller gömde sig i en vedbod. Han åt inte mer än en fågel, och i åratal såg man honom i samma kläder.

Ett och annat klädesplagg och en och annan matbit stack man till honom av barmhärtighet, och fastän ingen ville ha att göra med honom, kunde heller ingen säga, att han nå'nsin gjorde något ont.

Åren gingo, och när åren gå, bruka människorna bli gamla, men det var underligt, att icke Tok-Olle förändrades synnerligt. Smal och mager hade han alltid varit, och smal och mager var han fortfarande. Hans svarta hår hade blivit längre och hans sorgsna ögon mera sorgsna, men när han ibland skrattade, så lystes ansiktet upp som förr av hans glada, vita tänder.

Det enda man såg honom sysselsätta sig med, det var att blåsa på en flöjt, som han själv skurit, och på den kunde han härma all fåglalåt under himmelen. Den flöjten kunde gala som göken och kvittra som svalan. Den kunde vissla som trasten och slå drillar som näktergalen och sjunga glada visor som lärkorna.

Och när Tok-Olle började spela på den flöjten, så spetsade barnen öron, allramest de allra minsta, och var han gick och stod, hade han barnen i hälarna på sig. I början voro föräldrarna rädda och tänkte, att Tok-Olle med sin flöjt skulle locka deras barn i olycka och fördärv, men de märkte snart, att ingen var mera kär i barnen än just Tok-Olle. När han gick genom byn och spelade, så kommo barnen till fönstren och klämde näsorna flata mot rutan. Strax efter voro de ute på trappan, och en stund efter tultade de efter honom, flickor och gossar, större och mindre, i skor och strumpläster och på bara fötter. En och en eller hand i hand följde de efter honom, ut genom byn, uppåt landsvägen och därifrån upp på höjderna, Tok-Olle i spetsen och alla barnen efter i en lång svans, som när man ser flyttfåglarna draga bort i en pärlrad.

Hän över ängar och hagar förde Tok-Olle dem till de mest undangömda ställen. Han visste, var gräset var mjukast av mossa, genomvävt av millioner violetta och guldgula blommor. Han visste, var de vackraste

ekarna lyfte sina kronor, och de finaste björkarna vaja för vinden. Han visste, var källorna porlade, och var trastarna höllo till. Han visste, var ensamheten satt gömd i de vilda rosenbuskarna, och dit spelade han barnen in.

Och så satte han sig på en sten eller en stubbe och spelade, medan barnen togo varann i hand och dansade långdans över sommargräset. Fåglarna i träd och buskar hoppade ut på de yttersta kvistarna för att se på, fjärilarna fladdrade över dansen, källan sorlade och sorlade de samma ord, och de stora vita sommarskyarna stodo stilla framför solen och skeno över dansen.

Men så snart dimman började stiga, och aftonkylan kom, spelade Tok-Olle alla barnen i säng igen, och så gick han vidare till nästa by.

Men hade han på länge icke varit i en by, så började barnen att leds. Det gick då trögt med läxläsningen och till och med mitt i sommarlovet kunde de gäspa och säga, att dagen var ledsam och lång. När då modern försökt allt möjligt för att liva upp dem, och de likväl sutto och hängde och voro olustiga, så kunde hon säga: Men vad i alla dar skall jag då hitta på att roa er med? Då hände det, att barnen sågo upp med längtansfulla ögon och frågade:

»När kommer Tok-Olle?»

DÅ ÅNGBÅTEN KOM TILL KLIPPÖN

Långt ute i havet ligger en vit klippö. Som en svan lyfter den sig upp ur de salta böljorna.

Dess höjder äro bevuxna med stora skogar, där bokarna breda sina solfjädersformade grenar och där ekarna höja sig stolta över småskogen.

Ned över alla sluttningar kryper och klänger det av rankor och snår, men inne i skogsdjupet, i lä för stormarna från havet, breda sig gröna ängar, som om sommaren lysa av blommor. Klippan är danad av snövit kritsten, som ger havet vid dess fot en sällsamt lysande färg. Den växlar från det djupaste mörkblå till det blekaste gröna; violetta skuggor glida fram mellan guldfärgade strimmor. Det ser ut, som om havet ständigt skiftade uttryck, medan vågorna samtala med klipporna.

Ibland lyser det så skinande glatt som idel lycksalighet, och så blir det plötsligt mörkt och hotande, och när stormen kommer susande på sina breda vingar över havet från sitt okända gömställe, ja, då störta vågorna, ropande högt av ångest in mot klipp-ön, spruta högt upp för att rädda sig, men störta tillbaka i havet och upplösas i droppregn.

I många tusen år har denna klippa legat och simmat på havet utan att ha blivit besökt av människor.

Blott en och annan fiskare, som varit ute på fångst, kunde ibland lägga sina nät i land vid en av de små sandiga bukterna under skogsstranden.

Var dagen het, var det kyligt och skuggande under de långa bokgrenarna, och blåste det upp till storm, låg en liten båt bra i lä under skogen.

Annars hade ön ännu aldrig blivit beträdd av någon mänsklig fot, och därför levde också naturens väsen där i ostörd frid och glädje.

Havsfolket hade otaliga våningar i de många grottorna och klyftorna vid havsstranden.

De små nyfödda havsungarna lågo på magen på de flata stenarna vid havskanten och slickade sjöskum, medan böljorna sakta klappade dem på ryggen.

De gamle havsmännen, som icke kunde tåla sommarsolens hela kraft, kröpo in i grottorna och sutto där så svalt och gott och tuggade tång eller togo sig en middagslur i stillheten.

Men ute i vågskvalpet dansade de unga havsfruarna hela dagen och långt in i de ljusa sommarnätterna.

Där funno de på alla möjliga lekar och upptåg.

Ibland simmade de ut i en stor flock, skrattade och sjöngo så, att det hördes långt ut över havet.

Ibland flöto de, två och två, hand i hand, och någon av de modigaste kunde till och med våga sig ensam ut i det vreda havet och ligga där och gunga i stormen.

»Det är en sälhund», sade då skepparne, som flögo förbi på sina skutor med revade segel.

Men uppe i skogarna på klippön bodde andra väsen.

I klyftorna bland snåren hoppade de muntra faunerna med bockben och små korta horn i pannan.

De kunde klättra bättre än någon stenget. Ingen höjd var dem för brant, ingen sluttning för skarp.

Av rören vid källan bundo de sig pipor och spelade därpå de underligaste melodier.

Nymferna inne på ängarna upphörde att plocka blommor, när faunerna spelade, stodo stilla som popplar och lyssnade.

Men emot solnedgången, då skuggorna började bli långa, dansade fauner och nymfer med varandra på ängarna.

Nymferna kunde niga och svaja som vassrören vid bäckarna. De kunde sväva som sommarskyar och inhölja sig i sina långa slöjor som i dimmor, men faunerna kunde hoppa som getter och springa som råbockar.

Den äldste av faunerna tog fram sin stora flöjt med de många blanka rören, drog upp sina ögonbryn mot pannan och satte den tjocka underläppen med bockskägget till rörens öppning och lät den prövande glida över dem alla.

Det såg ut som om hans spetsiga öron skulle bli ännu spetsigare, när han rullade sina stora, nötbruna ögon och väntade på, att de unga skulle börja dansa.

Och så som han kunde spela!

Bofinkar och steglitsor flögo närmare och närmare och satte sig i hasselbuskarna för att lyssna.

Nymferna nego djupt och lyfte sig högt, högt på tå, och faunerna smällde med fingrarna och hoppade högt av glädje.

Och så började dansen.

Den snodde och vävde sig över ängarna, fram och tillbaka bland rosenbuskarna och de täta björkträden, ut och in genom bokskogen.

De tankfulla dryaderna kröpo ut på bokgrenarna, tittade försiktigt fram genom lövet och smålogo.

Varje träd i skogen hade sin egen dryad, som levde och dog med sitt älskade träd.

När solen brann hett över ön, lyfte sig dryaderna till trädets högsta grenar, sträckte halsarna mot havet och

inandades de salta briserna; men om stormen skakade skogarna, gömde sig dryaderna i de täta lövmassorna, som svepte sig omkring dem som en kappa. Ibland kunde nog också en dryad i sommarsolskenet vandra omkring i det tätaste av skogen, men ut på ängarna vågade de sig aldrig. De kunde blott andas och leva i skogen.

I många tusen år hade alla dessa varelser levat ett lyckligt, ostört liv på sin vita klippö, och nu var det åter sommar.

Det var själva midsommardagen.

Himlen hade icke en sky.

Havet hade icke en krusning.

Himlen och havet smälte ihop till ett enda fläckfritt blått, och mitt i allt detta genomskinliga blå lyfte sig den vita klippön som en drömsyn.

Skogarnas stora lövmassor stodo så stilla, som om de voro mejslade, mot luften. Alla de vilda äppelträden och hagtornbuskarna sågo ut som snöfall av vita blommor. På ängarna stod gräset alnshögt, invävt med alla midsommarens mångfärgade blommor.

Det doftade från örter och gräs, och källorna sorlade sakta, som om någon skulle ha spelat på tunna silversträngar.

Men ute på ängen, på den största och mjukaste blomstertuvan satt den gamle faunen och spelade på sin flöjt.

Nymferna hade kransar på håret, och faunerna hade snott rankor mellan hornen för att fira midsommardagen, sommarens kröningsfest.

Då de alla sjöngo och skrattade och flöjtade i munnen på varandra, tänkte fåglarna:

»Vi skola nog i alla fall kunna överrösta dem.» Och så satte de i med att sjunga, var och en med sin näbb och på sin melodi, bofinkar och siskor, trastar och näktergalar, och göken, som ingen hade bett om att vara med, ropade: »Kuku! Kuku!», som om han varit riktigt ond.

Men mitt i hela detta glada oväsen ljöd plötsligt ett genomträngande skrik!

Det ljöd så vilt och så vasst, att nymferna bleknade och blevo vita som hagtornsblommorna, och ett par av faunerna trillade omkull av förskräckelse med benen i vädret.

»Tyst!» befallde den gamle faunen och lät flöjten sjunka.

Alla faunerna spetsade sina spetsiga öron, och nymferna vågade knappt andas.

Dryaderna, som hade sett på dansen från trädtopparna, försvunno i ett nu och gömde sig i det djupaste lövverket.

»Tyst!» sade faunen ännu en gång.

Skriket ljöd igen, hemskt, starkt och hotande och i det samma sågo de, huru en tjock, svartbrun rök virvlade upp från havet bakom skogen.

Det liknade ingenting, som de sett och hört förr, och gripna av fasa, började nymferna redan fly. »Vänta!» ropade den gamle faunen, som befallde över dem alla. »Det är kanhända bara havsfolket, som vill skrämma

oss! Man kan aldrig veta, vad de galenpannorna kunna hitta på!»

»Spring du!» sade han till en av de unga faunerna.

»Spring raskt som en bock över stock och sten!»

»Skynda dig ned till havet och se efter, vad som väl kan vara å färde, och så lika fort tillbaka igen! Vi skola väl inte uppge vår midsommarfest för ett skrik från havet!» Och så sprang faunen.

Hans ludna bockben flögo i väg, snabbare än någon hare kan springa, och hans lilla svans viftade av iver. Efter ett ögonblick hade han försvunnit bakom klipporna, och alla väntade nu tyst på, att han skulle återvända.

Det varade icke heller länge, förr än spetsen av hans små, korta horn visade sig över klippkanten, där han kom klättrande upp. Han hade fått hornen intrasslade i en buske på sluttningen och bar nu halva busken på huvudet.

Hans ansikte och händer blödde, och ögonen stodo på skaft av ångest.

»Skynda er! Skynda er!» stammade han med sin läspande stämma. »Låt oss rädda oss, om vi kunna! Här gäller det livet!»

Han var nära att snava över sina egna ben, då han snubblade fram, och han kunde knappt draga andan.

»Vad är det?» frågade den gamle faunen och tog honom i skägget. »Vad ha vi att frukta? Vad har du sett?»

»Det är ett odjur! Ett havsodjur! Förfärligare än någon faun har sett!» stammade den unge.

»Det ligger därnere i vågorna och slår och sparkar med röda ben! Och det är eld i magen på det, – jag såg det tydligt! Dess andedräkt är en stinkande, svart rök, som går rakt upp i himlen.»

»Havsvidunder, som leva i vågorna, kunna inte klättra uppfor klipporna», svarade den gamle faunen och kammade lugnt sitt skägg med sina långa, bruna fingrar. »Jag tror, att vi kunna vara ganska lugna och med gott lynne fortsätta dansen.»

»Men», stammade den unge faunen och darrade över hela kroppen, »vidundret är inte ensamt. Det kryper omkring fullt av underliga varelser på det. Några se ut som stora, brokiga fåglar, – stora som en av oss! Andra se ut som skogsdjävlar, svarta och rysliga. Alla bära vapen; stavar och spjut och blänkande sköldar. Och så tuta de i horn och slå på trummor och föra ett så förskräckligt väsen, att man kan tappa svansen av bara skrämsel!»

»Tror du, att de våga sig upp mot höjderna?» frågade den gamle. Han hade gått närmare klippkanten för att se ut.

»Om jag tror!» svarade den unge. »De voro redan i full färd med att klättra upp.»

Den gamle faunen böjde sig försiktigt ned och kröp närmare djupet. Men knappt hade han sträckt fram huvudet och kastat en blick dit ned, förrän han hastigt drog det tillbaka igen och var på benen med ett enda språng.

»Skynda er! Skynda er! Försvinn!» väste han och for med långa hopp tvärs över ängen och in i skogen. Och efter honom störtade nymferna och tumlade faunerna.

Ett ögonblick därefter var ängen tom, och alla dryaderna hade gömt sig i det innersta av trädens kronor.

Nere vid klippöns strand hade för första gången en ångbåt landat.

Havsfolket var det första, som såg den.

De unga havsfruarna, som just voro ute och tumlade i det lysande havet, stannade i sina lekar för att speja ut mot en svart punkt med en underligt lång, svart rök efter sig, som beständigt kom allt närmare.

»Det är en valfisk», sade några.

»Nej, visst inte!» sade de andra, »valfiskar spruta inte rök!»

»Så är det en båt», sade en. »Vid denna årstid komma ofta fiskare till ön.»

»Det är mycket större än någon av fiskarnas båtar», sade en annan, »och var skulle röken komma ifrån?»

»Det är bara ett moln; – ett underligt, långt moln!» svarade en annan.

Men ångbåten blev allt jämt större, och nu sågo de tydligt, att den vände och styrde rakt emot klippön.

Ännu en liten stund lågo havsfruarna stilla för att hålla utkik, men då ångbåten blåste första gången, gjorde de raskt helt om, simmade i väg så fort de förmådde och kommo hals över huvud plaskande in i grottorna för att varna de gamla.

Mödrarna simmade då genast ut för att hämta sina små havsbarn, som lågo och solade sig på stenarna. De grepo dem raskt i stjärten och kastade dem som små abborrar in i vattenbassängerna under klipporna.

Det gällde att skynda sig, ty ångbåten pustade närmare och närmare, med sina stora hjul piskande det kristallklara vattnet.

Några av havsmänniskorna döko ned i djupet; andra simmade in i grottorna.

Då ångbåten lade till vid havsstranden, låg vattnet alldeles stilla och orörligt.

De, som stego i land, sade så högt, att havsfolket tydligt kunde höra det.

»Vad här är ensamt och stilla! Inte en levande varelse!»

Det var icke så lätt för ångbåten att kunna lägga till, ty där fanns varken hamn eller ångbåtsbrygga.

Den backade och gick åter framåt, stötte på stenar och satt fast, – men äntligen upphörde de stora, röda hjulen att arbeta. Skeppet hade funnit vatten under kölen och låg stilla, och nu sände det åter en genomträngande vissling upp emot luften.

Det var proppfullt av passagerare, herrar och damer, barn och hundar, och en stor musikkår med blåsinstrument.

Herrarna gingo först i land och försökte kasta stora stenar i vattnet, som damerna skulle trampa på. Där blev ett skrik och ett skratt, när de unga fröknarna och de tjocka gamla fruarna skulle balansera över stenarna in till sandstranden.

En och annan gled och föll med en fot i vattnet Då togo herrarna de unga damerna på armen och buro dem i land. Små barn skreko av förskräckelse, och hundarna sprungo fram och tillbaka, fram och tillbaka mellan benen på folk för att störa så mycket som möjligt.

Äntligen hade alla passagerare kommit i land med matkorgar och buteljkorgar, med parasoller och

paraplyer, blåsinstrument och trummor.

Två unga herrar hade till och med sina velocipeder med, som de tryckte in till sig lika fast och ömt, som om det hade varit deras fästmör.

De kastade hopplösa blickar upp mot höjderna. Huru skulle de och deras oåtskiljeliga velocipeder kunna komma dit upp? Men långs den smala, vita sandkanten kunde man kanske få sig en liten tur.

Så ställde alla upp sig i en stor krets med musiken i mitten.

Folksången uppstämdes.

Trumpeter och horn smattrade, och vid varje lång, uthållen ton gjorde trummorna en virvel så att det genljöd bland klipporna och långt ut över havet.

En av herrarna, som var anförare för hela sällskapet, gick ett steg framåt, tog av sin höga, svarta hatt och ropade:

»Leve konungen och fäderneslandet! Leve de!» Och så ropade hela skaran fyra gånger »hurra»! med en sådan kraft, att havsfolket inne i grottorna kröp ihop av ångest.

Ett par av herrarna skickades uppför bergstigen för att finna en skuggrik plats, där man kunde slå sig ned och duka middagen, och de kommo snart tillbaka med det beskedet, att, om man ville göra sig besvär med att klättra en tio minuter, fanns det den härligaste gröna äng där uppe, full av bok– och ekträd och med utsikt över havet.

»Någon gångstig finns det icke», sade de unga herrarna, »ty här har troligtvis aldrig varit människor före oss, men här ser ut att finnas getter, ty man kan tydligt se spår av bockhovar i den våta jorden.»

Och så begav sig hela sällskapet till väders; herrarna i sina mer eller mindre mörka kostymer; – det var dem, som faunen kallat skogsdjävlar. Damerna i sina ljusa klädningar och stora sommarhattar, varpå blommor, brokiga fjädrar och fågelvingar svajade. Det var dem, som faunen hade tagit för jättefåglar.

De gamla herrarna och damerna stönade och svettades, de unga skrattade och skreko, men slutligen hade man dock nått platsen uppe i skogen, och man var ense om, att något mera förtjusande hade man aldrig sett.

Mitt på ängen tände man ett stort bål, där man skulle koka kaffe och potatis, och under bokarna utbreddes duken på gräset. Så började man öppna matkorgarna och taga fram alla möjliga matvaror. Det fanns skinkor och stekar och stora bröd och kringlor, massor av ägg och ost och läckra kakor.

Men herrarna, som hade uppsikt över dryckesvarorna, uppradade hela bataljoner av öl- och vinbuteljer, av små flaskor med sodavatten och stora flaskor med champagne. och då så allting var i ordning och potatisen var kokt, ställde sig musikkåren åter upp i mitten och spelade folksången, trummorna virvlade, och herrn med den höga, svarta hatten trädde fram, klappade i händerna och ropade:

»Nu mina damer och herrar! – Det är serverat!»

Alla slogo sig ned i gräset, och det blev några ögonblicks helig tystnad, ty alla sysselsatte sig blott med att äta. Man hörde endast knivar och gafflar klirra, korkar smälla och så musiken, som, med små uppehåll, blåste det ena stycket efter det andra. Men efter hand blev man allt mera högröstad. Champagnen smällde, herrarna höllo tal, och de unga bytte plats varje ögonblick.

Så omväxlade man med att äta och dansa, med att dricka och sjunga.

De två unga velocipedryttarna hade släpat med sig sina älskade velocipeder och cyklade runt på ängen i stora kretsar. Musikanterna, som blivit väl trakterade, spelade med allt mera eftertryck, och en gammal, tjock herre kom i en så upprymd sinnesstämning, att han slog kullerbyttor över hela ängen, så att hans svarta hatt flög av och trillade efter honom.

Det hela var ett larmande, brokigt virrvarr, och alla kommo överens om, att man sällan hade varit med om en så lyckad utflykt.

Men djupt inne under buskarna i skogsbrynet lågo den gamle och den unge faunen och sågo på festen. De voro båda så bruna och så omsnärjda av grönt, att de nästan hade samma färg som jorden de lågo på.

Men dock gjorde de sig alldeles flata och läto buskarna betäcka sig helt och hållet, ty de voro så förskräckligt rädda. Deras hjärtan slogo som på två rådjur, som gömt sig för jägarna, och de viskade nere i gräset till varandra så sakta, att icke ens fåglarna kunde höra dem.

»Hör, vilket buller!» viskade den gamle, då trummorna virvlade. »Vad månne de ha för sig! Det är bestämt en, som skall offras!»

»Och detta tjutande!» sade den unge sakta. »Är det inte förfärligt? Det kryper ända ned i bakbenen på mig!»

»Se! Se!» viskade den gamle. »Nu flyga igen ett par av de stora fåglarna omkring på ängen. – De äro för resten inte så tokiga att se på! Den ena har blodröda fjädrar och den andra ljusblå! – Och hör, – nu försöka de att sjunga! Det skall visst föreställa, att de sjunga! Och så ha de något, som liknar armar! – Nästan liksom våra nymfer!»

»Men, asch!» viskade den unge och drog huvudet ännu längre ner. »Det var två förskräckliga spindlar, som krypa fram där! Jag har aldrig sett deras make! Och hur de springa se’n! Tänk, om de skulle komma kilande bort till oss!» och han lade sig alldeles platt ned på jorden, medan de två velocipedryttarna susade tätt förbi buskarna, varunder faunerna lågo gömda.

»Vad månne det är, som de där skogsdjävlarna dricka?» sade den gamle, som höll ögonen på herrarna omkring champagneflaskorna. »Det flyter kring deras händer som havskum; och så kasta de stenar i luften! Och så skrika de! Vad månne de skrika för? Det är ju ingen, som gör dem något ont!»

»Men, ser du!» viskade den unge, »ser du den svarte där! – Det är visst ett gammalt marsvin! Se, hur han tumlar sig; han kommer rullande över gräset som en kula.»

Den gamle faunen sträckte fram huvudet litet, och i detsamma kom just den gamle tjocke herrn, i den ena kullerbyttan efter den andra, rullande fram över ängen.

Det såg så komiskt ut, att faunen alldeles glömde att vara försiktig, utan brast i ett högt, skrällande skratt.

Den gamle herrn blev sittande mitt på ängen med utspärrade ben och stirrade framför sig med fasa målad i sitt röda, svettiga ansikte.

Herrarna, som stodo med glasen för munnen, satte dem hastigt ifrån sig. Det blev plötsligt dödstyst, och allas ansikten vände sig i den riktning, varifrån skrattet kom.

»Vad var det?» frågade slutligen en bävande kvinnostämma.

Det var något så främmande och underligt i det ljud man hade hört, att det uppväckte en rysning hos det muntra sällskapet.

Vad kunde det väl vara?

Men sällskapets anförare trädde nu fram med glaset i handen.

Hans hatt satt på trekvart, och han var icke riktigt stadig i rösten. Kanske var det champagnen? Kanske också litet häpenhet, som han ville dölja.

»Bliven för all del inte oroliga, mina damer och herrar, – mina *älskvärda* damer, ville jag säga. Vad ni hört, är bara naturens gensvar på människans glädje. Jag tillåter mig, att utbringa en skål för naturens obekanta andar!»

Han höjde sitt glas åt alla sidor och satte det därpå för munnen.

Alla följde hans exempel.

Då skrattade det på nytt bland buskarna, ett långt, kluckande skratt, så att det gick kalla kårar utefter ryggen på det resande sällskapet.

»Det blir kanske åska!» sade en av damerna och såg upp emot den molnfria himlen, som välvde sig över dem. Hon suckade. Luften var så underligt beklämd.

Men den gamle herrns svarta hatt hade trillat alldeles tätt intill buskarna, där faunerna lågo gömda.

»Vad månne det kan vara för en underlig tingest?» sade den gamle faunen och sträckte sin magra, bruna arm ut för att ta den. Men då han icke genast kunde få fatt i den, kröp han litet längre fram, så att hela hans huvud med bockskägget, hans spetsiga öron och små vädurhorn blevo synliga.

En av damerna, som hade suttit och stirrat bort mot det ställe, varifrån skrattet hade kommit, brast ut i ett högt skrik.

»Djävulen!» ropade hon. »Den onde själv har gömt sig i buskarna!»

Hon rusade upp, som om hon blivit stucken av en huggorm, och alla de andra damerna störtade också upp.

Men då faunen märkte, hur rädda han gjorde dem, reste han sig i sin fulla längd, lade armarna i kors och skrattade ännu högre än förr.

Nu kunde alla tydligt se honom. Han stod där med sitt vita bockskägg, sina stora, spetsiga öron och en lång björnbärsranka mellan hornen.

Och så lyfte han på sitt ena bockben och började klättra fram ur buskarna.

Men nu greps hela sällskapet av en panisk förskräckelse. Barnen gräto, hundarna tjöto, herrarna skreko och ropade, damerna höllo på att svimma. Allt och alla störtade huller om buller i ett vilt tillbakatåg från skogsängen. Velocipeder och champagnebuteljer, gamla fruar och stora trummor, fina sommarparasoller och till hälften uppätna skinkor rullade om varandra i ett enda virrvarr nedför höjden.

Man lät hälften ligga av vad man fört med sig. Det gällde blott att komma levande ned till ångbåten igen.

Men en av sällskapet hade under tiden gått sin egen väg.

Det var en helt ung flicka, knappt aderton år. Hon hade följt med ångbåten, därför att hon så länge önskat att komma över till den vita klippan.

Hon hade så ofta sett den hägra som en vit syn över havet, när vädret var klart, och nu hade hon äntligen nått den.

Då de andra hade slagit läger på ängen, hade hon vandrat bort, djupare in i skogen, längre upp mot höjderna.

Dagen var så varm. Hon gick i sin vita klädning med hatten i handen.

Så började hon bryta av unga bokkvistar med de stora ljusgröna bladen och band en krans till sitt hår.

Den blev så stor och tung och stod ut som en sol kring hennes böljande, ljusa hår och föll ända ned över hennes mörka ögonbryn.

Hon gick i sina egna tankar, längre och längre bort från det stora sällskapet och djupare och djupare in i skogens tystnad.

Hennes hjärta var så fullt, och det som hon tänkte på, ville hon varken säga till sin far eller mor, nej, icke ens till sin bästa väninna. Hon visste knappt själv, om hon var mycket lycklig eller mycket olycklig. Hon tyckte blott, att hon icke hade plats till allt det, som fyllde hennes bröst med stormande aningar om något obekant och underbart.

Hon tryckte både händerna hårt mot sitt hjärta och såg ut över havet.

Nu hade hon ju nått sin drömda ö, – och dock! – Ja, icke heller här kunde hon tala med någon om allt, som liksom ville spränga hennes hjärta i stycken av smärta och lycksalighet.

Hon hade stannat vid ett ungt, smärt bokträd. Lövet var så rikt och så genomskinligt grönt. Stammen var så blank och rund, de långa grenarna berörde nästan jorden.

Hon sträckte upp armarna för att plocka några kvistar. Då såg hon plötsligt huvudet av en ung kvinna sticka fram ur lövet.

Det var trädets dryad, som böjde sig emot henne.

Dryaden bar också en stor krans av nyutslagna bokgrenar kring sitt ljusa hår och hade, liksom hon själv, svarta ögonbryn och ljusblå ögon.

»Är du en av de våra?» frågade dryaden.

Det ljöd, som när skogen sakta susar.

»Jag är en människa», svarade flickan.

»Vad är det för något?» frågade dryaden.

»Det är en sådan en som jag!» svarade flickan.

»Men du! – Vad är du för en?»

»Jag är trädets dryad», svarade hon.

»Vad är det?» frågade flickan. »Det namnet har jag aldrig hört förr!»

»Det är en sådan en som jag!» svarade dryaden.

»Jag tycker om dig!» sade dryaden och böjde sig djupare ned och log.

»Och jag tycker om dig!» sade flickan och lyfte sig så högt hon kunde.

De slogo armarna om varandras hals och sågo varandra länge och djupt in i ögonen, medan det soldarrande lövet slöt sig omkring dem.

»Får jag viska något till dig!» sade flickan. »Jag kan inte längre bära på det ensam. Jag *måste* säga det till någon.» – – –

»Viska du bara!» sade dryaden och böjde sitt öra mot hennes mun. »Här finns ingen, som kan höra dig.»

Och så satte flickan sin mun ännu tätare intill dryadens öra och började viska.

Hon viskade sakta och länge, och runt om viskade skogen för att visa, att den visst icke ville stå och lyssna.

Och medan hon viskade, nickade dryaden då och då, som om hon ville säga: »Ack ja, jag förstår dig så bra!»

Och då hon hade talat slut, sade dryaden helt sakta:

»Nu vill jag också viska dig *min* hemlighet!» och så började hon viska i flickans öra.

Bladen i deras kransar slogo mot varandra, lockarna från deras ljusa hår blandade sig i ett gyllne virrvarr. Dryaden viskade, och den unga flickan nickade med huvudet, som om hon ville säga:

»Jaså, du har det alldeles som jag själv!»

Och då dryaden icke hade mer att säga, slogo de armarna om halsen på varandra och kysste varandra.

Sedan talade de icke mera. De sågo varandra in i ögonen, men de kunde icke se riktigt klart, ty de hade båda tårar i ögonen. Men skogen susade högre och högre, som om den ville säga:

»Barn! Barn! Alltid samma visa!»

Då ljöd plötsligt ett skärande skrik genom stillheten. Det var signalen, att ångbåten skulle lägga ut från ön.

»De resa från mig! Jag måste bort!» ropade den unga flickan. Ännu en gång tryckte hon sin kind emot dryadens.

»Du säger det ju inte till någon?» viskade hon.

Dryaden lade fingret på munnen och försvann i boklövet.

Men den unga flickan flög som en vind genom skogen. Hennes vita klädning fladdrade efter henne som en sommarsky.

I långa språng kom hon ned över klipporna och nådde stranden just då ångbåten höll på att lätta.

Det var en uppståndelse som i en flyende här, och då man äntligen var väl ute på havet, skulle alla människor trängas i aktern för att se upp mot den förtrollade ön.

Uppe på höjden låg den gamle faunen. Han gjorde sig så bred och stor, att det till sist föreföll alla de förskräckta ögon, som stirrade mot ön, som om hela klippan var en enda stor faun med vädurhorn och bockben, och så skrattade han där uppe igen så glatt och vilt, att det ljöd långt ut över havet.

»Där skola vi allt akta oss att stiga i land en annan gång!» sade man till varandra, och så lät man koka starkt kaffe för att lugna sina upprörda nerver.

Men då ångbåten försvann som en svart prick vid horisonten, kom havsfolket ut från sina gömställen och dansade skumdansen om klipporna.

Uppe på skogsängen dansade fauner och nymfer midsommardansen till dess fullmånen gick upp över havet, och aldrig hade den gamle faunens flöjt klingat så bedårande.

Men då natten kom, luften blev sval och alla sovo ombord på ångbåten, satt den unga flickan ännu på däcket och såg ut över havet, som började rulla svarta böljor över solnedgången.

Hon såg bort emot den försvunna klippön och så tänkte hon:

»Vad det är underligt, att den enda, jag riktigt kunde tala med, var en dryad!»

GOSSEN, SOM INGENSTANS FICK VARA

Det var en gång en liten gosse, som hette Prip. Han hade ett mycket, mycket olyckligt hem. Så dog hans far och mor, och så hade han inte något hem alls.

Då var det ju inte annat för honom att göra än att, som så många andra små ensamma gossar, gå ut i den vida världen och pröva sin lycka.

Det var just inte mycket han hade att komma med, ty han var så liten, och hade just ingenting lärt.

Han kunde sjunga den vackra visan om »De tre små fåglarna» och den lilla lustiga visan om »Calle Kleber och hans måg». Så kunde han vissla i fingrarna på elva olika sätt och hjula över slät mark, som den kvickaste lilla väderkvarn; – men detta var också allt ihop.

Emellertid tänkte Prip, att hans små konster väl alltid kunde vara någon till nytta och nöje, och så gick han ut i världen för att söka sig en tjänst.

Först kom han till en by, där han stannade framför ett stort, grant hus. Alla gardinerna för fönstren ut åt gatan voro nedsläppta, men åt gårdssidan voro de uppe, och Prip hörde tydligt, huru man bakade och stökade en trappa upp.

»Vem bor i det där stora huset?» frågade Prip en förbigående karl. »Där bor den rike herr Erik», fick han till svar. »Och kan du få tjänst i hans hus, är du lycklig, ty där få tjänarna vetebröd med flott att äta, och blanka silverpengar i lön.» Prip stod och betänkte sig litet, men så gick han in på gården och bort till kökstrappan.

Där luktade så förnämt av stark buljong och vaxljus, och Prip listade sakta uppför trappan. Så kom han upp i ett stort kök. Kopparpannor och kastruller lyste från väggarna som guldsköldar, spisen var så blank som silver och fräsande röd, ty på alla håll stodo pannor och grytor och kokade, så de hoppade. Vid köksborden voro många jungfrur och tjänare sysselsatta med att laga i ordning maten. Herr Eriks äldsta och mest argsinta syster hade nyss avlidit, och nu skulle man fira hennes begravning med ett högtidligt och hejdundrande kalas.

Bland alla de personer, som stodo i köket, var där i synnerhet en, som ådrog sig lille Prips uppmärksamhet. Det var en lång, smärt herre, helt svartklädd, med korta byxor, svarta silkesstrumpor och skor. Han var blek i ansiktet, hade små kortklippta polisonger och slätkammat hår. Om händerna, som voro vita och långa, hängde fina spetsmanschetter, och på pekfingret satt en stor, röd karneolring.

Prip tänkte, att det väl måtte vara en baron, men det var bara herr Eriks hovmästare.

Han stod och höll på med att inlägga begravningskarameller i silverpapper och krusflor, och virade dem runt mellan sina smala fingrar, så devisen kom på rätan.

»Vad är det fråga om?» sade hovmästarn, då Prip blev stående vid dörren. »Vi ge ingenting.»

»Jag kommer inte alls för att tigga», sade Prip fort. »Jag ville blott fråga, om här inte skulle finnas någon liten tjänst, som jag kunde duga till?»

Hovmästaren rörde inte på huvudet. Han bara sneglade litet med ena ögat förbi sin ena polisong på Prip.

»Vad duger du till?» frågade han kort.

Prip kände det, som om han hade fått en potatisbit på sned i halsen. Han tyckte plötsligt, att alla hans små konster rakt inte dugde till någonting, men han var ju tvungen att svara, och så sade han mycket tyst och fort:

»Jag kan sjunga den vackra visan om de tre små fåglarna, och den lilla lustiga visan om Calle Kleber och hans måg, och så kan jag vissla i fingrarna på elva olika sätt, och så kan jag hjula på slät mark som en väderkvarn.»

Hovmästaren log. Åtminstone trodde Prip, att han log, ty han drog sin långa, smala mun upp emot den polisong, som var närmast Prip, och så sade han med sin skrällande röst:

»Hur kan man våga komma och bjuda ut sig i ett allvarsamt hus, när man bara förstår sig på dumma barnsligheter? Gå du och lär dig ett reelt och nyttigt arbete. Om du kan lära dig att bjuda tallrik på servett, med den andra handen på ryggen, och att lägga in begravningskarameller, så devisen kommer på rätan, då kan man måhända ha användning för dig.»

Prip blev stående vid dörren och vred på sin mössa. Han var så förskräckligt hungrig, och här luktade steksås och nybakat bröd, så det vattnades i munnen på honom.

Hovmästaren lyfte litet på den vänstra polisongen, som var närmast dörren, där Prip stod.

»Är du ännu kvar?» frågade han. »Jag sade dig ju, att här kan du icke få vara.»

Ja, då hade ju Prip inte annat att göra än att tyst försvinna utför trapporna.

Men nu hade han fått höra, att det var nödvändigt att lära sig ett allvarsamt arbete, och han gick i lära hos en sockerbagare.

Då han var så liten och hade så dåliga kläder, fick han lov att göra de svåraste sysslor, och alla sockerbagaregesällerna käxade på honom och skickade honom hit och dit från morgon till kväll.

Men Prip hade ögonen med sig, och om han också inte själv fick röra vid de fina sakerna i sockerbagareboden, och bara fick diska tallrikar, när han skickades bort till att hjälpa vid bjudningar, så lärde han sig dock, innan året var slut, huru man skulle bjuda tallrik på servett, med den andra handen på ryggen, och huru man skulle lägga in karameller, så devisen kom på framsidan.

Och då han kunde detta, så tänkte han, att nu skulle han nog kunna taga sig fram i livet, och så tog han avsked från sockerbagaren.

Men till den rike herr Eriks hus hade han icke lust att återvända. Den där hovmästaren var så förskräckligt

hög, att det ryste i Prip, bara han tänkte på honom.

Han gick fram på landsvägen till en annan by, och där stannade han utanför gästgivargården.

»Vem bor här?» frågade han en dräng, som gick förbi.

»Här bor starke Kristoffer», svarade drängen. »Kan du få tjänst hos honom, då kan du vara nöjd, för med honom är det inget knussel.»

Då Prip kom in på gästgivargården och frågade efter värden, visade man honom ner på kägelbanan, ty där satt just starke Kristoffer med sina tolv bästa vänner, och drack öl. Han var en väldig karl; stor och bred, med utstående ögon, ett långt, tjockt skägg, och en bred mun, full med stora, gula tänder. Han hade nog nyss slagit käglor, ty svetten lackade av honom, och han torkade sig oupphörligt med en blårutig bomullsnäsduk, stor som en flagga.

Han och alla hans vänner sutto vid små bord och hade stora ölmuggar framför sig, som de stoppade näsorna i.

Men borta vid kägelbanan satt en liten blek gosse hopkrupen, och väntade på, att herrarna skulle börja spela igen.

»Vad vill du?» röt starke Kristoffer till Prip, då han kom. Hans röst var så grov och hes, att Prip höll på att ramla ikull av förskräckelse.

»Jag ville fråga, om jag måhända kunde få en liten tjänst här på gästgivargården», sade Prip med darrande röst.

»Du var mig en liten mager strömming!» sade starke Kristoffer och satte händerna på knäna.

»Vad duger du egentligen till?»

»Jo», svarade Prip ganska frimodigt. »Jag kan bjuda på servett, med andra handen på ryggen, och så kan jag lägga in begravningskarameller, så devisen kommer på framsidan.»

»Ja, så du tänker redan på min begravning!» sade starke Kristoffer, och skrattade, så han skakade. »Men ser du, jag tänker allt stå emot i det längsta! Och 'bjuda på servett'? vad ä det för jobb? Det har jag då aldrig i min levnads dagar hört talas om. Det är väl bara dumheter? Nej, vet du vad, min gosse, gå du och lär dig något förståndigt! Lär dig att dricka öl och slå käglor, och bli en karl som alla andra, så får man se om man kan ta hand om dig. Tycker ni, att jag ser ut som en begravningskaramell med devisen på framsidan?» frågade så starke Kristoffer sina tolv vänner. Och de alla till att skratta och stampa som en flock hästar på en marknad. Ölet fradgade och flöt över deras munnar och händer och ner på deras stora läderstövlar.

»Nu ska vi åter ha oss ett spel!» sade så starke Kristoffer och reste sig. Han strök upp skjortärmen på sin högra arm, där musklerna lågo spända som ankartåg, och så grep han det största klotet och lät det dansa fram över kägelbanan, så att alla käglorna ramlade, och gossen, som stod vid spelet skrek: »Bataljon!» med en röst, som lät som en tuppkyckling på en gödselhög.

»Ser du?» ropade starke Kristoffer till lilla Prip. »Det var ett karlatag! Gå du och lär dig, att kunna göra likadant!» och så torkade han svetten av sig med blåa flaggan.

Prip blev stående vid dörren med mössan i handen.

»Var det annars något?» skrek starke Kristoffer.

Prip svarade intet.

»Ja så, sätt i väg! Här kan du inte få vara!» ropade Kristoffer, och Prip slank ut genom dörren i en fart. Men långt ut på vägen hörde han ännu alla de starka männens gnäggande skratt.

Ja, så gav Prip sig i tjänst på en kägelbana, för nu förstod han ju, att skulle han komma någon vart i världen, så måste han bli en hel karl, som kunde dricka öl och slå käglor.

Att lära sig dricka öl var nu inte så vidare svårt, och att slå käglor just heller inte så svårfattligt. Och så lärde sig ju Prip också att resa käglorna, och att skrika »Bataljon» så han blev blå i ansiktet.

Men i alla fall tänkte han inte att stanna här. Han hade alltid hoppats, att han dock till slut skulle finna ett hem, där man ville hålla litet av honom, och där han kunde bliva någon till nytta och nöje, och så gick han vidare till nästa by. Där kom han förbi en mur, bakom vilken låg en stor trädgård, och i trädgården låg det allra vackraste vita hus, med två våningar och spetsigt tak. Solen sken in mellan alla de röda dalierna på gården, och Prip tyckte, att han aldrig sett ett ställe, där det skulle vara bättre att bo än här.

Så frågade han en flicka, som gick förbi, vem som bodde i det där vackra huset.

»Där bor fru Birgitta», var svaret. »Och om du kan få tjänst hos henne, så är du lycklig, ty hon är så god som guld och unnar envar av sina tjänare lika gott som hon har det själv.»

Ja, det tyckte Prip ju lät mycket lockande, och han gick sakta över den gruslagda gården och ringde på dörren till det vita huset. Det dröjde länge, innan någon kom och öppnade, och medan han stod och väntade, såg han på duvorna, som fladdrade fram och åter på gården och ibland trippade rakt framför fötterna på honom. De nickade med halsarna och sade:

»Kurr, kurr! Vad är du för en kurre?»

Äntligen öppnades den tunga dörren, och en liten flicka frågade Prip, vem han ville tala med.

Jo han ville gärna tala med fru Birgitta själv.

Ja, så fick han gå innanför och stå och vänta, medan flickan sprang upp och sade det till frun. Dörren föll igen bakom Prip, och han blev stående i förstugan. Golvet var lagt i stora rutor av svart och vit marmor, och däröver lekte och dansade de gröna skuggorna från popplarna utanför. Solen sken så varmt hitin, och det doftade lövkojor och reseda från en blå porslinsvas, som stod på ett bord. Upp till övre våningen ledde en stentrappa med ledstånd av smitt järn, och åt olika sidor i förstugan voro breda, mörka mahognydörrar, som förde in till husets olika rum.

Allt härinne var så stilla och varmt, och så rent, att Prip aldrig hade tänkt sig något kunna vara så rent.

Han började känna sig själv så smutsig i all denna renhet. Hans stövlar voro smutsiga, hans byxor voro smutsiga i kanten, och hans jacka var dammig. Hans händer voro nog heller inte så värst rena, och han tog sig i näsan och började undra, om han måhända också var smutsig i ansiktet. Han vågade inte röra sig från mattan han stod på, för att inte sätta fläck på marmorgolvet, och han kände, att han inte alls hörde hit i all denna skinande renhet, men dock skulle han så gärna vilja stanna här för alltid. På en gång öppnades en dörr i övre våningen och fru Birgitta kom ner och blev stående på trappan. Hon var en gammal dam, liten och fin, klädd i svart från topp till tå, med en liten svart mössa med vit remsa omkring på håret, och en vit pipkrage kring halsen. Hon höll händerna hopknäppta över magen, och Prip såg, att hon hade en blank nyckelknippa mellan fingrarna.

»Vad önskar du, min lille gosse?» frågade hon med vänlig röst.

»Jag hade tänkt fråga», svarade Prip, »om jag inte möjligtvis skulle kunna få en liten tjänst här i huset?»

»Vad kan du?» frågade fru Birgitta.

Det stockade sig i halsen på lille Prip. Han tyckte plötsligt, att han inte kunde någonting alls.

»Jag kan dricka öl och spela käglor», sade han med gråtande röst. Han hörde sina egna ord, och han tyckte, att det var det dummaste han någonsin hört.

»Stackars barn!» sade fru Birgitta allvarsamt. »Men jag frågade dig om, vilket arbete du kan utföra?»

»Jo, jag kan lägga in begravningskarameller, så devisen kommer på framsidan, och bjuda tallrik på servett, med andra handen på ryggen», svarade Prip litet mera frimodig.

»Det var besynnerliga lärare du haft!» sade fru Birgitta. Hennes röst lät inte alls sträng, bara medlidsam. »Men har du då inte i ditt hem lärt dig något ordentligt?» frågade hon åter. »Det finns väl något du har anlag för och gärna vill göra?»

»Jo», svarade Prip. »Jag sjunger så gärna sången om de tre små fåglarna, och också gärna den lilla lustiga visan om Calle Kleber och hans måg! Och så kan jag vissla i fingrarna på elva olika sätt, och hjula som en väderkvarn, när jag kommer på slät mark. Allt det där är mycket roligt att höra och se, och om ni önskar det, så vill jag så gärna genast visa er mina små konster.»

»Tack!» sade fru Birgitta. »Men gör dig inte besvär. Jag ser, att du behöver lära dig något, varmed du kan förtjäna ditt bröd. Tag du en plats, där du riktigt får taga i med hårdhandskarna. Du skall lära dig bära vatten och såga ved, borsta kängor och skor, bädda sängar och sopa golv, och hålla lampor och ljusstakar rena; kort sagt allt, som behövs i ett hushåll. Den som kan, vad alla människor behöva, blir aldrig överflödig.»

»Men jag ville så gärna stanna här», sade Prip sakta. »Här är så gott att vara!»

»Kära barn!» svarade fru Birgitta. »Jag har alla de tjänare jag behöver, och flera till. Men om du ett helt år arbetar på att bli en duglig tjänare, så kom till mig; då skall jag ta hand om dig och se att få någon plats för dig.»

»Kunde jag inte få stanna med detsamma?» frågade Prip igen.

Fru Birgitta skakade på huvudet. »Nej, som jag sade dig. Här kan du inte få vara. Men gå ner i köket och säg dem, att fru Brgitta har sagt, att du skall ha ett ordentligt mål mat, förr än du går.» Och så nickade fru Birgitta till lille Prip och gick upp för trappan och in genom en av de skinande mahognydörrarna.

Prip gick ner i köket och hälsade från frun, och då fick han en rågad tallrik kött och potatis, och en stor mugg mjölk att dricka därtill. Så torkade han sig om munnen och gick bort över gården, och duvorna kommo nickande fram för benen på honom och sade: »Kurr, kurr, går han nu lilla kurre!» och så gick han.

Nu önskade han blott att få en tjänst, där han kunde lära sig allt, fru Birgitta anbefallde honom, och det dröjde inte länge, innan han fann, vad han sökte.

När man vill göra vad arbete som hälst och just inte begär något i lön, så är det inte svårt att få en tjänst, och lille Prip kom i huset hos en änka, som hade åtta barn och just ingenting att leva av.

Här fick Prip vara både kock och barnpiga, vedhuggare och skurmadam. Han fick göra upp eld, koka gröten och potatisen, springa efter mjölkskvätten och bära vatten den långa vägen från brunnen. Han fick bädda sängarna och borsta gossarnas leriga kängor, och om lördagarna fick han skura köket och förstugan.

Man ropade på honom från morgon till kväll:

»Prip, var ä' mina kängor?»

»Prip, lille bror vill vaggas!»

»Prip, Stinas näsa rinner!»

»Prip, ä' inte potatisen färdig?»

»Prip, skynda dig och lägg benen på ryggen. Du ska springa till torget efter strömming.»

Och Prips små ben flögo som lärkvingar, och han fäktade och arbetade, så han darrade.

Men man har ju dock inte mer än två ben; – ja, jag menar *människor* – och det var alltid mera att göra, än Prip kunde hinna med. Bannor fick han just inte, men husmodern sade honom nästan aldrig ett vänligt ord. Sina egna barn älskade hon till raseri och galenskap, och när hon talade till dem, hette det alltid: »Mitt sockergryn!» »Mitt guldhjärta!» »Min egen rara älskling!» Och de voro ändå ibland så lagom sockersöta, men ganska ilskna och grälsjuka. Men modern tyckte, att från världens skapelse hade det aldrig funnits sådana ungar som hennes. När de bara kunde läsa innantill i a-b-c-boken och skriva siffrorna, tänkte modern, att med ett sådant förstånd måste hennes barn komma otroligt långt i livet, och hon såg redan sin lille dumme Jöns som general, och sin lilla vindögda Lovisa kallade hon: »min lilla prinsessa på ärtan».

Så snart hon hade en ledig stund, samlade hon alla de åtta om sina knän, och smekte och klappade dem, och sade dem milda ord.

Då kunde lilla Prip ibland smyga sig nära, för att känna, att han också hörde till huset.

egna barn, snudda vid hans rygg, och i alla fall var det så värmande att vara nära de andra barnan.

Men om han så där ville stjäla sig till en smula vänlighet, så sade modern gärna:

»Du har bestämt något att göra i köket, Prip! Se efter, att inte elden slocknar!»

Eller också gnällde ett av barnen:

»Du trampar mig på tårna, Prip!»

»Du stötte mig i ryggen, Prip!»

Och då smög han sig ut i ensamheten igen.

Det var ingen sängplats för Prip inne i rummen. Han sov framför spisen på en halmsäck med ett täcke över sig. Om kvällarna var han så trött, att han, när elden var släckt i spisen, föll omkull som en trasa, på sin säck. Då kunde han, innan han somnade, höra hur mor och barn pratade och skrattade tillsammans, inne i kammaren. Han hörde, huru hon läste aftonbön med dem och sade:

»Sov gott, mina hjärtepullor!»

Till honom sade man blott:

»God natt, Prip!» och stängde dörren. Och då grät han sig ofta i sömn framför spisen, där elden hade kolnat och där vinternatten kunde kännas bra kall under det tunna täcket.

Om söndagseftermiddagarna gick änkan ofta ut att gå med alla sina barn. Då sade hon vanligen till Prip: »I

eftermiddag kan du ha ledigt. Du kan gå ut och gå och roa dig, bäst du vill!»

Ja, det var nog gott, men Prip kände inte en levande själ, han kunde besöka, och så hade han så dåliga kläder.

Den enda lön han fick för sitt arbete var, att han fick den äldste gossen Johans utslitna kläder, men de voro redan så trådslitna, när Prip fick dem, att de knappast höllo ihop, och så var Johan ett helt huvud mindre än Prip, så att tröjärmarna bara räckte honom mitt på armen, och byxbenen hörde upp mitt på hans tunna vador.

Och så blev Prip sittande inne i det tomma köket, och såg genom fönstret på solen, till dess den sjönk som ett stort eldklot bakom skogen.

Mången gång kände han det så sorgligt och svårt, att han nästan tänkte gå sin väg, men så kom han ihåg, att först sedan han ett helt år hade lärt sig allt arbete, som fordras för ett hushåll, skulle fru Birgitta taga hand om honom, och han såg framför sig den solbelysta gården och den stilla förstugan med de vita och svarta marmorflisorna, och överst på trappan fru Birgittas milda ansikte, och så suckade han och tänkte: »Ett år går ju snart, och sedan vill nog fru Birgitta låta mig få komma i ett hem, där man håller litet av mig!» Och så tog han fatt på arbetet igen, med friska tag.

Men en dag kom änkan hem från staden och var mycket upprörd.

Man hade sagt henne, att alla människor undrade på, att hon hade svårt att få pengarna att räcka; hon, som hade fem kronor i månaden i pension efter sin man, och därtill ett potatisland! Och vad man allra mest himlade sig över var, att hon, en fattig änka, höll sig med betjänt, – så kallade man lille Prip. Sådant slöseri var riktigt äckligt för förmöget folk att se på. »Det där tål jag inte höra!» sade änkan och grät. »Och för resten behöver jag dig inte mera, Prip. Johan är nu så stor, att han kan ligga på din sovplats i köket, så blir det bättre rum i kammarn för de sju andra barnen.»

Lille Prip bad så bönfallande, att han åtminstone skulle få stanna året ut, men änkan svarade: »Jag säger dig ju, att här kan du inte få vara längre. Du är i alla fall en mun mera i maten, och antingen jag har dig till hjälp eller ej, så kommer det egentligen på ett ut!»

Det skar i hjärtat på lille Prip att höra, ty han visste med sig själv, att allt det hårdaste arbetet hade han fått göra, och sällan hade husmodern varit missbelåten därmed.

Men vad skulle han göra? När han inte längre fick vara här, så vore det ju intet annat att göra, än att gå sin väg.

Och så tog han på sig tröjan, som räckte honom mitt på hans smala armar, och byxorna, som upphörde mitt på hans tunna vador, och så fick han som avskedsgåva ett par av änkans egna kängor, som voro en halv gång för stora till honom; men med en tidning i toppen på var känga kunde de nog sitta fast. Och så tog Prip sin gamla, nötta mössa från spiken på väggen och sade farväl.

»Adjö med dig, Prip!» sade man blott, och så gick han.

Väl var hans arbetsår ännu inte slut, men när han kom ihåg, hur god fru Birgitta hade sett ut, så tänkte han, att hon måhända nog ändå skulle förbarma sig över honom. Det var ju inte hans fel, att han fick lämna sin tjänst.

Och så gick han och gick han den långa vägen, till dess han kom till den byn, där fru Birgittas hus låg. Då han sist var där, var det höst, nu var det sommar. Himlen var så blå, och solen sken så varmt, och popplarna på den gruslagda gården stodo så täta och gröna.

I rabatterna blommade stora buskar med skära och mörkröda rosor, och duvorna kommo trippande över grusplanen, nickade med huvudena och gingo i cirkel om lille Prip.

– »Kurr, kurr! Ä' du nu här igen, du lille Kurre», kurrade de.

»Ack, vad här är skönt och gott!» tänkte han, och gick så glad över gården. »Och om ett par ögonblick skall jag få se den goda fru Birgitta!»

Men det förvånade honom, att fönstren sågo så tillstängda ut. Rullgardinerna voro nedsläppta för de flesta, och då han ringde på klockan, lät det så underligt tomt och skrällande.

De dröjde länge, länge, innan någon kom och öppnade, men till sist hörde han steg, och dörren gick upp.

Men denna gången var det inte en liten flicka, som stod där, utan en gammal jungfru i svart dräkt, och med en stor vit mössa om sitt skrynkliga ansikte. Hon hade ett par vassa, ljusblå ögon och grå mustascher, som en gammal kapten.

»Vad vill du?» frågade hon med barsk röst. »Vet du inte, att pojkar inte få springa och tigga? Då tar polisen dem.»

»Jag vill inte tigga», svarade lille Prip med darrande röst. »Jag ville blott be att få tala med fru Birgitta. Hon har varit så god och lovat skaffa mig en tjänst.»

»Skulle du tala vid fru Birgitta, så kommer du fjorton dar för sent», svarade den gamla. »Hon dog för fjorton dar sedan och är redan begraven.»

»Ack!» suckade Prip. »Är hon död, den goda frun! Men kunde då inte ni, som sett, hur god hon var, vilja hjälpa mig litet? Jag har ingen i hela världen att vända mig till.»

»Ja, vad angår det mig?» sade den gamla. »Jag har nu annat att tänka på än fattighusgossar och landstrykare. I morgon ska här vara stor auktion på alla fru Birgittas ägodelar, och huset skall säljas. Gå din väg! Här kan du inte få vara.» Och därmed stängde den stränga kvinnan dörren med en smäll, rakt för näsan på Prip.

Ja, vart skulle han nu taga vägen? Han kände allt sitt mod svika, och tyckte, att hans hjärta damp helt ner i hans trasiga strumpor.

Först gick han genom gatorna, där många vagnar körde förbi, och kuskarna ropade! »Undan pojkbyting!», om han inte var nog snabb på fötterna, och där människorna knuffade och trängde varandra från alla håll. Men han mötte inte ett par vänliga ögon. Han var som den tomma luften för dem alla.

Så kom han ut på den långa, ensamma landsvägen, och så kom han in i de stora, ensamma skogarna, och så kom han ut på den vida, ensamma heden. Där utanför låg det stora, gränslösa havet, som rullade sina långa, kalla, vågor plaskande emot stranden. Prip gick närmare och närmare, helt ner till havet.

»Jag har ingen i hela vida världen, som bryr sig det ringaste om mig», sade han för sig själv. »Jag får inte vara någonstans. Det är nog bäst att jag går och gömmer mig i havet!»

Men i detsamma kände han det alldeles som om en hand lade sig på hans huvud, och en röst sade: »Nej, lille Prip! I havet får du inte vara.»

Och Prip förstod med detsamma, att det var Gud, som talat till honom, och han lydde genast, och vände åter till stranden.

Där satte han sig ner och tänkte på, hur förhoppningsfull han en gång gått ut i världen, och hur han hade

varit så säker då, att alla hans små konster nog skulle bli någon till nytta och nöje. Och så tänkte han på, hur dum han hade varit, som tagit råd av var man han mött, och hur platt intet det hade gagnat honom att lära sig allt, vad människorna begärt av honom.

Nej, nu var det nog bäst att taga till sina egna små konster igen! Men han var allt för ledsen till att kunna ge sig till att vissla i fingrarna på elva olika sätt, och allt för trött till att orka hjula som en väderkvarn.

Så gav han sig till att sjunga den lilla visan om de tre små fåglarna, med full hals. Den lustiga visan om Calle Kleber och hans måg, hade han för länge sedan glömt.

PRINSEN, SOM FICK TYSTNADEN ATT TALA

Det var en gång en kung, som regerade över ett stort och mäktigt rike och över många skatter och härligheter.

Men han hade blott en son, som skulle ärva allt detta efter honom, och denne prins var så underlig. Han kunde icke tåla att höra människor tala.

När kungen förde honom med sig i rådet, eller när rikets ständer voro samlade, led den unge prinsen som en orm i en myrstack. Ju mera de talade och grälade omkring honom, dess värre blev han till mods, och han andades icke fritt, förrän kungen reste sig och han kunde följa honom och gå sin väg.

Vid hovet pratade ju också alla – mest nonsens – och prinsen blev röd och blek av ansträngning att höra därpå.

Värst var det dock, när någon talade till honom själv. Där stod en hovman och bugade och skrapade och gjorde sig så rar och utlade både länge och väl, vad han hade att säga, till dess prinsen lyfte sitt sorgsna ansikte mot honom och frågade:

»Varför säger ni egentligen allt det där?»

Varför? – Ja, det var inte gott att svara på. För det mesta fanns det verkligen ingen anledning därtill, men man måste ju prata.

Gjordes där upp planer för framtiden, saker, som man skulle företaga sig och utföra, hörde prinsen tyst därpå, och så slutade han oftast med att fråga: »Och se'n?»

»Och se'n? Se'n?» – Ja, sedan var där nya planer och nya saker att göra, och så frågade prinsen åter: »Och se'n?»

Nej, det var inte roligt, att umgås med den prinsen, och det fanns knappt en man i hela kungariket, som var så illa omtyckt som han.

Då han nu emellertid icke lyckades att få andra att upphöra att tala, slutade han att tala själv; – det var ju alltid något. Han talade mindre och mindre, och till sist sade han icke ett ord.

Då andra talade till honom, hörde han endast ett ögonblick därpå, men så lyfte han på ögonbrynen och sträckut handen, och det betydde: »Tyst! Slut!» och då teg man och gick.

Kungen försökte att bota sin son från denna underliga åkomma och förde honom omkring från det ena stället till det andra, till lustbarheter och allvarliga förrättningar, på resor och i krig, men det blev inte en smula bättre, snarare sämre.

Prinsen gick omkring som en levande staty, och såg stum på allt med sina sorgsna ögon.

Då hände det en sommarmorgon, att prinsen kom in till kungen och sade honom, att han helst ville resa långt bort. Här var han ingen till glädje och sig själv till plåga, och nu ville han färdas ensam ut i världen och försöka, om han kunde lära sig fördraga att höra människor tala.

Kungen, som alldeles hade uppgivit, att någonsin få se sin son som en vanlig människa, gav honom också lov att resa bort, men ensam fick han dock icke resa. Det passade sig icke för en prins.

Han fick i sitt följe fem svenner, åt vilka kungen gav de bästa hästarna i stallet, och en tidig sommarmorgon, då alla björkar doftade och alla lärkor sjöngo, red prinsen i spetsen för de fem unga riddarna ut över vindbron.

Han själv red främst på sin svarta häst. Han bar en svart rustning och hade visiret på sin hjälm nedfällt till tecken på, att han inte ville tala med världen omkring honom.

De fem unga riddarna redo på brokiga och vita hästar och buro rika dräkter och glimmande vapen.

Uppe i tornet stod kungen, och alla hovdamerna stucko ut huvudet genom gluggarna och sträckte halsen efter den bortridande.

»Gud ske lov», sade de, »nu rider tystnaden bort! Nu kan man få prata så mycket man behagar.»

Men ute på den långa, vita landsvägen mellan de höga rågåkrarna red prinsen fram på sin svarta häst med nedfällt visir, och långt bakom honom hans fem muntra svenner.

Oaktat han var ett långt stycken framför dem, hörde han dock trampet av deras hästar, och huru de sins emellan samtalade och skrattade.

Det plågade honom förskräckligt, och då han kommit en mil från slottet, vände han sin häst, sträckte ut handen och sade:

»Fyra kan vara nog! Den femte ride hem!»

Och så måste en av riddarna vända sin häst och rida tillbaka till slottet.

Nu hörde prinsen endast trampet av fyra hästar och de fyra riddarnas samtal, som blivit mycket saktare, men det var honom dock allt för mycket, och då han kom till nästa milstolpe, vände han sig igen och sade:

»Tre kan vara nog! Den fjärde ride hem!»

Så gick det för var mil till dess slutligen endast en riddare, stum som en skugga, red långt bakom honom. Men då de hade kommit till den femte milstolpen, kunde prinsen icke uthärda längre. Han tänkte beständigt på denne ende, som red bakom och följde honom som en skugga, och han vände sig på sin häst, sträckte ut handen och sade:

»Farväl! Vänd hem! Jag rider ensam!»

Då måste även den femte riddaren vända tillbaka hem, och prinsen fortsatte ensam.

Så kom han till en stor flod, som skummade vid sidan av vägen. Den brusade och larmade, vältade sig i små vattenfall ned över stenarna och förde timmer och trädstammar med sig.

»Det var ett vedervärdigt buller», tänkte prinsen. »Det låter, som när de gräla i rikets ständer», och han sträckte ut handen och ropade: »Tyst! Slut!» Men det brydde sig floden icke det ringaste om. Den stormade och brusade vidare med vilt larm.

Då vände prinsen sin häst och red in på en stor, grön äng. Där flöt en liten klar bäck med sorlande böljor, som plaskade och susade, där prinsen red fram.

»Å, vilket prat! Vilket prat!» tänkte prinsen! »Det låter alldeles som när hovdamerna sitta och knyppla och viska och sladdra under tiden.» Och han sträckte ut sin hand och ropade: »Slut! Tyst!» Men det bara skrattade bäcken åt.

Den fortfor att sorla och skvalpa, och prinsen tyckte, att han hörde, huru alla hovdamerna skrattade bakom hans rygg.

Det plågade och retade honom så, att han sporrade sin häst och red tvärs över den stora gröna ängen bort emot en skog, som han såg på andra sidan. Ju närmare han kom denna skog, dess högre tycktes honom träden, och då han var helt nära, såg han, huru skogen sträckte sig tät som en mur åt alla sidor.

Han red sakta omkring för att finna en väg eller stig, som ledde dit, men han fann ingen. Först stodo träden sida vid sida som bålverk kring en fästning, och under dem var ett nästan ogenomträngligt snår av buskar. Hägg och hagtorn och björnbär och långa, taggiga gröna rankor vävde sig så tätt tillsammans, att ingen häst kunde rida dit in.

Då steg prinsen av hästen, gav den ett slag och sade:

»Spring hem, min gode gångare. Jag vandrar helst allena!» Och så böjde han sig ned och började bryta sig in i skogen.

Det var ingen lätt sak, ty buskarna slingrade sina grenar om hans hals och armar, och det långa gräset snärjde sig kring hans ben, och fastän han var klädd i järn med nedfällt visir, var det honom nästan omöjligt, att tränga igenom all denna mjukhet, som vältrade över honom.

Men äntligen var han igenom skogens skans och stod inne under de höga träden.

Det led mot solnedgången, och genom de raka, höga stammarna trängde långa, röda solstrålar på tvären in under de dunkla kronorna.

Först tyckte prinsen, att där var dödstyst, men så hörde han huru en sakta, ihållande susning ständigt gick genom skogens kronor. Det lät nästan som havet, när det brusar på avstånd.

»Det slutar väl!» tänkte prinsen. »Det plågar mig!» Men det upphörde icke.

Beständigt ljöd samma dämpade, sorgsna susning som en lång klagan i furutopparna.

Då gick prinsen djupare in i skogen.

Allt efter som han kom längre in, avtogo furuträden och lövträden började; då blev susningen svagare och dog slutligen bort.

Plötsligt stod prinsen vid en öppen liten plats djupt inne i skogen. Marken var betäckt med kort, grönt gräs, och alldeles genomvävd av gula blommor, vilka lyste som guld i solnedgången.

Hela platsen var omringad av täta lövträd och buskar, men mitt på den stodo tre lindar i full blom. Deras kronor voro sammanflätade i en tät massa löv, och deras långa grenar släpade ända ned på gräset som breda solfjädrar. Miljoner lindblommor hängde i gulgröna klasar från toppen till rötterna, och under de långa grenarna kunde man sitta som under tak.

Vid sidan av lindarna stodo höga rosenbuskar med ljusröda blommor likt två pelare framför ingången till

denna gröna boning.

Inte en fågel sjöng, inte en insekt surrade, inte det minsta djur rörde sig i gräset.

Solen var så långt nere, att endast en purpurfärgad glans simmade över allt.

Innan den sista strålen slocknade, sjönk prinsen ned på gräset under lindarna och suckade:

»Här bor Tystnaden. Här vill jag sova.»

Och här sov prinsen djupt och gott, som han icke hade sovit på många år i sin silkessäng på slottet. Han sov utan att röra sig, utan att drömma.

Då han vaknade nästa morgon, kunde han först inte riktigt förstå, var han var, men då det blev klart för honom, reste han sig och såg sig omkring. Allt var lika tyst som kvällen förut. Uppe genom det gröna, orörliga lövet såg han en djupblå himmel, genomträngd av solljuset. Icke en sky gled över den, icke en vindfläkt rörde sig. Det enda, som gav något ljud ifrån sig, var hans egna steg eller hans rörelser, när han kom att snudda vid grenarna, och då for han tillsammans, som om ett hårt buller hade sårat hans öra. Ljudlösa hängde de långa lindgrenarna, tusentals blommade alla de vilda rosorna, ljudlösa lyste de tusentals gula blommorna i gräset. Prinsen andades djupt och länge.

»Här är mig gott att vara!» tänkte han.

Han försökte röra sig så litet som möjligt för att icke störa den tystnad, som omgav honom, och i tre dagar och tre nätter var han glad.

Men den fjärde morgonen började han bliva orolig.

Visserligen var allting omkring honom fortfarande lika tyst, men det föreföll honom, som om han lyssnade efter något.

»Vad lyssnar jag efter?» tänkte han. »Här finns bestämt någon, som jag lyssnar efter!»

»Jag förstår», tänkte han åter. »Här bor Tystnaden! Men var finns hon?» – Och så började han att leta efter Tystnaden.

Han tittade bakom vartenda träd, han böjde var enda buske åt sidan, men han kunde inte finna henne.

Han började till och med ropa:

»Tystnad, var är du?»

Men Tystnaden svarade endast med tystnad.

Då blev prinsen bedrövad.

Han hade ingen ro, varken natt eller dag. Han kände beständigt, att Tystnaden gömde sig i närheten av honom, och innan han kunde finna henne, var hans hjärta icke tyst. Det slog med oroliga, smärtsamma slag. Han letade vid stjärnljus, i månskenet och i solljuset; han letade så länge, att han gick sig dödstrött, men han kunde inte finna henne. Hon gömde sig så väl.

Men en middag, då solen stod högt på himmelen, och allt omkring uppsögs av ljus, hände det, att prinsen, nästan utan att tänka därpå, böjde två buskar åt sidan för att tränga djupare in i skogen, och se! – Där satt Tystnaden hopkrupen under kvistarna.

Hon satt på det gröna gräset och bar en klädning av grön sammet, invävd med solstrålar. Hon höll sina fina, vita händer sammanknäppta om sina knän, och från de långa ärmarna föllo spetsar av spindelväv, invävda med glittrande daggdroppar, ned över hennes fingrar. På huvudet bar hon en liten mössa av skuggor och solljus, och där under såg hennes vita ansikte upp emot honom.

Hennes ögon voro blåvioletta som violer, men pupillerna voro så stora, att de sågo ut, som om de voro svarta.

Hon såg med dessa ögon upp på prinsen, utan att blinka, utan att andas. Hon satt så stilla, som om hon varit död, och dock hade prinsen aldrig sett något så levande som hon.

»O! sitter du här, du allra sötaste och gömmer dig!» sade prinsen så sakta han kunde, men han tyckte själv, att hans stämma ljöd som en åska.

Hon svarade icke ett ord.

Hon rörde sig icke. Hon andades icke. Hennes mun såg ut som om den log, men det gjorde den beständigt. Så förblev hon sittande dödsstilla och såg på honom med sina levande ögon. Och prinsen lät de gröna grenarna åter slå tillsammans över hennes huvud.

Nu kunde han vara lugn. Nu visste han, var Tystnaden satt.

Så snart han vaknade om morgonen, uppsökte han henne. Många gånger om dagen gick han till henne, och innan solen gick ner, sade han henne god natt.

Hon satt alltid orörlig på samma ställe, med händerna knäppta kring knäna, med huvudet litet bakåtböjt, och såg upp på honom, ljudlöst, med sina levande ögon.

»Nu är jag lycklig!» tänkte prinsen, »nu vet jag var Tystnaden bor.»

Men han var icke lugn. Han grubblade ständigt över, vad Tystnaden månde tänka på.

När han länge hade stått och sett på henne, frågade han ibland:

»Vad tänker du på, du sötaste?»

Men hon svarade icke. Hon varken andades eller blinkade. Då blev prinsen bedrövad.

Han såg på hennes ögon, att ingen i världen hade sådana tankar som hon. Men o! vad tänkte hon på? Och mer och mer blev det hans önskan att kunna få Tystnaden att tala.

Han kunde inte längre sova om nätterna. Han låg vaken och såg på stjärnorna. De voro också så hemlighetsfulla och så vackra, men intet var dock så vackert som Tystnaden.

»Om hon bara ville tala!»

Och prinsens hjärta blev mera och mera sjukt. Han kände, att han icke skulle kunna leva länge, om han icke kunde få Tystnaden att tala.

Han bad henne så milt, han grät och han suckade, han led både natt och dag och gick som en osalig ande fram och tillbaka, fram och tillbaka mellan skogens träd.

Men hon satt tyst, tyst, – tyst, vit och orörlig med sitt underliga leende och sina violblå, levande ögon. Prinsen kunde icke alls sova, och en natt steg han upp långt innan dagen grydde, gick in i det daggiga gräset

och böjde grenarna åt sidan, där Tystnaden satt.

»Du älskade! Du enda!» sade han. »Jag vill säga dig farväl, ty nu dör jag. Livet är mig allt för tungt, och jag kan icke bära det. Förr, då alla människor talade, kunde jag icke finna ro. Jag red ut i världen för att finna dig, du ljuva Tystnad. Men nu, då jag funnit dig, måste jag höra dig tala. Säg mig blott en enda gång, vad du sitter och tänker på!»

Runt omkring låg natten över träd och buskar. Dimmorna svävade djupt nere över ängarna, och morgonstjärnan stod på himmelen.

Prinsen grät, och hans tårar föllo som tunga daggdroppar ned på Tystnadens vita ansikte.

Då lyfte hon sakta sina armar, slog dem kring prinsens hals och drog hans huvud ned till sig, – och så viskade hon i hans öra så sakta, så sakta. – – –

Ja, vad hon sade, det har prinsen aldrig talat om!

Men han blev så glad, att han bröt ut i ett högt skrik. Det ljöd som en smattrande trumpetfanfar och klingade så starkt, att solen for upp ur havet med en hel kaskad av strålar och trodde, att det var morgon.

Och då solen var uppe, vaknade alla fåglar och började sjunga, och alla bäckar började sorla, och alla grenar och kvistar susa, och det blev ett liv och ett jubel utan ände.

Prinsen hade låtit grenarna slå tillsammans över Tystnadens huvud. Han bröt sig ut genom skogen, och på den gröna ängen kom hans trogna häst honom gnäggande till mötes.

Då svingade sig prinsen i sadeln, slog upp sitt visir och flög bort som på vingar, över åkrar och ängar, förbi bäckar och floder, hem till sin faders borg.

Konungen stod i fönstret med handen under kinden.

Han tänkte på sin son, som nog aldrig mera skulle komma tillbaka; – och se! Där kom han ridande med uppslaget visir, svingande sin hand till hälsning.

Det var den härligaste sommarmorgon, och kungen gick honom till mötes på vindbron.

Aldrig hade kungen sett sin sons ansikte lysa så lyckligt.

»Nu, min far», sade prinsen. »Nu skall jag börja leva, ty nu vet jag, vad tystnaden tänker på!»

KARIN, MARIN OCH METTA, DE SLOGOS OM EN GAMMAL HÄTTA

Det var en gång en bonde, som var en mycket mäktig man. Han hette Lars Larsson, men kallades vanligen bara Storelars eller Lars i Holdeby, ty Holdeby var hans största gård, där han bodde och regerade.

Storelars hade allt, vad man kunde önska sig av denna världens goda, och litet till. Han hade kor på bete och hästar på stall och hela hjordar av feta svin, hans skåp voro fulla av tungt silver, hans sängar pöste av dunbolstrar, och vid ladugården stodo sju väldiga gödselhögar, som lyste som guld och rökte som skorstenar. Ja, han var en man, som var karl för sin hatt.

Stor och tjock var han också, blank i ansiktet och spänd över magen, och när han stod och skrevade i inkörsporten på Holdeby klädd i korta skinnbyxor, röd väst med guldknappar och rökte sin sjöskumspipa med silverbeslag, bugade sig var och en, som gick förbi, djupt för honom och tog vördnadsfullt av sig mössan. Men Storelars tog bara åt mössan med två av sina tjocka fingrar, vinkade nådigt med handen och

tog ett ögonblick pipan ur munnen, medan han spottade storartat utåt landsvägen.

Han hade en gång haft en liten hustru, men hon försvann alldeles bredvid sin väldige man; man märkte nästan inte alls, att hon fanns till, och då hon dog, lade man ej heller märke till det. Men så hade Storelars tre döttrar, Karin, Marin och Metta, och de bråddes alla tre på sin far. Man fick länge leta för att träffa så breda och feta; de voro röda och vita som smultron och mjölk; de hade ögon svarta som russin och munnen proppfull av blixtrande vita tänder. Och ni må tro de kunde skratta och sjunga och låta tungan gå, då de voro vid gott humör; men de hade ej heller svårt för att bli arga och ilskna, och då skällde och trätte de, så att det knakade i väggarna.

Då de blevo så gamla, att de kunde gifta sig, hade Storelars naturligtvis i sinne att skaffa dem präktiga giftermål, och han hade alltid kommit ihåg, att den, som vill ha något fint, måste också komma med något fint, och därför hade han i många år lagt daler på daler för att köpa gårdar och jord till hemgift åt sina tre flickor. Först köpte han Längegård åt Karin, sedan köpte han Vängegård åt Marin, och till sist köpte han Hillerup-HöierupsMagle åt sin yngsta dotter Metta.

Var och en av systrarna skulle ha sin gård i hemgift, men när Storelars en gång dog, skulle Holdeby med allt, vad som fanns där av gods och guld, delas lika mellan dem alla tre. Ja, när han en gång dog! Men Storelars hade sannerligen alls ingen lust att dö, och alla som sågo honom, tänkte ju också, att en sådan stor och stark karl som han måste ju kunna stå ut i många Herrans år. Men vad hände? Plötsligt låg han där död som en sill. Han hade just ätit middag, en riktigt god middag, svartsoppa med stekt gås. Han var visst den förste, som sade de berömda orden: »Kalkonen är en dålig fågel, den är för stor åt en och för liten åt två, men gåsen är en liten rar fågel, den är alldeles lagom åt en.» Kanske hade den gås, som Storelars ätit, varit ovanligt stor, ty den bekom honom inte väl, han dog av den.

Ja, vad skulle man göra? Det var ju inte annat att göra än att begrava honom. Men för att en så mäktig man skulle komma med heder i graven, blev det ett förskräckligt bråk. Man ställde rent av till blodbad i svinstian och hönshuset. Svinen skreko, hönsen kacklade, det bakades och bryggdes till långt fram på natten, så att elden stod högt ur skorstenarna, och i köket stektes och brassades, så att flottoset kändes en halv mil därifrån.

Karin, Marin och Metta voro tre flickor, som kunde arbeta, så att det brakade om det, om det gällde. Då de skurade ett golv, blev det vitt som snö, det öl de bryggde var både starkt och sött, och det bröd de bakade pöste som dunkuddar. De kunde vaka den ena natten efter den andra utan att så mycket som gäspa, och hur mycket de än trälade, sågo de alltid lika rödblommiga och klarögda ut. Nu, då Storelars' gravöl skulle firas, visade också alla tre, vad de dugde till.

I mannaminne hade man aldrig sett något så storartat. Hela gården var full av vagnar och hästar, vilka tillhörde personer, som kommo långväga ifrån och voro bjudna med på gillet. Prästen höll ett tal, som var dubbelt så långt, som det han brukade hålla. Det var avdelat i tre delar, och han snöt sig efter varje del. Som Storelars i sina unga dagar hade varit soldat, sköts där över graven, och därefter började gillet. Det var ingen, som gick hungrig från *det* kalasbordet, och mer än en av de rika bönderna, som voro med bland gästerna, måste bäras till sina vagnar av sina egna kuskar, så grundligt hade de druckit av det starka ölet. Ja, kort sagt, det hela var kungligt.

Då allt detta var överståndet, skulle testamentet läsas upp, och däri tilldelades var och en av döttrarna en av gårdarna. Karin fick Längegård, Marin fick Vängegård, men Metta fick Hillerup-Höierup-Magle. Huvudgården Holdeby skulle säljas, och allt, vad som fanns där, skulle delas mellan de tre systrarna.

»Ja, ingen skall ha det hela; vi ska dela, vi ska dela!» ropade Karin. – »Ja, ingen får det hela!» ropade Marin.

»Nej, dela, dela, dela!» skrek Metta. Och så började delningen.

Som Storelars känt till sina döttrars ilskna sinnen, hade han noga bestämt, vad var och en av dem skulle få, för att det inte skulle bli något gräl mellan dem. Från oxarna till huvudkuddarna var allt vad som fanns på gården delat i tre så lika stora delar, att den ena ej fick så mycket som en fjäder mer än den andra. Alla tre flickorna voro också mycket belåtna, och de pladdrade och skrattade, medan de gingo och ordnade sina saker, som nu var och en av dem skulle föra hem till sin egen gård.

De stodo just uppe på vinden och rotade i sängkläderna, som de lade i tre stora högar mitt på golvet. Då det var en het sommardag, stodo luckorna öppna och fjäder och dun rök om huvudena på dem, medan de riste bolstrar och kuddar.

Plötsligt ropar Karin med sin gälla röst: »Metta, vad var det du stoppade på dig? Vad var det du stoppade på dig? Jag såg det mycket väl.»

»Ingenting», svarade Metta, som stod med en fjäderkudde i famnen.

»Stoppade Metta något på sig?» ropade Marin. »Vad var det?»

»Å, det var så gott som ingenting, har jag ju sagt», svarade Metta och dundrade på kudden.

»Så gott som ingenting, så gott som ingenting!» ropade Karin och Marin i munnen på varandra. »Fram med det och det genast!» Och alla deras tjugu fingrar flögo på en gång ned i Mettas klädningsficka.

»Jag känner något!» sade Karin och grävde i fickan. – »Jag också, jag också!» sade Marin.

»Här, här! ropade Karin och drog med ett våldsamt ryck upp något ur Mettas ficka. »Nej, men se, vad hon ville stoppa på sig! Har man sett på maken!»

Karin höll upp sin högra hand högt i luften; på den satt en underlig hätta och lyste. Det hade varit deras lilla mors hätta, och den var därför mycket liten. Den var gjord av papp och tillskuren över huvudet, så att den nästan hade samma form som en huvudskål; men den var överdragen med blommigt siden, och sidenet var broderat med guldtråd och små guldpaljetter, och i nacken var det en stor rosett av röda atlasband. Den hade legat länge bland damm och gamla kläder uppe på loftet, så att den såg tämligen medtagen ut, och för resten var den av en form, som ingen bondflicka mera ville bära.

»Ja, där ser ni den!» sade Metta, som satt mitt i högen av sängkläder och gnistrade med ögonen. »En så'n skatt, vasa? Ni får inte tre skilling för den, om ni ränner landet runt!»

»Det är inte fråga om pengarna», sade Karin i högtidlig ton. »Men det har varit mors lilla hätta, och jag som den älsta är väl närmast till att ärva den.»

»Och jag som aldrig kan tänka på kära lilla mor utan att se henne med denna hätta!» sade Marin och snappade efter den. »Ett sådant litet minne måtte ni väl kunna unna mig att behålla.» – Och Marin torkade sig i ögonen, som hon hade fått något vått i dem.

»Vad det beträffar», utropade nu Metta, »så finns det ingen, som håller så mycket av lilla mors hätta som jag. Jag är den enda av oss alla tre, som den passar åt, och jag kan inte räkna alla de gånger lilla mor satte den på mig och tog mig i knä och sade: »Nu är Metta lilla mor. När jag en gång är död, så skall du och ingen annan ärva min hätta.»

»Har du svart på vitt på det?» ropade Karin.

»Har du svart på vitt på det?» skrek Marin. »Annars skall den ena av oss inte ha mera rätt än den andra till lilla mors hätta.»

Nu var saken den, att så länge lilla mor levde, hade hennes stora flickor ej brytt sig mera om henne än om en fluga, men nu tyckte de plötsligt alla tre, att av allt, vad som fanns på Holdeby, var intet så viktigt och dyrbart att äga som lilla mors gamla urblekta hätta. De ropade alla tre i munnen på varandra, den ena högre än den andra, och kommo i det ursinnigaste gräl. Än ryckte den ena och än den andra hättan till sig; de rusade omkring på vinden, så att bjälkarna gungade, de vältrade omkull sängkläderna och veno och skreko, så att folk, som var i arbete ute på marken, stod stilla och lyssnade och ej kunde begripa, varifrån det förskräckliga larmet kom.

Till sist fick Karin tag i hättan och slungade upp den, så att den blev hängande högt uppe mellan vindsbjälkarna. »Se, där hänger den nu!» ropade hon och slog ihop händerna med en smäll. »Och nu ska vi gå till doms om den. Rätt skall vara rätt, och ingen av oss skall röra hättan, förr än domaren själv sätter den på huvudet av den av oss, som den tillkommer enligt lagen.»

»Ja, rätt skall vara rätt!» ropade de andra två systrarna, och så kilade de alla tre utför vindstrappan, så att den knakade under dem, och direkt bort till domhuset.

Domaren var en vis man, som kunde lagboken utantill, både rättfram och baklänges; han hade ett par utstående vita ögon, som sågo ut som ögonen på en klok torsk, och med dessa runda ögon läste han i lagboken och såg efter, vad som var rätt och orätt, och så dömde han folket.

Då Karin, Marin och Metta kommo inrusande till honom, pratade de alla tre så högt i munnen på varandra, att han ej kunde höra ett ord. – »En i sänder!» sade han och såg alldeles bortkommen ut. »En i sänder! Alltsammans skall ju skrivas opp!»

Vid väggen sutto tre skrivare och skrevo opp varje ord, som systrarna hade att säga, och de måste kila på, så att bläcket sprutade om fingrarna på dem.

Då hela saken till sist var uppskriven, tog domaren sig en pris snus och rullade med torskögonen. »Detta är ett mycket kinkigt fall», sade han. »Det kommer att kosta mycket tid och mycket pengar, innan man får den saken i ordning; men skall någon kunna reda upp den, så är det jag. Och nu kan ni packa er i väg.» – Och därmed måste de gå.

Nu flyttade Karin, Marin och Metta till var sin gård, och fullt upp hade de av allt, så mycket hade deras far lämnat efter sig, men de brydde sig varken om gården eller stallet, varken om jorden eller kreaturen; det enda de tänkte på var, hur det skull gå med domen och vem av dem, som till sist skulle få lilla mors gamla hätta.

Nu kan man väl förstå, att när husmodern inte tänker på huset, så går det galet, och rent galet gick det också för dem alla tre. Karin, Marin och Metta voro aldrig hemma på sina gårdar. Antingen rände de omkring i socknen för att tala illa om varandra och beklaga sig, eller också smögo de omkring domhuset och tittade in genom fönstren eller genom nyckelhålen, för att se, hur långt domaren kommit i lagboken.

När det ibland hände, att de mötte varandra, så rätade de upp sig allt vad de kunde, sköto ut underläppen och drogo upp ögonbrynen och sågo på varandra med det djupaste förakt, eller också vände de bort huvudet och låtsade, som om de alls icke kände varandra.

Men på deras gårdar levde folket som de ville; de gingo sent i säng och stego sent upp, åto och drucko efter smak och behag, men arbetade så litet som möjligt. Höstackarna flöto bort med regnet, säden ruttnade i axen och frukten på grenarna. Korna gingo omkring omjölkade och fåren sprungo bort, hästarna blevo illa

ryktade, och lador och logar förföllo av brist på tillsyn. Det går alltid fortare att förstöra något än att få det istånd, och det dröjde därför ej många år, förr än Längegård, Vängegård och Hillerup-Höierup-Magle, som förut hade varit riktiga mönstergårdar, råkade i ett förfall, så att det var riktigt bedrövligt att se på. Om ändå de fattiga hade fått något av allt det goda, som fördärvades på åker och äng, men man kan väl tänka sig, att Karin, Marin och Metta, som blivit dödsfiender för en gammal hättas skull, ej unnade de fattiga en torr brödkant.

I frukträdgården hängde äpple- och päronträd fulla av mogen frukt, som ingen tänkte på att plocka av, och Metta gick fram och tillbaka på sandgångarna, där ogräset växte högt, med armarna i kors och mössan på tre kvart på det okammade håret. Hon tänkte varken på, att ogräset skulle upp eller att frukten skulle ner; hon gick bara och grubblade på, när den dag skulle komma, då domen skulle avkunnas, och den gamla hättan skulle bli hennes.

Utanför grinden stod en liten fattig gosse; han tittade in mellan spjälorna och såg alla de sköna, röda och gula äpplena lysa mot den klara hösthimlen, han stirrade på denna härlighet, tills det vattnades i munnen, och slutligen kunde han ej styra sig längre. Då han såg Metta under sin vandring på sandgångarna närma sig grinden, bad han helt sakta: »Å, ge mig ett äpple! Ge mig ett äpple!»

Metta lyfte upp huvudet och såg på honom med sina vassa ögon. »Jag tror du sade, att du ville ha ett äpple, din lille slyngel», sade hon, »här har du ett!» – Och så böjde hon sig ned och tog upp ett ruttet äpple och kastade det rakt i huvudet på honom. Vad brydde hon sig om, att all den sköna frukten satt och ruttnade på grenarna? Kunde hon ej göra med sitt eget vad hon ville?

Så gingo åren. De löpte hastigare och hastigare, så hastigt som vattnet under broarna, och Karin, Marin och Metta började bli gamla. De, som kunde ha fått vilken man de ville, då de ännu sutto som härskarinnor på sina feta gårdar, de ägde nu ingenting, och ingen brydde sig mera om dem. Gårdarna voro för längesedan sålda, men de hade varit så förfallna och intecknade, att de ej hade inbragt något.

Karin och Marin hade hyrt sig in hos ett par fattiga torparefamiljer, och Metta hade blivit intagen på fattighuset. Ingen kunde se på dem, att de en gång hade varit tre duktiga och vackra flickor, de hade förargat sig i allt för många år, och ingenting gör folk så fula som att förarga sig. Man kunde se på deras ögon, hur elaka de voro, och man kunde se på deras munnar, att de hade talat alltför många onda ord. När man mötte dem, visste man inte, om man skulle skratta eller gråta, men de små barnen voro rädda för dem, och då de stora barnen slogos, sade föräldrarna: »Akta er annars komma Karin, Marin och Metta.» Och så upphörde de genast med att slåss och sneglade förskräckta till fönstret.

Men så hände det en vacker dag, att domen avkunnades. Nu hade domaren äntligen kommit till klarhet i saken: det var Metta och ingen annan, som hade första rätten till lilla mors hätta. Det hade kostat mycket pengar och tagit många år, innan domaren kunnat reda ut det, men nu var saken avgjord, och alla tre systrarna kallades inför domstolen för att höra domen läsas upp.

Eljes förstodo de inte ett ord av den, men vad de alla förstodo, det var, att Metta fick hättan.

Den togs fram ur en låda, vari den hade legat i domhuset under lås och rigel, och den hade också under årens lopp blivit gammal och grå. Tyget var malätet, och guldtrådarna och paljetterna hade förlorat all sin glans, de röda sidenbanden voro så bleka och smutsiga, att man knappt kunde se, vilken färg de haft, och formen hade fått så många bucklor, att det nästan såg ut, som om den gamla hättan själv hade varit med i slagsmål under alla de år, som gått. Men Metta satte den stolt på sitt huvud. Den var för liten och satt snett på hennes tunna grå hår, men hon såg sig triumferande omkring; nu kunde ju hela världen se, att hättan var hennes!

Karin och Marin och domaren brusto i skratt, och alla som varit med i domsalen, började också skratta. Det sköljde som ett helt regn av skratt över Metta. Men hon rätade upp halsen, rynkade ögonbrynen och gick med stolta steg ut genom dörren – med en lång svans av människor och barn efter sig, som ropade och skrattade och pekade finger åt henne.

Men från den dagen visade Metta sig aldrig annat än med sin gamla hätta på huvudet, och allra helst gick hon på sådana ställen, där mycket folk var församlat. I kyrkan störde hon barnen, som ej kunde ta sina ögon ifrån henne, där hon satt som em fågelskrämma bland bondgummorna, och på marknaden väckte hon alltid stor munterhet, ty ett av nöjena för de unga männen och flickorna var att möta Metta spankulerande med sin hätta på tre kvart. Hennes ögon kunde nog blixtra mot dem, som om hon tänkte: »Göra ni narr av mig, eller beundra ni mig?» – men ingenting i världen kunde förmå henne att visa sig utan sin gamla hätta. Hon bar den som ett segertecken, som hon efter många års ansträngningar hade erövrat.

Så hände det en vårdag, att hon gick hem från marknaden. Barnen hade skrattat åt henne och sprungit efter henne ända utanför byn, så hon blivit riktigt het om öronen. Hon hade därför löst upp hakbanden på hättan, så att de fladdrade om kinderna på henne, och nu gick hon med raska steg framåt landsvägen. Det var den allra vackraste vårdag. På marken var gräset redan grönt, och många tusen små gula blommor hade krupit upp ur jorden och stodo och sågo på solen, som de försökte likna; det blänkte i sjön, och det blänkte i alla små bäckar, som kommo kilande. Och de gamla guldpaljetterna på lilla mors hätta kunde heller ej låta bli att blänka en smula.

Men detta såg en gammal skata från sitt näste, som hon hade byggt i toppen av en poppel; hon svävade sakta ner på sina svarta och vita vingar och började kretsa omkring Mettas huvud. Hon slog efter henne, men skatan lät ej skrämma sig, närmare och närmare flög hon omkring hennes huvud, och vips tog hon hättan i näbben och flög med den upp i toppen av poppeln och lät den falla ner i sitt bo.

Metta gav ifrån sig ett högt skrik och sträckte ut armarna efter skatan; men hon stod där uppe på kanten av sitt stora bo och gapskrattade. »Metta», ropade hon, »lilla Metta, nu värper jag ägg i din hätta.»

Och Metta hörde tydligt, hur det ena ägget efter det andra kom plumsande ner i hättan. Då satte hon sig på dikesrenen och grät bittert. »Hu hu hu! Skulle det bli slutet på allt, vad far gav oss, alla Holdebys skatter och Längegård, Vängegård och Hillerup-Höierup-Magle. Hu hu hu! Ingenting har jag att äta och ingenting att elda med, och nu värper skatan ägg i min hätta!»

I detsamma var det någon, som sakta rörde vid Mettas axel. Då hon vände sig om, såg hon, att det var en pojke, som vallade får på den gröna ängen under poppeln. Det var samme lille gosse, som för många år sedan hade stått vid hennes trädgårdsgrind och bett om ett äpple och som hon kastat ett ruttet äpple i huvudet på. »Metta», sade han milt, »gråt inte, lilla Metta! Här skall du få hälften av min frukost.» Och så bröt han ett stort stycke rågbröd mitt itu och räckte henne det största stycket.

Metta hade inte smakat en bit på hela dagen, hon grep därför begärligt efter brödet och gav sig genast till att äta därav. Men medan hon tuggade på det, vaggade hon hela tiden fram och tillbaka och snyftade:

»Jag arma stackars Metta!
Nu har skatan värpt ägg i min hätta.»

FLICKAN, SOM MÖTTE HULDRAN

Det var en gång en kolare, som bodde med sin hustru och sin lilla dotter uppe på ett berg.

Huset låg i utkanten av en stor, vild skog, och djupt inne i skogen låg milan.

Om sommaren var kolaren nästan alltid vid milan, och hans lilla Maria kom en gång om dagen med mat åt honom.

Men på lördagskvällarna kom han hem och var hemma över söndagen.

Det var en lördagskväll vid midsommartiden i det allra vackraste väder, som kolaren satt med sin hustru på bänken framför deras lilla hus och såg ut över det vida landet.

De talade inte med varandra, de tego bara och voro glada, ty vilan smakade gott efter hela veckans arbete.

Lilla Maria hade satt sig på dörrtröskeln bredvid dem.

Hon var också glad att slippa gå den långa vägen till milan i dag. Hon skulle ha roligt hemma och leka med katten.

Men så säger modern:

»Lilla Maria, i dag, då far är hemma, behöver du inte gå med mat till milan; men i stället skall du vara snäll och gå upp till gamla mormor med en kanna söt mjölk. Mormor är sjuk, och vem vet, om hon har en mjölkskvätt att dricka. Tag skorna på dig och gå!»

Lilla Maria lät huvudet hänga och stack fram underläppen. Hon hade nyss tagit skorna av sig och fått katten i knäet, och nu skulle hon bort och springa igen.

Men som hon var en snäll och lydig liten flicka, så kastade hon ned katten och band skorna på fötterna. Modern räckte henne en liten flaska med söt mjölk och sade: »Pass på, att inte mjölken skvalpar ut. Den här är söt och god och skall smaka mormor gott. Och kom så ihåg, att om du möter någon främmande på vägen, så hälsa vackert, men gå raskt förbi. Följ raka vägen genom skogen och gå inga genvägar genom snåren. Genvägar äro senvägar, och du kan tappa bort dig i vildskogen. Och när du kommit fram till mormors stuga, så hälsa henne så mycket och bed att du får stanna hos henne över natten. Glöm så inte att läsa din aftonbön och ge dig av så tidigt i morgon, att du kan vara här hemma till kyrkdags.»

Så nickade far och mor till deras lilla flicka, och hon nickade tillbaka, och så sprang hon med mjölkspannen och var snart försvunnen i skogen. Hon kände väl vägen till mormors stuga. Det var bara att gå rakt fram, så länge skogen räckte, och så svänga högre upp i berget på en äng bakom en bergsknalle. Där låg mormors lilla hus mellan rönnar och björkar.

Det var det allra härligaste väder. Klockan var mellan sex och sju på kvällen, men solen gassade, som om det varit middag. Skogen stod i sin fulla midsommarglans. Lövet på björk och al var så tjockt och lummigt. Linnea och lingon blommade, och kådan på furu och gran glänste i solen som våta pärlor och doftade så underbart.

När man då och då hade en titt genom skogen ner emot dalen, låg hela landet i en ljusblå dimma av värme, vari endast älven, som slingrade sig fram, lyste med en stark silverglans.

Maria gick med raska, små steg och höll mjölkflaskan litet ut från sidan, att inte mjölken skulle skvalpa över. Hon mötte inte ett levande väsen, ty nu på lördagskvällen var allt arbete i skogen slut, och envar hade gått hem till sitt.

Och medan lilla Maria trippade fram på sina små fötter, gnolade hon på en sång, hon hade lärt av far. Den lät så här:

»Sitt inte och häng på krogen,

gå inte vilse i skogen,
var bara, bara trogen;
en gång blir nog säden mogen.»

Men bäst som hon gick och gnolade, fick hon se en lång, grön skugga, som flyttade sig, och liksom gick fram vid sidan av henne.

Hon kände det otrevligt och gick över på andra sidan av vägen. Men då gled den gröna skuggan också över på den sidan.

Hon gick raskare på, men den gröna skuggan gick lika raskt som hon. Den kom närmare och närmare, tätt bakom ryggen på henne, och nu kom den alldeles i bredd med henne själv.

Och se, det var ingen skugga. Det var en lång kvinnoskepnad, iklädd en åtsittande grön mantel, som dolde hela kroppen, och med en liten grön hätta över huvudet.

Det var huldran.

Men det visste ju inte Maria. Hon nickade till lilla Maria och Maria nickade tillbaka, men gick raskt förbi. Då hörde hon huldran skratta.

Det lät, som när en av de små kalla bergbäckarna kommer risslande ned över kiselstenarna, och det ryste i lilla Maria, från nacken ner till hälen.

»Jaså!» sade huldran, med vacker, klingande röst. »Jaså, du skall bara hälsa vackert och gå raskt förbi!» och så skrattade hon igen, så lilla Maria fick som en ny bäck ned utför ryggen.

»Hur vet du det?» frågade Maria och vände sig fort.

»Så säga mödrar alltid», svarade huldran och drog sin gröna kåpa ännu tätare kring sig.

»Men mig skall du inte vara rädd för», fortsatte hon. »Jag känner skogen på mina fem fingrar, och vi ha troligtvis samma väg», och så höll hon jämna skritt med Maria. Maria tittade på sned upp på den underliga kamrat, hon fått, och huldran vände ansiktet rakt emot henne och log, så Maria tydligt kunde se, hur hon såg ut.

Hon var lång och smärt och hade runt, snövitt ansikte, och däromkring fladdrade ett lockigt, guldrött hår. Ögonen voro så ljusblåa som den allra ljusaste vårhimmel, och pupillerna sutto lodrätt i dem, som i kattögon; ögonbryn och ögonfransar voro svarta. Munnen var så brinnande röd som de rödaste lingon, och de vita små tänderna voro spetsiga och vassa som katt-tänder.

»Vad heter du, lilla tösen?» frågade huldran.

»Jag heter Maria», svarade flickan.

»Det heter ni visst alla», sade huldran.

»Det är också det vackraste namn, som finns», svarade Maria.

»Tycker du?» sade huldran och såg upp i trätopparna. »Jag tycker nu, att du skulle heta Pyrola.»

»Vad är det för ett namn?» frågte Maria.

»Känner du inte den där lilla blomman, som står inne i skuggan och ser så söt och förlägen ut och böjer

huvudet och luktar så gott vetebröd med mandel? Du är just ett sådant litet pyre, som ser ängslig ut och har ett så ljust vackert skinn. Jag vill kalla dig Pyrola.»

»Jag heter nu i alla fall Maria», sade den lilla flickan och traskade på.

Bäst som de gingo, fingo de se två skator, som sutto i en torr ask och kraxade.

Huldran kraxade precis likadant och båda skatorna kommo flygande och satte sig en på vardera av hennes skuldror och tittade henne in i det vita ansiktet med sina svarta näbbar.

»Kroax, kroax!» väste huldran. Hon spärrade upp ögonen och såg ut som en vild lokatt, och skatorna störtade sin väg med flaxande vingar, gripna av förskräckelse.

»Usch, vad du skrämde dem!» sade lilla Maria.

»De äro så dumma!» sade huldran, och kastade en sten efter dem.

Lilla Maria kände sig inte alls väl till mods. Vid varje sidoväg hoppades hon, att den gröna frun skulle vika av och låta henne fortsätta vägen ensam; men huldran tycktes inte alls tänka på att lämna henne. Så kommo de förbi en nyponbuske, varpå där satt en stor, grön gräshoppa.

Huldran grep den mellan två av sina vita fingrar och stoppade den i munnen. Hon tuggade den så det knastrade, och dess ben och vingar stucko fram i mungiporna på henne.

»Usch!» sade lilla Maria och höll handen för ögonen.

»Säger du usch!» sade huldran och skrattade. »Det är just så surt och gott!» och så smackade hon med sin eldröda tunga.

Plötsligt såg lilla Maria, hurusom något grönt stack fram under huldrans kåpa och släpade på vägen.

»Vad är det, som släpar efter dig?» frågade hon. »Det prasslar på småstenarna, som när en orm kryper fram.»

Men det var spetsen av huldrans gröna svans, som hade slunkit fram under kåpan.

Huldran drog hastigt svansen åt sig och lät kåpan falla ner baktill.

»Å, det är bara min kjol som svänger», sade hon. »Jag glömde sy i knappen i går kväll.»

Nu hade de kommit in i det allra tjockaste av skogen. Tallarna stodo så höga och allvarsamma, och granarna stucko de nedhängande tunga grenarna som svart hår mellan dem. Små björkar och alar kantade vägen, men inne i djupa skogen sken mossan så glänsande grön.

Just här vek en liten stig in i skogsdjupet upp emot den högra delen av berget.

»Vart skall du?» frågade huldran och blev stående.

»Jag skall upp till mormors stuga vid Utklinta», svarade Maria.

»Ja, då är just den här stigen den närmaste väg du kan gå», sade huldran. »Följ bara med mig!» och hon vek in på skogsstigen.

»Nej tack», sade lilla Maria. »Jag följer helst den raka vägen, den känner jag.»

»Jaså», sade huldran och skrattade. »Du skall hålla dig till raka vägen. Genvägar äro senvägar, och du kunde gå vilse i skogen, så har väl mor sagt?»

»Hur vet du det?» frågade lilla Maria och blev stående.

»Så säga ju mödrar alltid», svarade huldran. »Men det var därför, att du skulle gå ensam, som mor sade så. Du känner ju inte skogen; men jag känner skogen, och du kommer mycket fortare fram, om du följer mina steg. Och så må du tro, att det är ganska annorlunda skönt att gå skogsstigen på mossa och gräs än att traska fram i landsvägsdammet. Kom nu bara med!»

Maria stod tvekande.

Hon lät så säker, den underliga frun, och varför skulle hon egentligen vilja göra en liten fattig flicka något ont?

Men mor hade ju i alla fall tydligen sagt, att hon skulle taga raka vägen och inte vika av på skogsstigar, och hon blev stående och skrapade med foten i landsvägsdammet.

»Se så», sade huldran med befallande röst, »var nu inte dum! Du kan inte ha en säkrare vägvisare än jag.» Och därmed tog hon Maria vid handen, och nästan utan att veta det, följde hon med.

*

Vad det kändes skönt och lätt att gå fram på den mjuka mossan. Grenarna sänkte sig helt ned över hennes huvud, och aftonsolen lyste och brann genom de mörka tallarna.

Huldran hade släppt hennes hand, och de gingo efter varandra på den smala skogsstigen.

På en gång säger huldran:

»Var har du dina ögon, lilla Pyre! Kan du inte skilja rött från grönt? – Ser du! – Ser du inte? Här vimlar det ju av smultron.»

Och just där huldran pekade, såg Maria huru det ena röda smultronet lyste bredvid det andra. Det brukade inte växa smultron häruppe i granskogen. De voro att finna i de soliga björkbackarna, och ännu hade Maria där bara sett bärkarter. Men här växte de nu så stora och röda, och det var nästan, som om de sprungo fram, där huldrans vita fingrar pekade. – I ett ögonblick hade Maria hela handen full, men alla de bästa voro ännu kvar att plocka.

»Vad skall jag lägga dem i?» frågade Maria och slukade de rodnande bären med ögonen. »Jag har bleckflaskan i andra handen.»

»Lägg smultronen i flaskan!» sade huldran. »Det går många i den.»

»Men mormors mjölk då?» sade lilla Maria.

»Slå ut mjölken», sade huldran. »Det är väl lätt gjort.»

»Men då får ju mormor ingen mjölk?» sade Maria.

»Strunt i en mjölkskvätt!» sade huldran och slog till flaskan. »Alltid kan man få en tår söt mjölk, men maken till bär får du allt leta efter. Har du smakat på dem?» Huldran tog ett av de stora, röda bären mellan två av sina vita fingrar och stoppade det i munnen på Maria. Å vad det var doftande och sött! Aldrig hade hon smakat något sådant förr.

»Nå, slå ut mjölken!» sade huldran, och Maria slog ut den på den tjocka mossan, som sög upp den, som om den varit en stor, våt svamp.

»Nu har du plats för bären; men raska på nu», sade huldran.

Då Maria hade plockat flaskan rågande full, då sade huldran: »Nu är det nog. Nu ska vi sta och plocka liljekonvaljer.»

»Liljekonvaljer!» frågte Maria förvånad. »De ä ju slut längesen!»

»Ja, jag kan tänka det!» sade huldran och skrattade. »Så snart människorna inte kunna finna något, så tro de genast, att det har tagit slut. Men allting finns för den, som vet var det är. Kom nu bara med!»

Och huldran gled som en darrande grön-gyldene skugga mellan stammarna, och så stannade hon vid en öppen liten plats i skogen.

Där växte ett högt, silkeslent gräs, och runt om platsen stodo unga björkar och balsampopplar med vita stammar.

»Vad ser du?» frågade huldran. »Vad ser du väl, lilla Pyre?»

Maria slog ihop händerna. Hela gräset stod fullt av många tusende vita liljekonvaljer. De doftade och ringde med alla sina klockor, som om där skulle bli bröllop.

Liljekonvaljer var det finaste Maria visste, och hon störtade in i gräset och plockade hela famnen full. Huldran plockade också, mycket fortare än Maria, och alla blommor, som hon rev av, kastade hon i en hög mitt i gräset.

»Nu ska du vila litet!» sade huldran och buffade omkull Maria på blommorna.

Det doftade så starkt från alla liljekonvaljerna, så lilla Maria kände sig riktigt yr i huvudet.

»Jag mår visst litet illa!» sade hon och försökte resa på sig.

»Visst inte!» sade huldran. »Du har bara blivit litet sömnig av att gå i solvärmen. Sov du bara! Jag sitter här och vaktar.»

Maria flämtade efter luft. Det kändes alldeles, som om hon skulle kvävas, men i nästa ögonblick sov hon.

Hon visste icke, hur länge hon sovit, men hon vaknade vid att hon var mitt i något brinnande rött. Hon trodde först, att det var eld, men det var solnedgången, som sprakade mellan alla löv och kvistar, och mitt i flammorna satt huldran och såg på henne med sina orörliga kattögon.

»Stå upp nu!» sade huldran. »Nu ska vi gå hem!»

»Ja visst», sade lilla Maria och satte sig upp i gräset. Men för sig själv tänkte hon: »Hem! Vad är hem?»

Huldran lyfte henne på armarna och gick in i skogsdjupet med henne, högre och högre upp på berget.

Maria kände sig ännu så underligt tung i huvudet, och på samma gång så tom på alla tankar.

Hon lutade huvudet mot huldrans bröst, och medan de skredo fram genom skogen, sjöng huldran sakta för henne. Hennes röst var så underbar, att Maria aldrig hört något sådant förr. Det var, som när bergsbäcken porlar och sorlar och grenarna susa. Det var som den heta doften från furuskogen, när solen bränner och ändå så klart och skinande, som när månen lyser på snö.

Och huldran sjöng:

»Djupast i skogens djup skall jag gömma dig,
länge, länge, så alla ska glömma dig.
Trollörter strör jag kring skog och snår.
Granhår och spindelväv väver och drager jag
människobarnen skrämmer och jagar jag,
ingen kan finna huldrans spår.
Jag svajar och svingar med svaj och sving,
och ropa de: hej!, svarar eko: hej!
Men eko är ingenting.

Granskogen blev tätare och tätare. Aftonrodnaden började blekna. Just som det sista röda släcktes på himlen, stodo de vid den lodräta, gråa fjällväggen. Huldran drog sitt finger nedför stenen, och se, då remnade den upp ifrån och ner, berget öppnade sig och huldran gick in med Maria på armen.

Så snart de kommit in, stängdes fjället åter, och till att börja med såg Maria rakt ingenting.

Det var kolsvart natt där inne. Men småningom blev det svarta mörkgrönt, och nu såg hon att ett svagt ljus upplyste grottan.

Om det kom från en lampa där inne, eller om det var himlens ljus, som sken genom en remna i berget, kunde hon inte säga.

Huldran lade försiktigt lilla Maria på en mossbädd, men själv försvann hon i det inre av grottan.

»Sov nu genast!» ropade hon till Maria. »Vi ska tidigt upp i morgon. Men glöm inte att läsa din aftonbön», och så skrattade hon åter så det lopp kallt ner för ryggen på lilla Maria. Hon försökte att ligga alldeles stilla, men hon tyckte att allt omkring henne var så hemskt tyst, och plötsligt fick hon en förskräcklig ångest, att den underliga kvinnan måhända hade försvunnit och lämnat henne ensam här inne i bergets djup. Till sist kunde hon icke uthärda det längre, utan frågade med en liten darrande röst:

»Är du kvar här inne? Sover du?»

Men då hörde hon huldrans ilskna röst svara:

»Jag sover inte än, men jag *vill* sova, och nu skall du hålla mun, för annars biter jag dig i benen.»

Lilla Maria drog förskräckt benen åt sig, så skorna föll av, och så låg hon alldeles stilla och försökte att sova.

Men hon kände en så underlig, beklämmande ångest över bröstet. Hon hörde, huru bergbäcken utanför risslade och porlade. Det lät, som om den grät, och till sist började också lilla Maria gråta sakta. Så knäppte hon ihop sina händer för att läsa sin aftonbön, men hon kunde inte komma ihåg ett enda ord. Det enda hon kunde minnas, var de sista orden av den visan huldran sjungit för henne, och den viskade hon sakta:

»Jag svajar och svingar med svaj och sving,
och ropa de: hej, svarar eko: hej,
men eko är ingenting.»

Men hon hörde nog själv, att det inte alls var riktigt, vad hon sade. Hon kände det som om det var alldeles tomt i hennes hjärta, och så grät hon så länge, tills hon föll i sömn.

*

Hon vaknade mitt i en underlig dröm. Hon tyckte, att hon stod bredvid sin far utanför deras lilla hus på backen, och han fyrade just av sin gamla bössa till ära för S:t Johannes, och hon satte sig raskt upp. Men det var inte alls något bösskott, det var berget som remnade då huldran rörde därvid, och hon såg rakt ut i skogen. Solen hade ännu icke gått upp, och allting låg i en kall, vit morgonglans. Gräset stod tungt av dagg, och luften kom så stärkande och sval över henne med alla skogens vällukter. Så snart hon vaknat riktigt, försvann drömmen som en rök ur hennes minne, men utanför stod huldran och sken i morgonljuset.

»Kom ut, lilla Pyre!» ropade hon. »Nu skall du få se skogen!»

»Jag har allt sett skogen förr!» sade Maria och sprang ut på bara fötter. »Jag har gått vall med korna åt alla väderstreck.»

»Och så har du gått och glott upp i träden», sade huldran, »och så tror du att du har sett skogen. Men nu ska du få se på annat. Först ska du bada dig; det friskar upp för vandringen, och i dag blir skogen glödande.»

Bergbäcken, som kom skyndande ner från höjden, bildade ett litet vattenfall och flöt sedan virvlande genom ängen.

Maria måste taga av sina kläder och stiga ner i vattnet. Det var så isande kallt, att det bet i henne, och hon ville genast upp igen; men huldran tog ett fast tag i nacken på henne och doppade henne djupt ner i vattnet. Då hon åter lyftade huvudet, såg hon huldrans ansikte stirra på sig.

»Vad var det du hette?» frågade hon. »Var kommer du ifrån, och vart skall du ta vägen?»

»Jo», svarade lilla Maria och flämtade efter luft. »Jag heter Maria och kom ifrån fars och mors stuga och skulle till gamla mormor vid Utklinta med en flaska mjölk.»

»Då får du allt ha dig en doppning till», sade huldran och höll henne åter nere i det kalla bergvattnet.

»Hur var det nu?» frågade hon, då Maria lyfte huvudet.

»Jo», sade lilla Maria. Hon skalv av köld över hela kroppen. »Jag heter Pyrola – lilla Pyret.» Hon såg med ångestfulla ögon upp i huldrans ansikte. »Jag kom från mor på backen och skulle gå – ja, jag vet inte riktigt, vart jag skulle gå. – Jag skulle visst gå och hälsa på dig!»

Då grep huldran henne om halsen som en katt griper en liten bofink och kastade henne baklänges i bergbäcken. – Lilla Maria kände det, som om hon skulle kvävas, och då huldrans starka hand släppte hennes nacke, for hon upp så raskt, att vattnet sprutade om henne.

»Nu har du väl fått riktig reda i dina tankar?» skrattade huldran. »Vem är du? Varifrån kommer du, och vart skall du ta vägen?»

»Jag är ditt lilla Pyre», ropade Maria. »Hos dig har jag alltid varit, och hos dig vill jag alltid bli kvar», och så kastade hon sig i famnen på huldran och slog båda armarna om hennes hals.

Och från detta ögonblick hade hon glömt allt, som varit, både far och mor och till och med sitt eget namn.

»Nu är du min», sade huldran och skrattade. »Och nu ska jag visa dig mitt rike.»

Så tog hon lilla Maria vid handen, och så började de springa genom skogen. Men det var inte som när människor springa. Huldran kunde hoppa lätt som en hare över alla stubbar och stenar; hon kunde sväva som en trollslända över moar och kärr och kila rakt upp för trädstammarna som en ekorre. Och kommo de till det

mest oigenomträngliga rosenkratt, då lade hon sig på magen, alldeles flat på jorden, och ringlade sig igenom som en orm, och Maria kunde göra precis som hon. Slutligen nådde de bergets topp, där den höga, allvarsamma skogen växer. Vid den högsta furan stannade huldran och drog ner en gren. Hon satte sig på den och tog Maria i knä och så släppte hon, och i samma ögonblick svängde de upp i toppen av trädet. Härifrån kunde man se många, många mil bort över berg och skogar, och här och där glimmade en liten sjö som ett klart öga. Det blåste starkt, och huldran satte kronan i rörelse, så att den svängde långt ut över djupet under dem. Det hissnade i Maria, men huldran trallade och skrek högt. »Jag tror du är rädd, du lilla, eländiga stackare!» sade hon. »Det är just härligt att gunga häruppe i luften, som om vi flöge. Och allt, vad du kan se, är mitt rike, så långt som skogarna blåna.»

»Men vad är alla de små vita prickar som lysa mellan skogarna?» frågade Maria. Hon tittade försiktigt fram under huldrans arm. Det var kyrkor och kloster, byar och gårdar, som lågo spridda över det vida landet.

»Å, det är bara leksaksstrunt, som människorna roa sig med att sätta ihop», sade huldran. »Det går snart sönder.»

»Människorna?» frågade Maria förvirrad. »Vad är människor egentligen för slag?»

»Det är detsamma som ingenting», sade huldran och kysste henne. I detsamma var där något, som pep i trädet, där de sutto.

»Tyst!» sade hon. »Här är ett fågelbo», och så kröp hon lätt som en vessla över grenarna och böjde kvistarna åt sidan.

Jo, det var verkligen ett bo, som en skogsduva byggt.

Ungarna voro redan utkläckta och lågo med öppna munnar och väntade på mat.

»Usch! Sådana fula hjälplösa kräk!» sade huldran och tog boet i sin hand. »Jag tål inte, vad som är fult! – Bort med det!» och så lät hon boet med ungarna falla hårt ned på stenklippan.

Duvmodern kom flygande, kretsade om deras huvuden och jämrade sig över sina döda ungar, och Maria fick så underligt ont i hjärtat.

»Stackars små djur!» sade hon och suckade. »Varför skulle du döda dem?»

»Du ska låta bli att vara pjåkig!» sade huldran. »Det tål jag inte. För resten skall ju allting dö, förr eller senare.»

»Också du?» frågade Maria och såg på huldran. Hon tyckte, att hon såg så ung och levande ut.

»Det har långa utsikter!» sade huldran och skrattade. »Det blir inte förrän hela den här gröna jorden försvinner, – och vem vet när det kommer att ske? Men så länge jag lever, ska jag ha livat, och ingen i hela världen kan ha så livat som jag», och därmed gled hon ner ifrån trädet med Maria.

»Det är väl lika gott, att jag genast visar dig mitt allra bästa», sade huldran, och så vek hon in på en smal stig, som förde upp till andra delar av berget. Här växte endast små runda tallbuskar, varunder mossan stod full av gula och röda blommor. Solen gassade hett, och det såg ut, som där hängde regndroppar på alla tallnålarna, men det var bara kådan, som svettades ut i värmen och som doftade så kryddat och starkt.

Så kommo de till en liten sjö, som låg och sov i ljuset, orörlig och stilla, som om den vore död. Men plötsligt vaknade den upp ur sina drömmar med ett skrik. Marken gav vika under den, och i vild ångest störtade den som ett vitt, fradgande vattenfall emot djupet.

»Ser du!» sade huldran. »Det är min kälkbacke. Och pass på! Där komma mina kälkar!» I detsamma kom en flock timmerstockar glidande över sjön och dansade ner för fallet. Det såg ut, som om man slagit ut en stor ask tändstickor. Huller om buller störtade stockarna om varann, plumsade ner i ett annat vatten under berget, döko upp och flöto bort med älven. Huldran utstötte ett högt skrik. Det lät, som när höken är på jakt och skriker uppe bland molnen, och så helt plötsligt – Maria visste inte alls hur det gick till – såg hon henne sitta på en av stockarna ute i det fradgande vattnet och tumla ner för fallet. Hennes rödgyllne hår stod som en flamma i solen efter henne. Hon svängde sina vita armar och ropade: »Hallå, hallå! – Undan med er, alla dumma laxar! Här kommer skogarnas drottning farande!»

Och laxarna sprungo högt upp som silverstänk och gjorde plats för henne, och i ett ögonblick var hon försvunnen i djupet.

»Hon drunknar, hon drunknar!» ropade lilla Maria och lade sig över bergkanten och tittade ner. Men då timmerstocken hade lyft sig ur djupet, kröp huldran upp på stranden, lätt som en vessla, och strax därefter stod hon åter uppe på berget hos Maria.

Det dröp glittrande vattendroppar från hennes hår och gröna kåpa, blixtrande som diamanter.

Hon skakade vattnet av sig och skrattade. »Å, vad det var friskt!» sade hon. »Det är det bästa jag vet. – Och nu du! –»

»Jag!» sade lilla Maria ängslig. Hon hade aldrig badat annat än i den lilla stilla bäcken, som lopp förbi hennes föräldrars hus. Där brukade hon springa barfota under varma sommardagar. Hon såg ner i det brusande, dundrande vattenfallet.

»Jag är rädd!» sade hon. »Jag törs inte!»

»Det är bara första gången», sade huldran. »Sedan är det det roligaste du vet. Jag skall hjälpa dig; passa på nu! Nu kommer där en!»

En stor timmerstock kom dansande, och just som den gled förbi dem, gav huldran lilla Maria en knuff. Hon visste icke, hur det gick till, men hon satt på timmerstocken och rusade ner för fallet.

Det var förskräckligt! Det piskande vattnet rasade omkring henne. Vattenfallet brusade och dånade; hon visste knappast, om hon levde, hon kände bara, att hon drevs nedåt av något vilt, förfärligt, som hade gripit henne.

Så sjönk hon med stocken ner i djupet, men då den lyfte sig ur vattnet, såg hon den gröna stranden framför sig, och i ett ögonblick tänkte hon endast en tanke tydligt: »Jag vill rädda mig!»

Hon sträckte ut armarna och fick tag i furugrenarna, som hängde ut över fallet, och så var hon uppe.

Hon sprang allt vad hon orkade upp emot klippan, där huldran stod. Hon skakade och grät och vattnet dröp kring henne. Huldran stod högt på berget och storskrattade.

»Hur du ser ut!» ropade hon. »Som en liten dränkt harunge. Jag tror nästan, att du vart rädd!»

Maria kunde icke svara. Hon bara grät. Hon tyckte det hade skett henne något så grymt och styggt, att det var både synd och skam.

»Låt bli med det där lipet!» sade huldran. »Jag har sagt dig, att det bara är första gången det skrämmer dig. Se nu bara på mig; det är det härligaste som finns!» – Och i en blink var hon åter ute på en timmerstock och virvlade i väg som ett jubelrop. Maria tittade efter henne.

Det var verkligen tjusande att se huldran komma dansande ner för alla de skummande böljorna, och Maria tänkte:

»Farligt är det i alla fall inte, det såg jag ju nyss. Jag gjorde mig inte det minsta illa. Tänk, om jag skulle försöka en gång till.» Och då huldran kom upp emot henne, tänkte Maria: »Hon skulle nog tycka, att jag var duktig, om jag själv sprang ut.» Och så vågade hon språnget. Och eftersom hon var huldretagen, så gick det bra för henne. En annan liten flicka skulle ju genast ha drunknat.

Maria fick strax tag i en timmerstock och lät den bära sig och så var hon nere för fallet igen. Den gången var det icke så förfärligt; det ryste nog i henne, men det var ändå så underbart vildt, när det vita vattnet brusade ikring henne och hon själv viljelös tumlade ned emot djupet. Hon hade knappast kommit upp, förrän hon sprang ut igen, och nu tyckte hon, att hon aldrig förr hade varit med om en sådan fröjd. Nu visste hon först, hur roligt det var att leva.

»Ja, jag sade ju dig det», ropade huldran, som satt och kammade sitt guldhår i solen. »Men nu kan det vara nog för i dag. Nu få vi lov att göra litet nytta. Nu ska jag gå bort och skrämma bönder.»

Så vandrade de ned för berget och in genom skogen, och på en höjd, där almar och lindar stodo tätt, kröp huldran in och gömde sig med Maria. Djupt under fjället gick landsvägen fram, och på den vägen åkte man till staden. Det led redan mot kvällen, och snart skulle bönderna, som varit inne på marknaden, åka förbi på hemvägen.

Hästarna sprungo allt vad de kunde, och bonden, som nog fått litet för mycket till bästa, satt och dinglade på kuskbocken och smällde på dem med piskan. Huldran satte båda händerna för munnen som ett horn och ropade »ho – ho – hoj» Det ljummade genom skogen, och hästarna gjorde ett ryck, så bonden höll på att falla ned från bocken, där han satt och slank.

Genast efter kom en annan vagn. På den satt bonden och sov, och hästarna gingo i allt mak halvsovande genom skogen.

»Den du!» viskade huldran och lade handen på Marias arm. »Den skall få!» och så uppgav hon åter ett tjut, ännu mycket starkare än förra gången. Det lät, som om alla de vilda djuren i skogen skulle tjutit och råmat på en gång.

Hästarna stodo ett ögonblick och spetsade öron, men så satte de i väg i rasande fart. Tömmarna hade fallit ur den sovande kuskens hand, och förvirrade och vettskrämda störtade de in mellan stammarna. Maria hörde hur vagnen krasades sönder och en röst ropade högt på hjälp.

»Tänk om han slog ihjäl sig?» sade Maria och såg på huldran. »De där ångestropen i skogen läto så hemska.»

»Det struntar jag i!» sade huldran och reste sig. »Jag vill slippa se det där bondpatrasket i mina skogar. De kunna åka utanom.»

Maria vågade icke svara, men hon kände en underlig rädsla för huldran, och på samma gång kunde hon dock icke låta bli att se på henne med beundran. Hon gick där så hög och smärt och bar sin gröna kåpa som den stoltaste drottning. Lätt som en hind skred hon fram och hennes hår sken så rött som aftonsolen genom skogen.

»Nu gå vi hem», sade huldran. »Vi få vara hemma, innan den sista solstrålen slocknar.»

»Varför det?» frågade Maria. »Sommarnätterna äro så vackra.»

»Men efter solnedgången kan man inte komma in genom min husdörr», svarade huldran. »Och jag stannar aldrig ute om natten.»

»Är det något, du är rädd för?» frågade Maria.

Huldran såg på henne med sina lysande ögon.

»Det angår dig inte, lilla Pyre! Håll din mun och följ med.» Och så gick huldran med lätta steg fram genom skogen.

Hon följde aldrig stigarna. Hon kände vägen förbi alla träd och buskar, huru tätt och vilt de än kunde växa.

Maria tassade efter utan att tala. Vid bergväggen drog huldran sitt finger ned över stenen, och då öppnade berget sig, och de voro åter hemma. Den kvällen var Maria trött. Hon hade knappast lagt sig på sin mossbädd, förr än hon somnade, och sov sedan utan att drömma till den tidiga morgonen.

*

De var märkvärdigt, så fort sommaren gick. Lilla Maria räknade icke dagarna. Hon hade för resten glömt, vad de hette, hon visste bara, att det ibland var morgon och ibland kväll, och att alla dagar voro lika lyckliga. Det var icke blott i solsken skogen var vacker, även i regnväder var där underbart att vara, när bara huldran visade vägen. Hon kände de mest undangömda hagar, där man kunde sitta djupt inne under nyponbuskarna och höra regnet susa utanför som en stor musik. Nyponblommorna hängde i tusental inne i dessa dunkla snår och den vita konvolveln slingrade sig emellan dem. Där var en hel värld av bär och blommor, av insekter och fåglar, som människorna icke få tag i, och här lekte huldran och Maria långa timmar med varandra. Om det stormade, tog huldran Maria upp med till sin gunga på berget och Maria var nu aldrig mera rädd. Ju vildare furukronan svajade, dess härligare tyckte hon att det var, och där sutto de och sågo ut över alla skogar, som vredo och vände sig för stormen.

»Jag tycker om, när mitt gröna hav gungar», sade huldran. »När det är stilla allt för länge, så blir det så enahanda.»

Men alla solskensdagar voro de uppe vid fallet och seglade ned på timmerstockarna över det dånande vattnet, och det var ändå det bästa av allt.

Maria såg nog, hur gärna huldran ville göra ont och skada. Hon dräpte gärna fåglar och små djur, hon roade sig med att skada kreaturen, som betade i skogen, och hon var aldrig så glad, som när hon kunde göra människor illa. I början tyckte Maria inte om det. Det kväljde henne så underligt och gjorde ont i bröstet på henne, när hon såg det; men så småningom vande hon sig därvid. Huldran var så skön och tjusande. Maria följde henne överallt som en skugga, och om huldran tyckte, att det bara var småsaker att göra kor sjuka, att skrämma bönder och döda fåglar, så behövde väl icke en så obetydlig liten flicka som hon fästa sig därvid. Det var nog bara »pjåk», som huldran sade, och Maria lärde sig att icke vidare lägga sådant på sinnet.

Och så kunde huldran sjunga som ingen annan i världen.

Skogens tjusning och vattenfallets vildhet fanns i hennes sång. Den kunde låta så stark och hotande, att grantopparna svajade och molnen flyktade av ångest; och den kunde tona så mild och lockande, så underbart rörande och ljuvlig, att fåglarna icke vågade röra en vinge och de små fiskarna stodo stilla i bäcken för att lyssna. När huldran satt på en tuva och sjöng med sitt vita ansikte vänt upp emot himlen och händerna sammanknäppta över sina knän, då var hon så vacker, att lilla Maria bara satt med öppen mun och tittade på henne.

Hennes ögon, som annars kunde se så vilda och hotande ut, blevo då så underligt sorgsna, hela hennes ansikte uttryckte så mycken smärta, att lilla Maria fick tårar i ögonen och tyckte, att hon älskade henne så gränslöst, att hon hellre skulle vilja dö än någonsin lämna henne.

Kunde det vara möjligt att hösten redan hade kommit?

Hasselbuskarna i den soliga hagen under berget voro fulla av mogna, bruna nötter, och där sutto huldran och Maria uppkrupna i det innersta av de stora buskarna. Huldran knäckte nötterna med sina spetsiga, vita tänder och gav Maria handfulltals av de mogna kärnorna att äta. Ekorrarna stucko sina små bruna ansikten fram och tittade på dem med stora, förvånade ögon, men när de sågo, att det var själva huldran, som satt där, flyktade de över stock och sten med svansarna i vädret.

På åkern var säden redan mogen, och från höjderna kunde de se, hurusom många människor voro ute att meja den på fälten. Då sade huldran en dag till Maria:

»I dag ska de skära rågen uppe vid skogskanten. Kom, så ska vi gå upp och skoja med dem!»

Högt över skogen var en öppen plats, och som häruppe var ont om åkerjord, hade bonden, som bodde ett stycke därifrån, tagit reda på platsen, röjt bort stenar och sått råg. Det hade blivit en god skörd det året. Säden stod hög med långa kärnor i axen. Halva åkern var nästan skuren då de kommo. Männen skötte liarna, och kvinnorna gingo efter och bundo säden i kärvar. Emedan det var varmt, hade männen kastat sina jackor och gingo i skjortärmarna. I ett hörn av den mejade marken lågo de avkastade plaggen.

»Men ser du», viskade huldran till Maria, där de lågo hopkrupna under ett snår i skogsbrynet. »Ser du, att det är något som rör sig i kläderna där borta. Jag tror sannerligen, att det är en unge de ha kastat ned där.» Och det var verkligen så.

En av bondgummorna, som var med i arbetet, hade tagit sitt späda barn med, då hon icke kunde lämna det ensamt hemma. Det var en liten, liten en, knappast en månad gammal. Han låg på ryggen på jorden, insvept i sin fars jacka. Sin ena lilla tumme hade han stoppat djupt in i munnen och sög på den av alla krafter, medan han stirrade med vidöppna ögon upp i den blåa himlen, som om han låg och grundade över tillvarons gåta.

»Fy, ett sådant litet djur!» sade huldran. »Kryp bort och tag honom, Maria, så ska vi gömma honom för modern.»

»Nej», sade Maria tvärt. »Det gör jag inte.» Hon visste inte själv, varför hon bestämt inte ville göra det.

»Du ska inte vara rädd, att de ska se dig», sade huldran, »jag skall jodla, så att de alla se åt andra hållet. Se så, skynda dig nu!»

»Jag gör det inte», svarade Maria bestämt. »Jag tar inte den lilla stackarn från sin mor.»

»Ja, jag skall ge dig, stackare!» sade huldran. Hennes ögon blixtrade, och hon slog Maria så hårt med sin svans över armen, att den blev mörkröd.

»Elaka!» ropade Maria. »Men slå mig så mycket du vill. Jag gör det i alla fall *inte*.»

»Så får jag väl göra det själv», sade huldran, och så kröp hon som en orm genom gräset, grep tag i det lilla barnet och sprang med det djupt in i skogen.

Maria sprang efter, men hon kunde icke komma huldran på spåren. Först sent på kvällen mötte hon henne. Huldran gick ensam, rak och stolt, fast inhöljd i sin gröna kåpa och med svansen klappande efter sig som en

snok.

»Var har du gjort av barnungen?» frågade Maria.

»Det angår dig inte», svarade huldran. Hennes röst lät så väsande kall. »Men följ mig nu genast hem, annars äter jag upp dig.» Och då blev Maria ju så rädd, att hon trippade med.

Men den natten kunde hon inte alls sova. Hon hörde hela natten, huru de ropade i skogen, och hon tyckte, att hon hörde, huru modern grät och jämrade sig över sitt barn.

Då det blev morgon, stod huldran vid hennes sida och sade: »Jag är ond på dig! Du har varit olydig emot mig. När jag säger att du *skall,* så lyder du en annan gång. Men till straff för, att du var uppstudsig, får du inte följa med i skogen i dag. Du kan stanna inne och tänka över, hur stygg du varit», och så gick huldran och smällde berget igen efter sig.

Aldrig förr hade Maria varit ensam i berget, och hon kände det, som om hon vore levande begraven.

Först letade och sökte hon överallt för att försöka, om hon ändå icke skulle kunna finna en liten öppning att krypa ut igenom, men över allt stötte hon emot den kalla, obarmhärtiga klippväggen.

Det var kallt och kolsvart där inne, och Maria föll ned på stenarna och grät.

Hon kände sig så gränslöst olycklig, att hon vred sina händer i ångest. Vad var det, som hade hänt henne? Hade hon tappat något? Hade något gått sönder? Vad kunde det vara, som kändes så hopplöst sorgligt? Hon försökte minnas något, som kunde glädja henne. Hon tänkte på skogen, när solen skiner, på den stora utsikten från berget, på vattenfallet och de stormande lekarna där, men det var alltihop lika sorgligt. Hon tänkte på huldrans allra vackraste sånger, men det värkte bara i bröstet på henne. Ja, så kunde hon icke tänka på något mera, ty allt annat hade hon glömt, och så satte hon sig och stirrade in i det stora mörkret, som omgav henne, utan att önska någonting.

På kvällen kom huldran hem. Maria hörde, hur klippväggen remnade.

»God afton!» sade huldran. »Nå har du haft roligt i dag?» Hon skrattade elakt.

»Har du haft roligt?» frågade Maria.

»Nej, jag har varit så ond, som jag inte varit på länge», svarade huldran. »Du kan tänka dig, att de snokade reda på ungen, fastän jag hade gömt den så väl bland de tätaste granarna. Men han skrek, det lilla trollet, så han skrek modern till sig, och då jag kom till gömstället för att kväva honom, var han borta.»

Maria kände det, som om det plötsligt föll en sten från hennes hjärta. Hon fick ett sådant behov av att tacka någon därför, att det lilla barnet hade blivit frälst, men hon visste icke vem hon skulle tacka, och så sade hon till huldran: »Å, tack skall du ha!»

»Tackar du mig, för att de stal ungen ifrån mig? Är du skvatt-tokig!» sade huldran. »Men du har väl blivit vriden av att sitta så länge i mörkret. I morgon ska du få gå ut med mig igen.»

Så blev det åter natt, men Maria kunde icke sova; hon låg bara och stirrade upp emot klipptaket över sig och undrade, varför hon var så olycklig. Men se, då fick hon plötsligt öga på något som lyste genom en remna i klippan. Det glittrade och glittrade. Vad kunde det väl vara? Å, det var en liten, liten stjärna.

»En stjärna!» sade Maria för sig själv och sträckte ut armarna. »Jag har ju rent glömt bort stjärnorna!»

Och det var, som om stjärnan log och blickade åt henne och sade henne så milda ord.

»Å, I söta, välsignade stjärnor!» viskade Maria. »Det är nog er, som huldran är rädd för!»

Först då solen gick upp, drog stjärnan sig undan och försvann i himlen, men Maria kom nu ihåg, att det fanns något annat än det, hon såg för varje dag. Vad allt det andra var, som hon icke såg, det kunde hon icke få klart för sig, men hon visste alldeles bestämt, att hon ville bort från huldreberget, och hon tänkte numera på, att var i skogen hon än skulle gömma sig, skulle huldran finna henne, därför måste hon försöka att kunna stanna ute en natt, så att huldran icke genast skulle springa i fatt henne.

»Hade jag ingenting med mig, då jag kom hit», tänkte hon, och så kom hon ihåg, att hon hade haft på sig ett par gamla skor som lågo någonstans i grottan. När hon gick i skogen med huldran, hade hon alltid gått barfota. Då hon funnit reda på skorna, ville hon dra dem på fötterna, men de hade blivit så märkvärdigt små, att hon icke alls kunde få dem på. Hennes fötter hade väl svällt av, att hon jämt sprungit barfota. Så tog hon och stoppade skorna i klädningsfickan, och väl var det! Ty lämnar man det allra minsta kvar, av vad som tillhör en, hos huldran, så måste man ovillkorligen tillbaks och hämta det, och då är man rent ohjälpligt förlorad.

Hösten hade nu kommit på fullt allvar. Vattnet hade stigit i vattenfallet och i bäckarna, rönnbuskarna stodo fulla med blodröda druvklasar och stormarna revo och sleto i trädtopparna. Flyttfåglarna hade dragit bort, och det vissna lövet dansade vilda danser i skogen.

»Det här begriper människorna inte», sade huldran. »Men jag tycker just, att det nu är friskt och härligt.» Och så satte hon sig i bergbäcken och susade i väg så håret stod som en flamma efter henne.

En dag, då det blåste upp till storm, var himlen på kvällen brinnande röd. Maria kunde knappast stå på benen, men huldran gick med fasta steg genom det vissna lövet, som virvlade om henne. Då de nådde berget, höll solen på att gå ner, och huldran sade: »Vi få skynda oss. Vi ha varit för sent ute.»

Men Maria skyndade sig icke alls. Hon blev tvärtom stående ett stycke från berget och tittade ner på jorden som om hon sökte efter någonting. »Skynda dig!» ropade huldran åter. Berget hade redan öppnat sig. »Det är slut med oss om vi icke komma in innan solen sjunker.» Men Maria blev stående orörlig och såg ner på jorden. »Ja, så ger jag dig katten!» skrek huldran, och därmed upphov hon ett så förskräckligt tjut, som när vargen tjuter av hunger, och så gick hon in i berget, som slöt sig efter henne med ett brak.

Knappt hade berget stängt sig, förr än Maria började springa. Hon sprang, som om det gällde livet. Hon föll över de vissna grenarna, som stormen slagit ned, och hon vadade genom bäckarna. Det var isande kallt, och hon frös, så att hon darrade, men hon tänkte icke därpå, hon tänkte bara på att hinna ut ur skogen, innan solen kom upp. Stormskyar drevo över himlen, men emellan dem kunde hon se stycken av den svartblåa natthimlen och stora klara stjärnor.

»Å, stjärnorna», ropade Maria och sträckte upp armarna emot himlen. »Mina älskade stjärnor, som jag glömt! Hjälp mig och lys mig ut ur skogen.» Och hon sprang och sprang så länge, att hon tyckte hon sprungit många mil; men då morgonrodnaden stod blek och klar på himlen, var hon ute ur skogen. Hon satte sig vid dikeskanten och såg ut över det öppna landet. Hon kände igen detta landet. Hon hade bestämt sett det en gång förut? Det låg där så vidsträckt och stort med gårdar och kyrkor och kloster och den stora, ljusa sjön som ett hav där bakom. Så kom solen upp och steg allt högre på himlen, och då Maria gick fram på landsvägen, började hon kasta skugga.

»Men är det verkligen min skugga», tänkte hon. »Inte kan jag ha en sådan där lång skugga.» Och hon såg sig ängsligt om och undrade, om någon skulle gå efter henne på vägen, men hon var alldeles ensam. Men så

fick hon se två gamla människor, som kom gående med en kärra. Gubben drog kärran och gumman sköt på. De sågo så gamla och böjda ut, och gingo fot för fot framåt vägen.

Då gick Maria fram till dem och sade: »Kära ni, var så snälla och säg mig, om det är min egen skugga jag ser här för mina fötter?»

Gubben satte kärran ned och gumman släppte tag, medan de sågo på varann.

»Vad menar hon?» frågade gumman. »Frågar hon, om hennes skugga är hennes egen? Vems skulle den annars vara?»

Men gubben gjorde tecken till sin gumma, att den stackars flickan nog icke var riktig i huvudet.

»Ja, ser I», sade Maria. »Jag är ju en liten flicka, bara åtta år, men den där skuggan är ju så stor och lång, som om den kom från en vuxen människa.» Hon såg så rädd på sin skugga.

»Är du en liten flicka?» sade gumman. »Jag skulle tro du var en aderton år efter växt och skick att döma.»

»Nej, visst inte», svarade Maria. »Jag blev åtta år vårfrudagen, och det var midsommardagen jag gick upp till mormor med mjölken.»

Gumman och gubben sågo på varandra. »Vad kan du väl heta?» frågade gumman och såg på Maria.

»Jag heter Maria», svarade hon. »Och det är det vackraste namnet, som finns. Det sade mor alltid.»

»Och vart tog du vägen, när du gick upp till mormor med mjölken?» frågade gumman. »Till henne kom du aldrig.»

»Nej, jag vet det!» sade Maria och hängde med huvudet. »Jag vet, att jag aldrig nådde fram. Jag var – jag var –» hon såg full av ångest på den gamla gumman. »Jag vet inte var jag varit», sade hon då och började gråta. »Men se här! Här äro mina skor jag hade på, när jag sprang hemifrån. Mina fötter ha visst svällt, för de ha blivit så trånga, att jag inte mera kan få dem på mig.»

Men då gumman fick se de små lappade barnskorna, började hon kyssa dem och gråta, och så föll hon Maria om halsen. »Mitt stackars, älskade barn!» sade hon, och lade Marias huvud till sitt bröst. »Tio år sedan är det du gick hemifrån för att bära mjölken till mormor, och var du har varit, det begriper jag nog. Men nu, då vi, Gud ske lov, ha dig igen, så ska vi inte tala mera därom.»

Gubben stod också och grät. »Är det verkligen sant?» sade han. »Är det verkligen vår egen lilla Maria.»

»Ja, lilla far! Jag är fars egen lilla flicka», sade hon och slog armarna om hans hals.

»Då kommer du väl också ihåg den visan, jag lärde dig, då du var liten», frågade fadern.

»Ja, det gör jag visst!» sade Maria. »Den lät så här:

Sitt inte och häng på krogen,
gå inte vilse i skogen.
Var bara, bara trogen,
en gång blir nog säden mogen.»

»Herre Gud!» sade fadern och torkade sina gamla, röda ögon med baksidan av handen. »Vår egen lilla Maria, som vi ha sörjt som död och försvunnen!» Och nu kände både fadern och modern igen sin dotter, och de följdes åt hem till det lilla huset på backen. Det var sig alldeles likt som den dagen, då Maria lämnade

det, blott att alla humlerankorna nu hängde vissnade, och alla blommorna i trädgården hade blommat ut.

»Men katten, som jag tyckte så mycket om», sade Maria. »Han var ju svart med en vit fläck i pannan, och den här katten är ju vit?»

»Svarta katten är död, sedan många år tillbaka», sade fadern.

»Och mormor?» frågade Maria.

Gubben och gumman sågo på varann, »Mormor är också död», sade gumman sakta.

»Hon fick då aldrig den där mjölken?» sade Maria. Hennes ögon voro fulla av frågande ångest.

»Nej, det fick hon inte», sade modern tyst.

»Dog hon snart?» frågade Maria igen.

Föräldrarna tego en stund, men så sade fadern slutligen:

»Ja, hon dog nog såsom dagen efter du skulle gå till henne», och så tog han sig en pris och vände sig bort, ty han ville icke se Marias ansikte.

Men Maria satte sig ned och började gråta, som om hennes hjärta skulle gå sönder.

Varken far eller mor kunde trösta henne. Hon grät så länge, att hon icke kunde gråta mera, och så höll hon opp.

Men från den dagen lämnade Maria knappast föräldrarnas hus. Hon hjälpte dem med allt, både ute och inne, och ju hårdare arbetet var, dess ivrigare tog hon i därmed. En lydigare och mildare dotter kunde ingen ha, och småningom började hon också bli litet gladare. Men bäst som hon gick, kunde hon sätta sig ned och storgråta. »Å, å!» jämrade hon sig då. »Mormor, som aldrig fick sin mjölk!»